

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences
Department of Psychology

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

Program i sažeci priopćenja

Program and Abstracts

13. – 15. prosinca 2007.
December 13 – 15, 2007

ZAGREB

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA
18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

**Program i sažeci priopćenja
Program and Abstracts**

Urednice/Editors

Gordana Keresteš, Irma Brković i Ana Butković

Programsko-organizacijski odbor/Scientific and Organizing Committee:

Gordana Keresteš (predsjednica/president), Željka Kamenov (zamjenica/
vice-president), Irma Brković, Vesna Buško, Ana Butković, Hrvoje Gligora,
Aleksandra Huić, Nataša Jokić Begić, Vladimir Kolesarić, Darja Maslić Seršić,
Želimir Pavlina

ORGANIZATOR/ORGANIZER

ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU/DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY
Filozofski fakultet/Faculty of Humanities and Social Sciences
Ivana Lučića 3
10 000 Zagreb, Hrvatska/Croatia
tel: +385 (1) 6120 – 187
fax: +385 (1) 6120 – 037
<http://psihologija.ffzg.hr/>

SUORGANIZATOR/CO-ORGANIZER

HRVATSKO PSIHOLOŠKO DRUŠTVO/CROATIAN
PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION
DZ Maksimir
Lavoslava Švarca 20
10000 Zagreb
tel.: 385 (1) 23 12 733
fax: 385 (1) 23 11 912
<http://www.psihologija.hr>

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 651750

ISBN 978-953-175-302-9

SADRŽAJ

RIJEČ DOBRODOŠLICE I ZAHVALE	5
WELCOME ADDRESS AND ACKNOWLEDGMENTS	7
INFORMACIJE O KONFERENCIJI / CONFERENCE INFORMATION	11
PREGLED PROGRAMA / PROGRAM OVERVIEW	15
DETALJNI PROGRAM / DETAILED PROGRAM	19
PLENARNA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES	37
POZVANI SIMPOZIJI / INVITED SYMPOSIA	45
USMENA PRIOPĆENJA / ORAL PRESENTATIONS	77
POSTERI / POSTER PRESENTATIONS	143
OKRUGLI STOL / ROUND TABLE	155
POSLIJE-KONFERENCIJSKA RADIONICA / POST-CONFERENCE WORKSHOP	159
ADRESE AUTORA / AUTHORS' ADDRESSES	163
KAZALO AUTORA / AUTHORS' INDEX	175

B

RIJEČ DOBRODOŠLICE I ZAHVALE

Velika mi je čast i zadovoljstvo u ime Programsko-organizacijskog odbora predstaviti Knjigu sažetaka i program 18. Dana Ramira i Zorana Bujasa, znanstvenog skupa koji od 1970. godine organizira Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, uz suorganizaciju Hrvatskog psihološkog društva. Pripremajući 18. Dane Ramira i Zorana Bujasa, Programsko-organizacijski odbor nastojao je u njihovu programu zadržati tradicionalna obilježja ovog najstarijeg psihologijskog znanstvenog skupa u Hrvatskoj, istodobno im dodajući neka nova, suvremena obilježja. Takvo nastojanje rezultiralo je programom koji se sastoji od plenarnih predavanja, pozvanih simpozija, usmenih priopćenja, postera, okruglog stola i znanstvene radionice.

Kao i na prijašnjim Bujasovim Danima, plenarna predavanja održat će istaknuti znanstvenici iz Hrvatske i inozemstva koji su svojim višegodišnjim znanstveno-istraživačkim radom značajno unaprijedili spoznaje u područjima psihologije kojima se bave. To su Tiziano Agostini (Trst, Italija), Svjetlana Kolić-Vehovec (Rijeka, Hrvatska), Tomas Tjus (Göteborg, Švedska) i Predrag Zarevski (Zagreb, Hrvatska). Ovogodišnji Bujasovi Dani učvrstili su i proširili programsku aktivnost koja je prvi puta organizirana na prošlim Danima – pozvani simpozij iz psihometrije, organiziran u čast profesoru Aliji Kulenoviću. Uz taj simpozij, ove će se godine održati još dva pozvana simpozija užeg i specifičnijeg sadržaja – simpozij o bliskim odnosima i kvaliteti života te simpozij o anksioznoj osjetljivosti. Najveći dio programa i ove godine čine individualna usmena priopćenja, grupirana u tematske cjeline iz svih područja suvremene znanstvene psihologije. Poster prezentacije, koje su također uvedene u program na prošlim Bujasovim Danima, zastupljene su slabije od usmenih priopćenja, ali je njihov broj u odnosu na prošle Dane porastao. Novost u programu ovogodišnjih Bujasovih Dana je poslije-konferencijska znanstvena radionica koja se bavi problemom pristupa nepotpunim podacima u istraživanjima, relevantnim ne samo psiholozima već i istraživačima iz drugih znanstvenih disciplina. Novost je također i okrugli stol čija je tema – suradnja psihologa iz akademske zajednice i psihologa-praktičara – u kontekstu bolonjskog procesa iznimno aktualna. Osobito me raduje što je organizator okruglog stola Hrvatsko psihološko društvo, čime je njegova uloga u organizaciji Dana Ramira i Zorana Bujasa ove godine dobila novu dimenziju.

Posebno želim istaknuti kako su 18. Dani Ramira i Zorana Bujasa najveći do sada ne samo po broju prijavljenih radova, veći i po broju autora iz inozemstva. Ukupan broj izlaganja ove je godine postao troznamenasti, pri čemu će trećinu radova izlagati inozemni autori – iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Italije, Mađarske, Makedonije, Slovenije, Srbije i Švedske.

Uz bogat znanstveni dio, program Bujasovih Dana sastoji se kao i uvijek i od neformalnih aktivnosti čiji je cilj dodatno potaknuti razmjenu ideja između svih sudionika skupa – znanstvenika i istraživača, praktičara te studenata.

U pripremi 18. Dana Ramira i Zorana Bujasa sudjelovali su, uz članove Programsko-organizacijskog odbora, i svi članovi Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kao i velik broj studenata. Ovom prilikom svima im najtoplije zahvaljujem. Posebno želim zahvaliti kolegici Marijani Glavica, koja je ove godine po prvi put omogućila on-line prijavu na skup. Također, bez njezine nesebične pomoći i bogatog informatičkog znanja uređivanje knjige sažetaka bilo bi znatno teže. Veliku zahvalnost dugujem i gospodinu Maru Pitareviću koji je zaslužan za vizualni identitet skupa i koji je pokazao beskrajno strpljenje i razumijevanje za brojne zahtjeve Programsko-organizacijskog odbora.

Održavanje 18. Dana Ramira i Zorana Bujasa ne bi bilo moguće ni bez financijske i materijalne pomoći sponzora i donatora, kojima također najljepše zahvaljujem. Uz Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Zakladu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Gradski ured za obrazovanje i šport, financijsku i materijalnu pomoć skupu dale su i sljedeće tvrtke i institucije: PLIVA d.d.; PHOENIX Farmacija d.d.; ELI LILLY (Suisse) S.A. Predstavništvo u RH; Naklada Slap d.o.o.; PODRAVKA d.d.; NESCAFÉ; COCA-COLA Beverages Hrvatska d.d.; Electus d.o.o. i Turistička zajednica grada Zagreba.

Za tiskanje programa zahvaljujem nakladničkoj kući ALINEA d.o.o., dok je knjigu sažetaka za tisak pripremio Zoran Žitnik, a sponzorirala i tiskala Školska knjiga.

U ime Programsko-organizacijskog odbora svim sudionicima 18. Dana Ramira i Zorana Bujasa želim uspješan radni i ugodan zabavni dio programa.

Dr. sc. Gordana Keresteš, izv. prof.
Predsjednica Programsko-organizacijskog odbora

WELCOME ADDRESS AND ACKNOWLEDGMENTS

It is a great honor and pleasure to present, on behalf of the Scientific and Organizing Committee, this Abstracts and Program book of the 18th Ramiro and Zoran Bujas' Days, a psychological meeting that has been organized since 1970 by the Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, with the Croatian Psychological Association as the co-organizer. During the preparation of the 18th Ramiro and Zoran Bujas' Days, the Scientific and Organizing Committee's intention was to keep traditional characteristics of this, the oldest psychological scientific meeting in Croatia, as well as to introduce some new and modern features. These efforts resulted in a program composed of keynote lectures, invited symposia, oral presentations, poster presentations, round table and post-conference workshop.

As in previous Bujas' Days, keynote lectures will be presented by eminent scientists from Croatia and abroad who have significantly improved knowledge in their field of research. They are Tiziano Agostini (Trieste, Italy), Svjetlana Kolić-Vehovec (Rijeka, Croatia), Tomas Tjus (Göteborg, Sweden) and Predrag Zarevski (Zagreb, Croatia). These Bujas Days have strengthened and broadened the program activity included for the first time at the last Days – invited psychometric symposium, organized in the honor of Professor Alija Kulenović. Beside invited psychometric symposium, this year we have two other invited symposia – invited symposium on close relationships and quality of life, and invited symposium on anxiety sensitivity. As in previous Bujas' Days, the largest part of the program of the 18th Days consists of oral presentations, grouped in several thematic sessions from all areas of modern scientific psychology. Posters, also introduced to the program during the last Days, are represented less than papers, but their number has increased. Novelty in the program of this year Bujas' Days is the post-conference workshop dealing with the issue of missing data in research, relevant not only to psychologists, but also to researchers from other scientific disciplines. Another novelty is a round table, whose topic – cooperation of psychologists from academia and practice – is, in the context of Bologna process, very current. I am especially pleased that the organizer of this round table is the Croatian Psychological Association, which this year gives another dimension to their co-organizing role.

I especially want to highlight that this 18th Ramiro and Zoran Bujas Days are larger than their precedents not only by the number of submitted contributions, but also by the number of participating authors from abroad. Total number of contributions has this year reached three figures, with a third submitted by foreign scholars – from Austria, Bosnia and Hercegovina, Hungary, Italy, Macedonia, Slovenia, Serbia and Sweden.

In addition to a reach scientific program, Bujas' Days are, as always, comprised of informal activities as well, intended to further encourage exchange of ideas between all participants – scientists, researchers, practitioners and students.

Together with all members of the Scientific and Organizing Committee, all members of the Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences and a large number of students participated in the organization of the 18th Ramiro and Zoran Bujas' Days. I want to take this opportunity to express my sincere thanks to all of them. A special thanks goes to Marijana Glavica, who enabled on-line submission for the meeting this year for the very first time. Also, without her unselfish help and extensive computer skills, editing this Abstract book would be a more difficult job. I am also grateful to Maro Pitarević, who is responsible for the visual identity of this meeting, and showed unlimited patience and understanding for numerous demands of the Scientific and Organizing Committee.

Organizing the 18th Ramiro and Zoran Bujas Days would be impossible without the financial and material aid of sponsors and donors, to whom I also express my sincere thanks. Beside Ministry of Science, Education and Sports of the Republic of Croatia, Foundation of the Croatian Academy of Sciences and Arts and City Office for Education and Sports, financial and material aid was given to the meeting by the following companies and institutions: PLIVA Hrvatska d.o.o.; PHOENIX Farmacija d.d.; ELI LILLY (Suisse) S.A., Branch Office in Croatia; Naklada Slap d.o.o.; PODRAVKA d.d.; NESCAFÉ; COCA-COLA Beverages Hrvatska d.d.; Electus d.o.o. and Tourist Board of the City of Zagreb.

For printing the program I wish to thank publishing house ALINEA d.o.o., while Abstracts and Program book was prepared for printing by Zoran Žitnik, and sponsored and printed by Školska knjiga.

On behalf of the Scientific and Organizing Committee I wish to all participants of the 18th Ramiro and Zoran Bujas Days a successful and productive scientific and pleasurable informal part of the program.

Gordana Keresteš, PhD, Associate Professor
President of the Scientific and Organizing Committee

3

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

**INFORMACIJE O KONFERENCIJI /
CONFERENCE INFORMATION**

Vrijeme i mjesto održavanja

13.-15. prosinca 2007.

Znanstveni program će se održati na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, Zagreb.

Conference Date and Venue

December 13-15, 2007

All scientific sessions will take place at Faculty of Humanities and Social Sciences, Ivana Lučića 3, Zagreb.

Registracija

Četvrtak, 13.12.2007., 17.00-18.00

Petak, 14.12.2007., 8.30-19.00

Subota, 15.12.2007., 9.00-14.00

Registration

Thursday, 13.12.2007., 5.00 - 6.00 p.m.

Friday, 14.12.2007., 8.30 a.m. - 7.00 p.m.

Saturday, 15.12.2007., 9.00 a.m. - 2.00 p.m.

Otvorenje i domjenak dobrodošlice

Ceremonija otvaranja će se održati u četvrtak, 13.12.2007. u Dvorani 7.

Tijekom ceremonije bit će dodijeljene nagrade Hrvatskog psihološkog društva.

Domjenak dobrodošlice će se održati u auli ispred dvorane 7.

Opening Ceremony and Welcome Reception

Opening ceremony will be held on Thursday, December 13, 2007, in the

Lecture Hall 7. The Croatian Psychological Association Awards will be given during the

Opening ceremony. Welcome reception will be held at the hall in front of the Lecture Hall 7.

Trajanje izlaganja

Plenarno predavanje – 45 minuta

Usmeno priopćenje – 15 minuta izlaganje i 5 minuta rasprava uz izlaganje

Presentation Duration

Keynote lecture – 45 minutes

Oral presentation – presentation 15 minutes and discussion 5 minutes

Posteri

Posteri će biti izloženi u auli ispred dvorane 7 u petak, 14.12.2007. od 14.30 do 19.30 sati. Molimo autore da postere postavе od 14.00 do 14.30 sati i da ih uklone do subote, 15.12.2007. do 14.00 sati.

Stanke za kavu

Tijekom stanki će sudionicima biti ponuđena kava i grickalice u prostorima ispred dvorana.

Svečana večera

Svečana večera bit će organizirana u petak, 14.12.2007. s početkom u 20.30 sati u pivnici *Zlatni medo* – Savska cesta 56, Zagreb.

Napomene

Sažeci radova poredani su abecednim redom prema prezimenu (prvog) autora i vrsti izlaganja (plenarna predavanja, pozvani simpoziji, usmena priopćenja, poster, okrugli stol, poslije-konferencijska radionica). Urednici knjige sažetaka samo u iznimno intervenirali u sadržaj sažetaka, u slučajevima kada ih je trebalo kratiti, odnosno prilagoditi traženom formatu i službenim jezicima skupa.

Poster Presentations

Poster presentations will be held at the hall in front of the Lecture Hall 7, December 14, 2007; 2.30 - 7.30 p.m. The authors are kindly asked to put their posters up on Friday, 2.00 - 2.30 p.m. and to remove them on Saturday, December 15, 2007, until 2.00 p.m.

Coffee Breaks

Coffee and snacks will be offered during the breaks, in front of the lecture halls.

Conference Dinner

Conference dinner will be held on Friday, December 14, 2007 at 8.30 p.m. in the Brewery *Zlatni medo* – Savska cesta 56, Zagreb.

Notes

Abstracts are sequenced according to the alphabetical order of the (first) author's surname and presentation type (keynote lectures, invited symposia, oral presentations, poster presentations, round table, post-conference workshop). Editors have changed the received abstracts only in those cases when the abstracts exceeded the requested number of words or needed language adjustments.

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

**PREGLED PROGRAMA /
PROGRAM OVERVIEW**

Dan Day	Vrijeme Time	Dvorana/Lecture Hall 7	Dvorana/Lecture Hall 2	Dvorana/Lecture Hall 3	Dvorana/Lecture Hall 6	Dvorana/Lecture Hall 1	Vrijeme Time	Ostalo/ Other	
Subota/Saturday 15.12.2007.	9.30-9.50			Razvojna psihologija 2 Developmental Psychology 2					
	9.50-11.10		Ličnost, motivacija, emocije Personality, Motivation, Emotions	Stanka za kavu/Coffee break	Organizacijska psihologija Organisational Psychology				
	11.10-11.20								
	11.20-11.50			Razvojna psihologija 3 Developmental Psychology 3	Stanka za kavu/Coffee break				
	11.50-12.00		Stanka za kavu/Coffee break		Stanka za kavu/Coffee break				
	12.00-13.00		Percepcija i psihomotorika Perception & Psychomotorics		Kognitivna psihologija Cognitive Psychology				
	13.00-13.20			Stanka za kavu/Coffee break					
	13.20-13.30		Stanka za kavu/Coffee break		Stanka za kavu/Coffee break				
	13.30-14.15		Zarevski P. Plenarno/Keynote						
	14.15-14.45		Zatvaranje Closing Ceremony						
15.00-19.00		Poslijekonferencijska radionica 1 Post-conference workshop 1							
Nedjelja/Sunday 15.12.2007.							9.00-11.00	A-212a Poslijekonferencijska radionica 2 Post-conference workshop 2	

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

**DETALJNI PROGRAM /
DETAILED PROGRAM**

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

ČETVRTAK/THURSDAY, 13.12.2007.

Dvorana/Lecture Hall 2

15.00-17.00 **3. PSIHOMETRIJSKI SIMPOZIJ U ČAST PROFESORU ALIJI KULENOVIĆU, 1. DIO/3rd PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM IN HONOUR OF PROFESSOR ALIJA KULENOVIĆ, PART 1**

Predsjedaval/Convenor: Vesna Buško

How many questionnaire versions do we need to maximize power in a planned missing data design?

Littvay, Levente

Do we get equivalent principal components in two populations? A bootstrap approach

Sočan, Gregor

The effect of sigmoid transformations on psychometric properties of composite tests

Prot, Franjo

On the scoring problem in the perception of affective content test

Takšić, Vladimir; Mohorić, Tamara

Aula ispred dvorane 7/The Hall in front of Lecture Hall 7

17.00-18.00 **REGISTRACIJA/REGISTRATION**

Dvorana/Lecture Hall 7

18.00-19.15 **OTVARANJE I DODJELA NAGRADA/OPENING CEREMONY**

19.15-20.00 PLENARNO PREDAVANJE/KEYNOTE LECTURE

Predsjedava/Chair: Gordana Keresteš

May I get your attention, please? How infants understand and communicate intentions and how these predict cognitive development

Tjus, Tomas

Aula ispred dvorane 7/The Hall in front of Lecture Hall 7

20.00-22.00 POZDRAVNI DOMJENAK/WELCOME RECEPTION

PETAK/FRIDAY, 14.12.2007.

Dvorana/Lecture Hall 1

9.00-10.40 RAZVOJNA PSIHOLOGIJA, 1. DIO/DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY, PART 1

Predsjedava/Chair: Lidija Arambašić

Discovering relations between learning and development
Svetina, Matija

Socijalno-psihološke diskriminante socijalizacije mladih
Lovrić, Sanja

Konstrukcija Upitnika samoiskaza devijantnog i delinkventnog ponašanja mladih

Ajduković, Marina; Ručević, Silvija; Šincek, Daniela

Longitudinalno praćenje depresivnosti djece u javnoj skrbi
Rajhvajn Bulat, Linda; Ajduković, Marina

Sociometrijski status romske i neromske djece u osnovnoj školi
Mihić, Vladimir

10.40-11.00 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

**11.00-13.00 POZVANI SIMPOZIJ O BLISKIM ODNOSIMA I
KVALITETI ŽIVOTA/INVITED SYMPOSIUM ON CLOSE
RELATIONSHIPS AND QUALITY OF LIFE**

Predsjedavaju/Convenors: Željka Kamenov i Vera Ćubela-Adorić

**Bazična vjerovanja o ljudskoj prirodi, usamljenost i samoća u
odrasloj dobi**

Tucak Junaković, Ivana; Ćubela Adorić, Vera

**Pozitivna iluzija u ljubavnim vezama i njezina povezanost sa
zadovoljstvom, kvalitetom i stabilnošću veze**

Tokić, Ana

Provjera Belsky-Draper hipoteze

Hromatko, Ivana; Tadinac, Meri; Jelić, Margareta

Socijalne strategije u relaciji sa životnim zadovoljstvom

Nekić, Marina

**Kontakti s braćom i sestrama kao prediktori kvalitete odnosa i
psihološke dobrobiti pojedinca u odrasloj dobi**

Jurkin, Marina; Ćubela Adorić, Vera

**Privrženost partnera, čestina pozitivnih interakcija i kvaliteta
veze**

Kamenov, Željka; Jelić, Margareta; Tadinac, Meri; Hromatko,
Ivana

Dvorana/Lecture Hall 2

9.00-10.40 VIDNA PERCEPCIJA/VISUAL PERCEPTION

Predsjedaval/Chair: Dragutin Ivanec

**Vrijeme reakcije kao indikator doživljajne razlike svjetlina
podražaja**

Rebić, Veseljka; Ivanec, Dragutin; Kolesarić, Vladimir

Viewing direction effects on perceived size and distance

Tošković, Oliver

Dependence of perceived spatial structure in pictures on observer vantage point

Todorović, Dejan; Gvozdrenović, Vasilije

Semantičko udešavanje između verbalnog i slikovnog registra vidnog modaliteta

Rebernjak, Blaž

Neuronsko modeliranje uloge pažnje u percepciji lika i pozadine

Domijan, Dražen; Šetić, Mia

10.40-11.00 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

11.00-13.00 3. PSIHOMETRIJSKI SIMPOZIJ U ČAST PROFESORU ALIJI KULENOVIĆU, 2. DIO/3rd PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM IN HONOUR OF PROFESSOR ALIJA KULENOVIĆ, PART 2

Predsjedava/Chair: Vladimir Takšić

Comparison of different procedures for speech audiometry

Podlessek, Anja; Komidar, Luka; Sočan, Gregor; Bajec, Boštjan; Bucik, Valentin; Brenk, Klas; Vatovec, Jagoda; Žargi, Miha

Factorial validity of the IPIP Junior Scale: How early can we start measuring personality?

Milas, Goran; Mlačić, Boris

Normative and ipsative scoring in emotion research

Šverko, Dina

An empirical comparison of item response theory and classical test theory

Progar, Špela

Latent structure and psychometric properties as a function of test item characteristics

Ljubotina, Damir

Testing mediation in cross-lagged panel designs

Buško, Vesna

13.00-13.45 PLENARNO PREDAVANJE/KEYNOTE LECTURE

Predsjedava/Chair: Vladimir Kolesarić

Sport performance and perceptual cues

Agostini, Tiziano

13.45-15.00 STANKA ZA RUČAK/LUNCH BREAK

15.00-15.45 PLENARNO PREDAVANJE/KEYNOTE LECTURE

Predsjedava/Chair: Vesna Vlahović-Štetić

Kognitivni, metakognitivni i motivacijski aspekti poučavanja čitanja

Kolić-Vehovec, Svjetlana

**15.50-17.10 SOCIJALNO-PSIHOLOŠKE POSLJEDICE RATA/
PSYCHOSOCIAL CONSEQUENCES OF WAR**

Predsjedava/Chair: Dean Ajduković

Kvaliteta života osoba pogođenih ratom

Ajduković, Dean; Kraljević, Radojka; Penić, Sandra

Sociodemografske osobine mladih i socijalne vrijednosti deset godina nakon rata

Milosavljević, Branko; Lovrić, Sanja; Dušanić, Srđan; Dimitrijević, Strahinja

Odnos ratne traumatizacije i nacionalne isključivosti: medijatorski utjecaj pripisivanja kolektivne krivnje

Čorkalo Biruški, Dinka; Penić, Sandra

Povezanost stupnja agresivnosti i stavova prema oružju kod adolescenata u Hrvatskoj

Blažević, Matea; Celjak, Ana; Čular, Ida; Perišić, Kristina; Ratković, Ana; Sudar, Martina; Toth, Marko

17.10-17.20 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

17.20-19.20 SOCIJALNA PSIHOLOGIJA/SOCIAL PSYCHOLOGY

Predsjedava/Chair: Dinka Čorkalo Biruški

Komparativno ispitivanje zavisti i tolerancije ljubljanskih, novosadskih i zagrebačkih studenata

Krizmanić, Mirjana; Kolesarić, Vladimir

Principi mentalnog računovodstva

Mušura, Andrijana; Kamenov, Željka

Promjena stava i potreba za spoznajom kod debatanata i nedebatanata

Ajduković, Dea

'Big Brother' show: stabilnost različitih karakteristika i njihov utjecaj na generalnu impresiju o osobi

Petrović, Nebojša; Pota, Kristina

Prikaz hrvatske validacije instrumenata za mjerenje svijesti o sebi kao stanja

Huić, Aleksandra; Ljubin Golub, Tajana

Interdisciplinarna druženja s vunderoldima

Golčić, Josip

Dvorana/Lecture Hall 3

15.50-17.50 PSIHOLOGIJA OBRAZOVANJA, 1. DIO/EDUCATIONAL PSYCHOLOGY, PART 1

Predsjedava/Chair: Dina Šverko

Kad u matematici više zapravo znači manje: razvoj uspješnosti i analiza dječjih pogrešaka pri rješavanju problemskih matematičkih zadataka

Pavlin-Bernardić, Nina; Rovanić, Daria; Vlahović-Štetić, Vesna

Kognitivne i motivacijske komponente samoreguliranog učenja: konstrukcija i validacija upitnika

Lončarić, Darko

Čimbenici razumijevanja kod čitanja učenika osnovne škole u Hrvatskoj i Sloveniji

Kolić-Vehovec, Svjetlana; Pečjak, Sonja; Rončević, Barbara; Bajšanski, Igor

Što donose visoka očekivanja? – Adaptivni i neadaptivni aspekti perfekcionizma pri učenju matematike na visokoškolskoj razini

Rovan, Daria

Učeničke emocije tijekom različitih faza samoregulacije učenja

Petrešević, Đurđica; Sorić, Izabela; Penezić, Zvezdan

Faktori pismenosti

Grijak, Đurđa

17.50-18.00 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

18.00-19.40 PSIHOLOGIJA OBRAZOVANJA, 2. DIO/EDUCATIONAL PSYCHOLOGY, PART 2

Predsjedaval/Chair: Damir Ljubotina

Longitudinalna analiza suočavanja učenika s akademskim stresom u odnosu na spol i zdravlje

Brdar, Ingrid; Lončarić, Darko

Kako akademski građani percipiraju profesore i profesorice?

Sindik, Joško

Odnos osobina ličnosti mjerenih BFQ upitnikom i školskog uspjeha kod učenika gimnazija

Matešić, Krunoslav; Ružić, Valentina

Poduzetništvo kao temeljna kompetencija u obrazovanju: pokušaj konceptualizacije

Marušić, Iris

Vrednovanje kvalitete nastave u visokom školstvu – samoprocjene nastavnika

Hohnjec, Dunja; Tonković, Maša; Ljubotina, Damir

Dvorana/Lecture Hall 6

**15.50-17.30 POZVANI SIMPOZIJ O ANKSIOZNOJ OSJETLJIVOSTI,
1. DIO/INVITED SYMPOSIUM ON ANXIETY
SENSITIVITY, PART 1**

Predsjedava/Convenor: Nataša Jokić-Begić

Je li anksiozna osjetljivost isto što i crta anksioznosti?

Jokić-Begić, Nataša

Empirijska provjera dvaju upitnika za mjerenje anksiozne osjetljivosti

Macuka, Ivana; Nekić, Irena; Penezić, Zvezdan

Obiteljska studija anksiozne osjetljivosti

Markanović, Dragana; Jokić-Begić, Nataša

Anksiozna osjetljivost u cjeloživotnoj perspektivi

Jurin, Tanja; Lauri Korajlija, Anita

Anksiozna osjetljivost i dimenzije perfekcionizma kod djece i odraslih

Lauri Korajlija, Anita

17.30-17.40 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

**17.40-19.20 POZVANI SIMPOZIJ O ANKSIOZNOJ OSJETLJIVOSTI,
2. DIO/INVITED SYMPOSIUM ON ANXIETY
SENSITIVITY, PART 2**

Predsjedava/Convenor: Anita Vulić-Prtorić

Anksiozna osjetljivost i psihosomatski simptomi kod djece i adolescenata

Vulić-Prtorić, Anita

Anksiozna osjetljivost u djece koja boluju od glavobolje i astme

Grubić, Marina; Coha, Renata; Vulić-Prtorić, Anita

Anksiozna osjetljivost i motivacija za konzumaciju sredstava ovisnosti

Živčić-Bećirević, Ivanka; Smojver-Ažić, Sanja

Anksiozna osjetljivost i psihofizičke osobitosti predmenstrualnog razdoblja

Staničić, Ana; Jokić-Begić, Nataša

Latentna struktura Upitnika procesa promjene kod psihijatrijskih pacijenata

Žuljević, Dragan; Gavrilov-Jerković, Vesna

Aula ispred dvorane 7/The Hall in front of Lecture Hall 7

14.00-19.30 POSTER SEKCIJA/POSTER SESSION

Životni ciljevi i vitalnost kao prediktori zadovoljstva životom kod adolescenata

Merkaš, Marina; Miljković, Dubravka

Težnja ka moći i autoritarnost: razlike po spolu i razini obrazovanja

Kosanović, Branislav; Franceško, Mirjana; Matanović, Jelena

Razrada koncepata i odnos između autoritarnosti i motiva postignuća

Franceško, Mirjana; Kosanović, Branislav; Matanović, Jelena

Stavovi studentske populacije prema fenomenu aseksualnosti i pokušaj određivanja nekih korelata tih stavova

Maćešić, Miro

Emotionally valuable aspects of self concept in the adolescent period

Arnaudova, Sofija; Trajkov, Ivan; Tasevska, Alma

Working memory and temporal attention: Dissociating the role of cognitive preparedness and memory strategy

Tonković, Mirjana; Vranić, Andrea

Non-compliance situations – How do health care professionals deal with it?

Kada, Olivia; Haslauer, Werner; Cesnik, Hermann; Janig, Herbert

Stresna iskustva u odrastanju i self koncept adolescenata iz Srbije

Zotović, Marija; Mihić, Ivana; Petrović, Jelica

Provjera mogućnosti primjene Testa implicitnih asocijacija kod djece

Tomašić, Jasmina

Vijećnica Filozofskog fakulteta/The Faculty Hall

17.00-19.00 OKRUGLI STOL HPD-A/ HPD ROUND TABLE

Predsjedava/Chair: Hrvoje Gligora

Suradnja psihologa iz akademske zajednice i psihologa-praktičara

20.30 SVEČANA VEČERA/CONFERENCE DINNER

SUBOTA/SATURDAY, 15.12.2007.

Dvorana/Lecture Hall 3

9.30-11.10 RAZVOJNA PSIHOLOGIJA, 2. DIO/DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY, PART 2

Predsjedava/Chair: Meri Tadinac

Rodne uloge u adolescenciji: što se u hrvatskom društvu očekuje od djevojaka, a što od mladića

Jugović, Ivana; Kamenov, Željka

Edukacija o spavanju putem letka i znanje o spavanju kod srednjoškolaca

Bakotić, Marija; Radošević-Vidaček, Biserka; Košćec, Adrijana

Pornografija, seksualna socijalizacija i seksualno zadovoljstvo mladih

Štulhofer, Aleksandar; Landripet, Ivan; Buško, Vesna

Religioznost mladih i njihovih roditelja

Dušanić, Srđan

Razvoj i validacija revidirane verzije Upitnika za procjenu afektivnog vezivanja odraslih (UPIPAV-R)

Hanak, Nataša

11.10-11.20 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

11.20-13.00 RAZVOJNA PSIHOLOGIJA, 3. DIO/DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY, PART 3

Predsjedaval/Chair: Gordana Kuterovac-Jagodić

How do adolescents individuate from their parents and peers?

Puklek Levpušček, Melita

Emocionalna inteligencija i socijalna prilagodba u ranoj adolescenciji

Babić, Ana; Buško, Vesna

Longitudinalno praćenje roditeljskog stila odgoja i samoprocjena emocionalne inteligencije adolescenata

Delale, Eva Anđela

Povezanost porodične klime i emocionalne inteligencije

Dinić, Bojana

Struktura i sociodemografski korelati triangulacijskih procesa u porodicama s adolescentom

Mihić, Ivana; Petrović, Jelica; Zotović, Marija

13.00-13.30 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

Dvorana/Lecture Hall 6

9.50-11.50 ORGANIZACIJSKA PSIHOLOGIJA/ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY

Predsjedava/Chair: Branimir Šverko

Career development of psychology students

Konrad, Edvard

Produžena nezaposlenost, zapošljavanje i zdravlje: longitudinalna studija

Maslić Seršić, Darja

Connection between personality factors and decision making styles of different gender leaders

Marković, Zorica; Sardžoska, Elisaveta

Zadovoljstvo poslom i zadovoljstvo životom prosvjetnih radnika oba spola, različitog obrazovanja, dobi i radnog iskustva

Sardžoska, Elisaveta; Arnaudova, Violeta

Inteligencija i ličnost kao korelati socijalno poželjnog odgovaranja u selekcijskoj situaciji

Prevendar, Tamara; Galić, Zvonimir; Jerneić, Željko

Povezanost zadovoljstva životom, nekih značajki ličnosti i prilagodbe na umirovljenje

Penezić, Zvezdan; Lukačić, Andrijana; Lacković-Grgin, Katica

11.50-12.00 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

12.00-13.20 KOGNITIVNA PSIHOLOGIJA/COGNITIVE PSYCHOLOGY

Predsjedava/Chair: Darja Maslić-Seršić

Kognitivne strategije pri rješavanju nerješivog problema

Valerjev, Pavle

Usporedba rezultata Reyovog testa auditivno-verbalnog učenja na uzorcima mlade muške populacije različitog zdravstvenog statusa

Hauptfeld, Valerija; Bosnar, Ksenija; Greblo, Zrinka

Psihometrijska validacija Testa S

Tonković, Maša; Ljubotina, Damir

Evocirani moždani potencijali i apstraktno mišljenje

Tatalović Vorkapić, Sanja; Tadinac, Meri; Kulenović, Alija

13.20-13.30 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

Dvorana/Lecture Hall 2

9.30-11.50 LIČNOST, MOTIVACIJA, EMOCIJE/PERSONALITY, MOTIVATION, EMOTIONS

Predsjedaval/Chair: Zvonimir Knezović

Konstrukcija skale intrinzične i ekstrinzične motivacije

Pašić, Milena

Watsonova teorija pozitivnog i negativnog afekta: provjera faktorske strukture skale PANAS - X

Knezović, Zvonimir; Šverko, Dina; Fuček, Ita

Neki metodološki aspekti adaptacije skale PANAS-X

Križanić, Valerija; Knezović, Zvonimir

Značaj lokusa kontrole za odnos moralnosti i religioznosti

Čekrlija, Đordje

O svecima i superherojima: provjera Paulhusovog modela socijalne poželjnosti

Galić, Zvonimir; Jerneić, Željko; Belavić, Marija

Vrijeme latencije kao indikator iskrivljavanja odgovora na upitnicima ličnosti

Parmač, Maja; Galić, Zvonimir; Jerneić, Željko

Povezanost online komunikacijskih vještina i osobina ličnosti

Bubaš, Goran; Bratko, Denis

11.50-12.00 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

12.00-13.20 PERCEPCIJA I PSIHOMOTORIKA/PERCEPTION AND PSYCHOMOTORICS

Predsjedava/Chair: Željko Jerneić

Mislocalization of final target position: The consequence of higher-level cognitive processes or low-level perceptual and attentional processes?

Komidar, Luka; Podlesek, Anja; Bucik, Valentin

Ovisnost doživljaja boli o socijalnom kontekstu

Modić Stanke, Koraljka; Ivanec, Dragutin

Pokušaj diferenciranja mentalnog i motornog opterećenja u psihomotornim zadacima

Nakić, Sandra; Manenica, Ilija

Reevaluacija formule za određivanje težine zadataka Fittsovog tappinga

Manenica, Ilija; Brečić, Ana

13.20-13.30 STANKA ZA KAVU/COFFEE BREAK

13.30-14.15 PLENARNO PREDAVANJE/KEYNOTE LECTURE

Predsjedava/Chair: Denis Bratko

Kognitivne spolne razlike: minsko polje?

Zarevski, Predrag

14.15-14.45 ZATVARANJE/CLOSING CEREMONY

**15.00-19.00 POSLIJE-KONFERENCIJSKA RADIONICA, 1. DIO/
POST-CONFERENCE WORKSHOP, PART 1**

Approaches to correct for missing data

Littvay, Levente

NEDJELJA/SUNDAY, 16.12.2007.

Dvorana/Lecture Hall A-212a

**9.00-11.00 POSLIJE-KONFERENCIJSKA RADIONICA, 2. DIO/
POST-CONFERENCE WORKSHOP, PART 2**

Approaches to correct for missing data

Littvay, Levente

3

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

**PLENARNA PREDAVANJA /
KEYNOTE LECTURES**

B

SPORT PERFORMANCE AND PERCEPTUAL CUES

Tiziano Agostini

Department of Psychology, University of Trieste, Italy

In everyday life, our actions are guided by a variety of perceptual cues: Visual, auditory, kinesthetic, tactile, olfactory. It is well known that a correct cognitive integration of these cues leads to a more effective representation of our environment. In sport performance, cross-modal integration plays a crucial role. In particular, the integration between visual and auditory cues can be systematically studied from a cognitive perspective, in the attempt to individuate the guidelines to build mental strategies. Although practicing sports, intuitively seems to be a highly visually dependent behavior, and visual inputs tend to dominate other modalities, we experimentally studied the role of the auditory information, and its potential implications to enhance the performance in a few sports. We systematically manipulated the visual and auditory stimulation to evaluate their relative influence on performance. Our results seem to be coherent with literature claiming that auditory information is an essential factor to guide motor action in sport activities. This kind of suggestions, merging from applied studies in sport activities, offers important indications to develop cognitive models about mental strategies in sport.

KOGNITIVNI, METAKOGNITIVNI I MOTIVACIJSKI ASPEKTI POUČAVANJA ČITANJA

Svjetlana Kolić-Vehovec

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Čitanje je složena vještina i mnogi procesi određuju razinu razumijevanja pročitano. Procesni niže reda odnose se na razinu prepoznavanja riječi, dok se procesi višeg reda odnose na razumijevanje sadržaja teksta. Razumijevanje pročitano je složeni zadatak koji ovisi o različitim automatskim i strategijskim procesima. Kognitivno procesiranje tijekom čitanja razlikuje se kod čitača početnika i vještih čitača. Kod vještih čitača osnovni procesi prepoznavanja riječi moraju biti automatizirani da bi se mentalni kapacitet mogao upotrijebiti za procese razumijevanja. Razumijevanje pročitano kod čitača početnika u velikoj se mjeri može predvidjeti vještinom prepoznavanja riječi koja određuje točnost i fluentnost čitanja. Glavni čimbenik koji određuje razvoj vještine prepoznavanje riječi u ranoj fazi učenja čitanja je fonološka svjesnost tj. svjesnost da se riječi sastoje od niza različitih glasova. Za automatizaciju procesa prepoznavanja riječi kod čitača početnika potrebno je tri do četiri godine. Kada je prepoznavanje riječi automatizirano, glavni čimbenik napredovanja u čitanju postaje rječnik. Osim automatiziranih procesa prepoznavanja riječi, uspješno čitanje zahtijeva i kontinuirano nadgledanje stupnja razumijevanja te reguliranje procesa čitanja u skladu s postavljenim ciljevima putem upotrebe strategija čitanja. Strategije čitanja su postupci kojima čitač pristupa tekstu s ciljem boljeg razumijevanja. Ključno je obilježje strategija čitanja da se koriste svjesno i namjerno. Strategije čitanja možemo podijeliti na kognitivne i metakognitivne. Kognitivne strategije rabe se tijekom čitanja s ciljem aktivne konstrukcije značenja teksta. Metakognitivne strategije rabe se s ciljem reguliranja vlastitog čitanja i uključuju nadgledanje razumijevanja tijekom čitanja, te provjeru razumijevanja nakon čitanja putem sažimanja pročitano. Strategije čitanja usvajaju se tijekom osnovne i srednje škole, pa i fakulteta. Uspješna upotreba strategija ovisi o motivacijskim uvjerenjima. Uvjerjenja o vrijednosti učenja, kontroli i vlastitoj efikasnosti direktno i indirektno preko ciljeva postignuća predviđaju upotrebu strategija čitanja.

MAY I GET YOUR ATTENTION, PLEASE? HOW INFANTS UNDERSTAND AND COMMUNICATE INTENTIONS AND HOW THESE PREDICT COGNITIVE DEVELOPMENT

Tomas Tjus

Department of Psychology, University of Göteborg, Sweden

The knowledge about infant development has changed dramatically over the last 50 years. More than half a century ago it was concluded that the earliest part of our lives was characterized by no self-consciousness and mental isolation, in contrast to the view to date of a very competent newborn human being with innate prerequisites for perception of, and interaction with, the environment. The view of an infant in splendid isolation begun to change when Piaget (1952) introduced his theory of early cognitive development. Despite this, not only Piaget, but also other developmental psychologists turned out to have underestimated infant capacities; e.g. infants were not thought to have the necessary skills for forming personal memories or to recall personal experiences. Today this view has been challenged. Robust empirical evidence exists that 9-month-olds are able to imitate after delay, thus yielding capacity to construct declarative memories. Furthermore, some studies have shown that already 6 months old infants can do this if they get more exposure to imitation acts and a longer response time. Another infancy nonverbal memory test is the paired-comparison test, which measures infants' visual recognition memory and is based on looking preference and habituation/dishabituation. Early abilities in visual recognition memory have been shown to relate to cognitive development in several studies, but studies of predictive outcome of abilities in early recall memory, as measured with deferred imitation have been non-existent. In this lecture data from a longitudinal study will be presented illustrating that nonverbal recall memory and visual recognition memory are not only evident in infancy, but in combination with early social communication skills also have a predictive outcome to early language development, and to later cognitive development. This long-term outcome of cognitive and communicative development including recall memory as an important predictor is the first reported in the literature.

KOGNITIVNE SPOLNE RAZLIKE: MINSKO POLJE?

Predrag Zarevski

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Zbog socijalne, edukacijske, ekonomske i političke osjetljivosti i implikacija koje imaju usporedbe žena i muškaraca u domeni kognitivnih sposobnosti, jedino su rasne i/ili etničke kognitivne razlike pod većom lupom znanstvene i šire zajednice. Izvori pristranosti u istraživanjima kognitivnih spolnih razlika su raznovrsni i mogu imati veliki utjecaj na donošenje netočnih zaključaka. U tom području istraživanja dominiraju 4 pitanja: 1. Koliko su zapravo velike razlike u g faktoru inteligencije i faktorima nižeg reda? 2. Postoji li tendencija smanjivanja tih razlika s obzirom na smanjivanje razlika u socijalizaciji i edukacijskim prilikama za djecu različitog spola. Usporedbom meta-analiza iz 1980-ih i recentnih istraživanja može se proučavati te trendove. 3. Postoje li jasne razlike u tipičnim modusima procesiranja informacija, tj. javlja li se fenomen molekularne nejednakosti - molarne jednakosti u kogniciji pripadnika različitog spola. 4. Ako postoje razlike u prosjecima na mjerama kognitivnih sposobnosti i/ili načinima procesiranja, zašto postoje? Suvremena evolucijska psihologija nudi vrlo razumna ali istodobno i vrlo intrigantna objašnjenja za porijeklo i svrhu kognitivnih spolnih razlika.

3

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

**POZVANI SIMPOZIJI /
INVITED SYMPOSIA**

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

B

**POZVANI PSIHOMETRIJSKI
SIMPOZIJ/
INVITED PSYCHOMETRIC
SYMPOSIUM**

**3rd PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM IN HONOUR OF
PROFESSOR ALIJA KULENOVIĆ**

Convenor: Vesna Buško

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

This year, Ramiro and Zoran Bujas Days are for the second time being held without vigorous presence of Professor Alija Kulenović. We are left again without an inspired lecture by him and without knowledgeable, witty, and heartening reflections on the presentations by others. Two years ago, the program of the 17th Bujas' Days included a symposium entitled *Contemporary Issues in Psychometrics* devoted to the memory of him. 15th Psychology Days in Zadar held in 2006 were the next occasion to organize an international symposium in his honour. In the year of 2007, 18th Ramiro and Zoran Bujas' Days were the third incentive to get together colleagues working within different areas of multivariate and psychometric methodology and applications, to present their work as a tribute to Professor Alija Kulenović. The program of the third symposium, again, includes rather diverse topics, from basic theoretical questions pertaining to classical and modern test theory, those relating psychometrics and measurement to other theoretical frameworks, to those looking into methodological solutions in particular multivariate research situations, or dealing basically with application issues. As with two previous symposia, the event was not meant to give attention to any particular issue. Instead, the range of topics in the symposium could in some symbolic way serve to remind us again on a width of scientific interests and intellectual concerns of Professor Alija Kulenović. Besides, we do hope that these symposia will serve promoting and manage to move toward the standards of excellence he had in scientific research and professional work in general.

TESTING MEDIATION IN CROSS-LAGGED PANEL DESIGNS

Vesna Buško

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

Mediation has been defined as the process or mechanism by which an intervening mediator variable (M) carries the effect of an independent variable (X) to a dependent variable (Y). Methodological literature gives an extensive account of the statistical approaches to the analysis mediation and different methods for assessing the magnitude and significance of indirect effects. Mediation effects are typically quantified as the product of the path coefficient linking X to mediator M and the coefficient linking M to Y while controlling for X. Differences among the methods pertain mainly to the problem of how to assess the significance of this quantity. As mediation is by definition a causal process, testing indirect effects hypothesis against cross-sectional data may be misleading. Panel designs offer means to correct for the related problems. A structural equation model used to demonstrate this strategy for testing mediation was specified within a 2-wave cross-lagged panel design, with stationarity assumed on theoretical grounds. The empirical data used for this purpose were based on the follow-up study on the processes of coping with low-control stress. The results are compared with those obtained by structural equation analyses performed within different methodological framework but tested against the same data sets. These include structural equation models specified in line with the assumptions of latent state-trait theory (LST; Steyer et al., 1992, 1999), and using the true change modeling procedures.

HOW MANY QUESTIONNAIRE VERSIONS DO WE NEED TO MAXIMIZE POWER IN A PLANNED MISSING DATA DESIGN?

Levente Littvay

Department of Political Science, Central European University, Budapest, Hungary

Planned missing data designs are becoming more popular in psychometrics. Shortening a questionnaire with such a design alleviates the increased error from survey fatigue near the end of the survey, but the downside is loss of power. From a practical point of view, a six question construct where only four questions are asked calls for three questionnaire versions: one in which questions 1-4 are asked, one in which questions 3-6 are asked, and one in which questions 1-2 and 5-6 are asked. Although we can theoretically come up with many more questionnaire versions, the production, administration and coding of these be costly and tedious. To date we do not know if there is any advantage in increasing the number of questionnaire versions. This study uses a Monte Carlo simulation to assess the possible advantages of maximizing questionnaire versions by fully randomizing which questions are missing.

LATENT STRUCTURE AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES AS A FUNCTION OF TEST ITEM CHARACTERISTICS

Damir Ljubotina

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

The goal of the study was to examine the influence of some item characteristics on the basic test psychometric properties such as reliability, homogeneity, criterion validity and factor structure. Most of the classic parameter assessment procedures are open to problems of variance reduction which can be the result of limited item values (e.g. binary items), so when examining factor structure hyperfactorization problems are observed. A simulation study with a factorial $3 \times 3 \times 3$ experimental design was conducted. The influence of three main effects was examined: (a) possible range of item values (which influences variance reduction), (b) items difficulty for the specified levels of ability (which influences the shape of the distribution), and (c) items discriminant power. The known true parameter values were compared with the estimates obtained in different experimental conditions. Internal consistency reliability measures, number of significant factors, average inter-item correlation, and measures of discriminant and criterion validity were used as dependent variables. Results showed a significant influence of the effects on the dependent variables, and showed that variance reduction and item distribution asymmetry have a significant effect on the estimates of items' psychometric characteristics and their factor structure. Possible procedures for the correction of the observed effects are discussed. It seems that the best possible direction to follow is to compare the observed results with the data from simulated equivalent data matrices. The author discusses these effects in the context of 2-parameter logistic model of item response theory and under the assumptions of the classical test theory.

FACTORIAL VALIDITY OF THE IPIP JUNIOR SCALE: HOW EARLY CAN WE START MEASURING PERSONALITY?

Goran Milas and Boris Mlačić

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

In this paper we examine the factorial validity of the IPIP junior scale using children and adolescents aged 9-19 years as subjects. The International Personality Item Pool (50 items) is a cross-cultural instrument targeted to measure the Big-Five domains, adapted for child and adolescent ratings in this study. A large sample of children and adolescents in Croatia (1919), aged from 9 to 19 years used the IPIP50 to rate themselves (self-ratings) and they were also rated by their parents or guardians (parental-ratings). The EFA and CFA were performed in order to determine factorial validity and factorial invariance across different age groups in comparison with parental ratings. The structure of the self-ratings and the model fit in the age subgroups of 9-12 years suggest that at this age children do not perceive themselves in terms of the Big five domains. At age groups older than 13 years the factor structure of the IPIP junior and the model fit is entirely comparable to the parental ratings. In spite of overall poor fit of the orthogonal five factor model in both self and parental ratings (CFI for age groups from 13-19 years are in the range between 0.80 and 0.90), it is concluded that IPIP junior is a suitable instrument for those age groups, however with further psychometric refinement. The minor departure from the hypothesized structure can be attributable to the few items that should be replaced or rephrased.

COMPARISON OF DIFFERENT PROCEDURES FOR SPEECH AUDIOMETRY

**Anja Podlesek, Luka Komidar, Gregor Sočan, Boštjan Bajec, Valentin Bucik
and Klas Brenk**

Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

Jagoda Vatovec and Miha Žargi

*Ljubljana Medical Centre, University Department of Otorhinolaryngology and
Cervicofacial Surgery, Ljubljana, Slovenia*

In hearing-loss assessment, speech audiometry provides the information concerning understanding of speech at suprathreshold levels. In Slovenia, the adapted Freiburg Monosyllabic Word Test has been used to assess word recognition. In this test, phonetically balanced lists of monosyllabic words are presented at increasing loudness, and the proportion of correctly repeated words is measured for each list. This procedure is time consuming. The aim of our study was to develop an adaptive procedure that could adequately replace the Freiburg test in situations when word recognition threshold is to be measured. First, the analysis of the stimuli used in the Freiburg test was done and a pool of stimuli with comparable understandability and word frequency was selected to be used in adaptive procedures. We then developed computer applications of the Freiburg test and three adaptive procedures: the descending procedure and the alternative descending procedure, recommended by the ISO 8523-3 standards for measuring speech recognition threshold, and the staircase method. The three adaptive procedures were tested against the Freiburg test on a sample of 36 participants with normal hearing. Stimuli were presented through headphones. A 2 dB step was used in all the methods to yield satisfactorily accurate estimations of the word recognition threshold. The adaptive procedures yielded comparable thresholds, which were slightly lower than the thresholds obtained with the Freiburg test. Within the limits due to the selection of stimuli the three adaptive procedures could successfully replace the Freiburg test. Further analysis also showed a small relative advantage of the staircase method over the other two adaptive procedures.

AN EMPIRICAL COMPARISON OF ITEM RESPONSE THEORY AND CLASSICAL TEST THEORY

Špela Progar

*Postgraduate Programme of Psychology, Department of Psychology, Faculty of Arts,
Ljubljana, Slovenia*

Item response theory (IRT) is, in contrast to classical test theory (CTT), towards the analysis of test items oriented psychometrical paradigm. Based on nonlinear models IRT enables independent estimation of item and person parameters and also local estimation of measurement error, which are the main theoretical advantages of IRT over CTT. In this paper we present an empirical comparison of IRT and CTT parameters invariance and comparison of both paradigms in constructing tests from larger item pool. Real data set from the Third International Mathematics and Science Study (TIMSS 1995) was used to address the following questions: 1. How comparable are CTT and IRT based item and person parameters? 2. How invariant are CTT and IRT based item parameters across different participant groups? 3. How invariant are CTT and IRT based item and person parameters across different item sets? Our findings indicate that CTT and IRT item/person parameters are very comparable, that CTT and IRT item parameters show similar invariance property when estimated across different groups of participants, that IRT person parameters are more invariant across different item sets and that CTT item parameters are just as or more invariant across different item sets than IRT item parameters. Our results furthermore demonstrate that IRT item parameters are somewhat more informative about items and that IRT item/person parameters are in general psychometrically superior to CTT parameters, but only if appropriate IRT model is used for modelling the data, i.e. when the assumptions about the data hold to reasonable extent.

THE EFFECT OF SIGMOID TRANSFORMATIONS ON PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF COMPOSITE TESTS

Franjo Prot

Faculty of Kinesiology, Zagreb, Croatia

Three macro programs for internal psychometric analysis of composite tests are applied and compared. Macro program RTT12G performs psychometric analysis on standardized data. Macro program RTT12GS performs psychometric analysis on sigmoid (0,1) transformation $x(i,j)=1/(1+e^{**(-z(i,j))})$ of standardized input data, and macro program RTT12GSS (Knežević and Momirović 2002) performs psychometric analysis on sigmoid (-1,1) transformation $x(i,j)=(e^{**z(i,j)}-e^{**(-z(i,j))})/(e^{**z(i,j)}+e^{**(-z(i,j))})$ of standardized input data. The macro programs are designed and coded in SPSS macro language. Concurrent application of these three macro programs and associated algorithms is demonstrated on the same set of data. Measures of representativeness, reliability, homogeneity, convergence of indicators and internal validity are computed and compared.

DO WE GET EQUIVALENT PRINCIPAL COMPONENTS IN TWO POPULATIONS? A BOOTSTRAP APPROACH

Gregor Sočan

Department od Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

Structural equation modelling (SEM) is currently the prevailing approach to the analysis of stability of covariance structures across time or across samples, respectively. In recent years, however, several researchers expressed doubts concerning the optimality of this approach in the area of personality structure, and proposed a more frequent use of the Procrustes rotation in combination with the congruence coefficient. In the past, a decisive drawback of the Procrustes-based approach was its tendency to capitalise on chance. More recently, however, computationally intensive methods, like baseline permutation tests and especially the bootstrap, provided means to control for the upward bias of congruence coefficients. Chan et al. (1999), for instance, proposed a bootstrap method for testing the stability of factor structures. We shall present a modification of the Chan et al. method that can be used for testing the component structure rather than the common factor structure. The main feature of our modification is a different definition of the resampling space, specified accordingly to the principal component model. The analysis shall be illustrated using results from a study investigating the stability of the personality structure in early childhood. We shall further present results of a simulation study which evaluated the determinants of the accuracy of the method and compared it to the “naïve” bootstrap. Finally, we shall discuss the practical aspects of our procedure, especially with relation to the results obtained by SEM.

NORMATIVE AND IPSATIVE SCORING IN EMOTION RESEARCH

Dina Šverko

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

Personality assessment, especially important in clinical and occupational settings, can be influenced by factors that are not related to specific item content or to the attribute the instrument is designed to measure. Such factors are different forms of response distortions (e.g. extreme response style, acquiescence, “yeasaying” or “naysaying”) that can contaminate the results. One way to eliminate such contamination is the transformation of normative data to ipsative data. Ipsative scores have been widely criticized because of their specific psychometric properties that make factor analysis, calculation of reliability and conventional statistics on this form of data uninterpretable (e.g. Johnson, Wood, & Blinkhorn, 1998). More recently published papers concluded the opposite (e.g. Pickworth, & Schoeman, 2000). The present study was meant as a contribution to this controversial area. The results of factor analyses performed on normative data were compared with those obtained on ipsatized data. Ipsatization procedure was defined as subtraction of the individual mean score from all scores for each individual. For this purpose an instrument measuring positive and negative affect was administered to 240 psychology students at the University of Zagreb. The advantages and limitations of ipsative versus normative data specifically in the field of emotion research will be discussed.

ON THE SCORING PROBLEM IN THE PERCEPTION OF AFFECTIVE CONTENT TEST

Vladimir Takšić and Tamara Mohorić

Department of Psychology, Faculty of Science and Arts, Rijeka, Croatia

Emotional intelligence (EI) is defined as the ability to perceive and express emotion, assimilate emotion in thought, understand and reason with emotion, and regulate emotion in the self and others. A major issue for ability-based measures EI is the “problem of the correct answer”. Emotion-based systems have no absolute algorithm to determine the correct answer. There are three possible sources in searching for correct answers: experts (in the field of EI - expert scoring), a group of participants (consensus scoring), and the creator of the items (target scoring). Ability-based EI tests are most commonly scored by consensus. Five different scoring methods have been used for both scoring criteria (expert and consensus): (1) proportion, (2) mode, (3) lenient mode, (4) distance, and (5) adjusted distance. Final scores in Test of accuracy in perception of affective content (TOESS; Takšić, Arar & Molander, 2004) were calculated according to all five methods for deriving possible correct answer, and according to experts, consensus and target criteria. Twelve different “correct answers” were compared with each other. Results have showed as follows: (a) only distance as a scoring method has appropriate reliabilities in both expert and consensus scoring, (b) higher correlations are found among different methods of scoring according to expert criteria, and (c) target criteria are found to have higher correlations with expert than with consensus criteria. In conclusion, it could be claimed that when Likert scales are used to determine correct answers in EI ability measure, experts criteria and distance as a scoring method are found to be the most reliable and valid methods.

**POZVANI SIMPOZIJ O ANKSIOZNOJ
OSJETLJIVOSTI/
INVITED SYMPOSIUM ON ANXIETY
SENSITIVITY**

**“TKO SE BOJI STRAHA JOŠ“ – ISTRAŽIVANJE
FENOMENA ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI**

Organizatorice: Nataša Jokić-Begić i Anita Vulić-Prtorić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Anksiozni poremećaji su najčešći psihički poremećaji u modernom društvu. Javljaju se u svim razdobljima života te se procjenjuje da je različitim oblicima anksioznih poremećaja pogođeno čak oko 16% populacije. Od anksioznih poremećaja relativno često obolijevaju i djeca. Stope prevalencije kreću se između 6 i 18%, no simptomi anksioznosti kod djece često ostaju neuočeni pa tek manji dio djece s takvim internaliziranim tegobama dobiva primjerenu stručnu pomoć. Razumijevanje i liječenje anksioznih smetnji osobito je uznapredovalo posljednjih dvadesetak godina, kada se počelo uviđati da u njihovom nastanku, razvoju i održavanju važnu ulogu imaju različiti kognitivni čimbenici. Anksiozni poremećaji danas se dominantno tumače upravo u okvirima različitih kognitivnih modela, a jedan od mogućih etioloških čimbenika koji je zaplijenio najviše istraživačke pažnje jest anksiozna osjetljivost. Anksiozna osjetljivost se odnosi na strahove od simptoma anksioznosti, koji se temelje na vjerovanju da ti simptomi imaju štetne posljedice. Ovaj se fenomen stoga često definira i kao “strah od straha“. Baš kao što se ljudi razlikuju s obzirom na tendenciju doživljavanja anksioznih simptoma (tj. s obzirom na *crtu anksioznosti*), jednako se tako razlikuju po sklonosti ka plašljivom reagiranju na te simptome (tj. *anksioznoj osjetljivosti*). Pretpostavlja se da je anksiozna osjetljivost nekog pojedinca kombinacija genetskih predispozicija i učenja, odnosno usvajanja uvjerenja o mogućim štetnim posljedicama autonomne pobuđenosti. U Hrvatskoj se koncept anksiozne osjetljivosti istražuje tek od nedavno. Provedena su istraživanja anksiozne osjetljivosti kod djece i odraslih, pri čemu su uključene kliničke skupine i skupine bez znakova psihičkih ili tjelesnih smetnji, primjenjeni su različiti instrumenti čije su metrijske karakteristike uspoređivane te korelirane s mjerama anksioznosti, depresivnosti i perfekcionizma. U okviru simpozija okupili smo znanstvenike i kliničke psihologe koji se bave ovim područjem, u nadi kako će to biti poticaj za još intenzivnijim istraživanjem ovog fenomena.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST U DJECE KOJA BOLUJU OD GLAVOBOLJE I ASTME

Marina Grubić

Klinika za pedijatriju, KB Rebro, Zagreb, Hrvatska

Renata Coha

Odsjek za neurorazvojne poremećaje, Opća bolnica Dr. Josip Benčević, Slavonski Brod, Hrvatska

Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Definirana kao strah od javljanja anksioznih simptoma i tjelesnih senzacija povezanih s anksioznošću, anksiozna osjetljivost ima osobito značajnu kliničku primjenu ne samo u prevenciji i terapiji anksioznih poremećaja, već osobito u području zdravstvene psihologije (osobito suočavanja s boli). U ovom radu prikazani su rezultati istraživanja u kojem je sudjelovalo ukupno 131 ispitanika u dobi od 10 do 15 godina, iz dva klinička (djeca koja boluju od glavobolje i djeca koja boluju od astme) i jednog kontrolnog uzorka djece bez zdravstvenih tegoba. Uspoređeni su rezultati ove tri skupine s obzirom na razinu anksiozne osjetljivosti i pokazalo se da postoji značajna razlika između oba klinička i kontrolnog uzorka, dok između djece s glavoboljama i astmom nema značajne razlike. Djeca sa zdravstvenim tegobama imaju značajno više rezultate na skali anksiozne osjetljivosti. Nadalje, u kliničkim uzorcima djece utvrđeni su specifični obrasci povezanosti anksiozne osjetljivosti s ostalim aspektima anksioznosti (separacijskom, socijalnom, ispitnom, opsesivno kompulzivnom, i dr.), te s depresivnosti. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je ispitivanje anksiozne osjetljivosti kod djece koja imaju različite zdravstvene tegobe od osobitog značaja za psihološki terapijski i preventivni rad.

JE LI ANKSIOZNA OSJETLJIVOST ISTO ŠTO I CRTA ANKSIOZNOSTI?

Nataša Jokić-Begić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Anksiozna osjetljivost definira se kao strah od javljanja anksioznih simptoma i s njima povezanih tjelesnih senzacija, a proizlazi iz vjerovanja o njihovoj opasnosti. Osobe s povišenim razinama anksiozne osjetljivosti sklonije su na simptome anksioznosti reagirati anksioznošću, čime ulaze u začarani krug "straha od straha". Dosadašnja istraživanja su potvrdila da je anksiozna osjetljivost rizičan čimbenik za pojavu različitih psihičkih poremećaja, no nije do kraja razjašnjeno je li anksiozna osjetljivost poseban fenomen koji predstavlja specifičnu dispoziciju za razvoj poremećaja ili se radi o manifestaciji crte anksioznosti. Cilj istraživanja bio je provjeriti odnos anksiozne osjetljivosti i anksioznosti u različitim dobnim skupinama, te utvrditi njihov odnos u skupini odraslih kod kojih je dijagnosticiran neki anksiozni poremećaj. Istraživanjem je obuhvaćeno 823 djece i 892 odrasla sudionika, te klinička skupina sa 130 sudionika. Za mjerenje anksiozne osjetljivosti u osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj dobi primijenjen je CASI - Children Anxiety Sensitivity Index (Silverman, Fleisig, Rabian i Peterson, 1991), dok je na odraslom uzorku primijenjen ASI - Anxiety Sensitivity Index (Reiss, Peterson, Gursky i McNally, 1986). Za mjerenje crte anksioznosti primijenjen je STAI (oblik za odrasle (Spielberger, Gorsuch, Lushene, 1968) i oblik za djecu (Spielberger, Edwards, Lushene, Montuori i Platzeck, 1970)). Primijenjene su i skale depresivnosti (za odrasle: BDI-II (Beck, Steer, Brown, 1996) a za djecu Ljestvica depresivnosti za djecu (Kovacs, 1981., Živčić, 1992)). U dječjoj dobi anksiozna osjetljivost i anksioznost javljaju se kao dvije samo djelomično preklapljene dispozicije (dijele ispod 20% zajedničke varijance), pri čemu je anksioznost povezana s depresivnošću, ali anksiozna osjetljivost nije. U odrasloj dobi anksiozna osjetljivost i crta anksioznosti su snažnije povezane (više od 30% zajedničke varijance), što se dijelom može objasniti pridruživanju depresivnih simptoma smetnjama koje se javljaju uslijed anksiozne osjetljivosti. Kod kliničke skupine povezanost anksiozne osjetljivost i crte anksioznosti ostaje jednaka kao i kod zdravih odraslih, ali značajno raste povezanost s depresivnošću. Rezultati provedenog istraživanja u skladu su s pretpostavkom da je anksiozna osjetljivost donekle neovisna o crti anksioznosti i predstavlja specifičan čimbenik ranjivosti za različite psihopatološke smetnje.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST U CJELOŽIVOTNOJ PERSPEKTIVI

Tanja Jurin

Centar za kliničku psihologiju, Zagreb, Hrvatska

Anita Lauri Korajlija

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati promjene u anksioznoj osjetljivosti u funkciji dobi i spola. Istraživanjem je obuhvaćeno 823 djece i 892 odraslih sudionika u dobi od 10 – 60 godina starosti. U osnovnoškolskoj i srednoškolskoj dobi primijenjen je CASI - Children Anxiety Sensitivity Index (Silverman, Fleisig, Rabian i Peterson, 1991) dok je na studentskom i odraslom uzorku primijenjen ASI - Anxiety Sensitivity Index (Reiss, Peterson, Gursky i McNally, 1986). Budući anksiozna osjetljivost sadrži dva faktora – zabrinutost tjelesnim simptomima i zabrinutost mentalnom onesposobljenošću, analizirali smo rezultate zasebno po faktorima, ali i kao ukupni rezultat. Dobiveni podaci potvrđuju postojanje spolnih razlika u svim dobnim skupinama u smjeru viših rezultata sudionica u odnosu na muške sudionike. Anksiozna osjetljivost se mijenja kroz dob. Kod djevojčica je primjetan uzlazni trend rezultata na CASI-u do 12. godine nakon čega slijedi blagi silazni trend. Nakon adolescencije razina anksiozne osjetljivosti ne pokazuje veće oscilacije. Anksiozna osjetljivost kod dječaka raste do 14. godine nakon čega značajno opada. Kod muškaraca je zamjetan isti trend stabilnosti anksiozne osjetljivosti kroz dob. Zaključno, rezultati istraživanja ukazuju da se anksiozna osjetljivost razlikuje s obzirom na spol te da je nakon razdoblja adolescencije stabilna za oba spola. Kako se radi o fenomenu koji je prisutan kod svih ljudi u određenoj mjeri s pravilnim distribuiranjem u populaciji, istraživanja su sve bliže spoznaji da se radi o imanentnoj ljudskoj osobini koja ima svoju jasnu ulogu u razvoju ostalih strahova, ali i raznih psihopatoloških entiteta.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST I DIMENZIJE PERFEKCIONIZMA KOD DJECE I ODRASLIH

Anita Lauri Korajlija

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Perfekcionističko mišljenje uključuje i vjerovanje da je strah od javljanja anksioznih simptoma dokaz nesavršenosti. Iako rezultati velikog broja istraživanja potvrđuju povezanost anksioznosti i s anksioznom osjetljivošću i s perfekcionizmom, odnos perfekcionizma i anksiozne osjetljivosti je vrlo rijetko ispitan. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos anksiozne osjetljivosti s dimenzijama pozitivnog i negativnog perfekcionizma. Na uzorku od 620 djece i 892 odraslih sudionika u dobi od 10 – 60 godina starosti primijenjeni su sljedeći upitnici: u osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj dobi primijenjen je CASI - Children Anxiety Sensitivity Index (Silverman, Fleisig, Rabian i Peterson, 1991) te Ljestvica adaptivnog/neadaptivnog perfekcionizma (Rice i Preusser, 2002.) dok je na studentskom i odraslom uzorku primijenjen ASI - Anxiety Sensitivity Index (Reiss, Peterson, Gursky i McNally, 1986) i Ljestvica pozitivnog i negativnog perfekcionizma (PANPS; Terry-Short, Owens, Slade i Dewey, 1995). Rezultati pokazuju postojanje visoke povezanosti dimenzija negativnog perfekcionizma i anksiozne osjetljivosti na oba uzorka, dok su povezanosti dimenzija pozitivnog perfekcionizma i anksiozne osjetljivosti neznčajne. Rezultati također pokazuju da se radi o specifičnoj povezanosti anksiozne osjetljivosti i perfekcionizma neovisnoj o anksioznosti. U radu će biti raspravljene teoretske i praktične implikacije dobivene povezanosti.

EMPIRIJSKA PROVJERA DVAJU UPITNIKA ZA MJERENJE ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI

Ivana Macuka, Irena Nekić i Zvezdan Penezić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Anksiozna osjetljivost se opisuje kao strah od javljanja anksioznih simptoma i tjelesnih senzacija povezanih s anksioznošću. Osoba pri tom procjenjuje da ti simptomi i tjelesne senzacije mogu imati negativne tjelesne, psihološke i socijalne posljedice. Za mjerenje ovog konstrukta kod djece i adolescenata u svijetu se najčešće koristi Indeks anksiozne osjetljivosti za djecu (CASI – Childhood Anxiety Sensitivity Indeks) autorice Silverman (1991), a u Hrvatskoj subskala Anksiozna osjetljivost (AS) kao dio Skale strahova i anksioznosti za djecu i adolescente (SKAD-62) autorice Vulić-Prtorić (2003). Adaptirana verzija CASI na hrvatskom uzorku sadrži kao i originalna verzija 18 tvrdnji koje mjere anksioznu osjetljivost djeteta kroz njihovu procjenu nelagode i prijatnje zbog javljanja anksioznih simptoma. Subkala anksiozne osjetljivosti (AS) iz skale SKAD-62 (Vulić-Prtorić, 2003) sadrži ukupno 8 tvrdnji koje opisuju anksioznu osjetljivost tj. tjelesne reakcije poput ubravnog rada srca, bolove u trbuhu, vrtoglavicu, mučninu, osjećaj gušenja, te katastrofične kognitivne interpretacije vezane za takve tjelesne reakcije. Prethodne primjene ove subskale su pokazale vrlo dobre psihometrijske pokazatelje. Pouzdanost ove skale je utvrđena na normativnom i kliničkom uzorku od preko 2000 ispitanika u dobi od 10 do 18 godina i izražena koeficijentom unutarnje konzistentnosti Cronbach alfa iznosi 0.80. U ovom radu prikazani su rezultati istraživanja koje je provedeno u uzorku od 300 ispitanika, učenika od 5. do 8. razreda osnovne i 1. do 4. razreda srednje škole čiji je cilj bio ispitati osnovne psihometrijske pokazatelje, faktorsku strukturu i konvergentnu valjanost skala AS i CASI.

OBITELJSKA STUDIJA ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI

Dragana Markanović

Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Nataša Jokić-Begić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Anksiozna osjetljivost predstavlja rizičan faktor za nastanak anksioznih i depresivnih poremećaja u dječjoj i adolescentnoj dobi. Iako se fenomen anksiozne osjetljivosti ispituje već dugi niz godina, o podrijetlu povišenog straha od simptoma anksioznosti još uvijek ne znamo mnogo. Dosadašnja su istraživanja naznačila da bi razvoj anksiozne osjetljivosti mogao biti povezan sa specifičnim učenjima u djetinjstvu i adolescenciji, a vjerojatnom se čini i mogućnost nasljeđivanja. U radu su prikazani preliminarni rezultati istraživanja provedenog na pripadnicima 300 obitelji, kojim smo željeli provjeriti kakav je odnos između anksiozne osjetljivosti djece i njihovih roditelja, te mogućnost predikcije anksiozne osjetljivosti, anksioznosti i depresivnosti djece na osnovu izraženosti istih simptoma u roditelja. Ispitana djeca bila su stara između 11 i 17 godina, a njihova je anksiozna osjetljivost izmjerena Ljestvicom anksiozne osjetljivosti za djecu (CASI; Silverman, Fleisig, Rabian i Peterson, 1991). Anksiozna osjetljivost roditelja ispitana je oblikom ljestvice za odrasle (ASI; Reiss, Peterson, Gursky i McNally, 1986; Peterson i Reiss, 1992). Osim anksiozne osjetljivosti, kod djece i roditelja utvrđena je razina anksioznosti (STAI – oblik za odrasle (Spielberger, Gorsuch, Lushene, 1968) i oblik za djecu, (Spilberger, Edwards, Lushene, Montuori i Platzek, 1970)) i depresivnosti (za odrasle: BDI-II (Beck, Steer, Brown, 1996), a za djecu Ljestvica depresivnosti za djecu (Kovacs, 1981; Živčić, 1992)). Rezultati istraživanja upućuju na različite obrasce povezanosti ispitivanih varijabli kod djece i kod roditelja, te značajan doprinos izraženosti roditeljskih simptoma u predviđanju intenziteta simptoma u djece. U radu su naznačene moguće implikacije rezultata provedenog istraživanja u utvrđivanju razvojnih antecedenata anksiozne osjetljivosti.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST I PSIHOFIZIČKE OSOBITOSTI PREDMENSTRUALNOG RAZDOBLJA

Ana Staničić

Centar za kliničku psihologiju, Zagreb, Hrvatska

Nataša Jokić-Begić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati odnos anksiozne osjetljivosti i psihofizičke osobitosti predmenstrualnog razdoblja. Psihofizičke osobitosti operacionalizirane su kao procjena tjelesnih stanja (umor, osjetljivost grudi, naotečenost, neispavanost), emocionalnih doživljaja (sreće, ljutnje, tuge, razdražljivosti, tjeskobe i rastresenosti), te općenite procjene tjelesne privlačnosti i zadovoljstva samom sobom. Za potrebe istraživanja konstruiran je dnevnik za praćenje simptoma vezanih uz PMS te upitnik za ispitivanje socio-demografskih varijabli i praćenje menstrualnog ciklusa ispitanica. Istraživanje je uključivalo ispunjavanje dnevnika simptoma tjedan dana prije menstruacije i četiri dana tjedan dana nakon menstruacije, kroz dva menstrualna ciklusa. Ispitanice su ujutro, poslijepodne i navečer u dnevnik zapisivale procjene vlastitih psihofizičkih stanja, na skali od 1-5 (1-uopće se ne osjećam tako, 5-izrazito se osjećam tako). Anksiozna osjetljivost mjerena je s ASI (Anxiety Sensitivity Index – ASI, McNally, Reiss, Peterson i Gursky, 1986). Ispitivanje je provedeno na prigodnom uzorku (N=51). Predmenstrualno razdoblje, u odnosu na razdoblje nakon menstruacije, obilježeno je višim intenzitetima neugodnih osjećaja i određenih tjelesnih stanja te sniženim osjećajima privlačnosti i zadovoljstva samom sobom, bez obzira na razinu anksiozne osjetljivosti sudionica. Međutim, u razdoblju nakon menstruacije uočava se negativna povezanost anksiozne osjetljivosti i osjećaja zadovoljstva sobom, privlačnosti i sreće. Pozitivna povezanost anksiozne osjetljivosti pronalazi se s osjećajima ljutnje, razdražljivosti i rastresenosti u periodu i prije i nakon menstruacije dok se pozitivna povezanost s tugom i tjeskobom pronalazi samo u periodu nakon menstruacije. U budućim istraživanjima poželjno bi bilo mjeriti anksioznu osjetljivost u nekoliko navrata tijekom menstrualnog ciklusa u svrhu provjere zavisnosti/nezavisnosti anksiozne osjetljivosti od hormonalnih promjena tijekom menstrualnog ciklusa.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST I PSIHOSOMATSKI SIMPTOMI KOD DJECE I ADOLESCENATA

Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Anksiozna osjetljivost se opisuje kao strah od javljanja anksioznih simptoma i tjelesnih senzacija povezanih s anksioznošću, a koji proizlazi iz uvjerenja da ti simptomi i tjelesne senzacije mogu imati negativne tjelesne, psihološke i socijalne posljedice. U dosadašnjim istraživanjima u okviru zdravstvene psihologije anksiozna osjetljivost se pokazala dobrim prediktorom tzv. interoceptivnog straha, tj. straha od tjelesnih senzacija za vrijeme nekih tjelesnih napora ili zdravstvenih tegoba. Tako se pokazalo da je u usporedbi sa simptomima boli, simptomima somatizacije, crtom anksioznosti i simptomima paničnog napada, anksiozna osjetljivost najbolji prediktor straha od boli kod djece. Djeca koja imaju visoke razine anksiozne osjetljivosti doživljavaju iste razine boli značajno intenzivnije u usporedbi s djecom koja imaju prosječne ili niske razine anksiozne osjetljivosti. U istraživanju je sudjelovalo 278 ispitanika u dobi od 10 do 15 godina. Primijenjene su dvije skale: Skala anksioznosti (SKAD-62) i Upitnik psihosomatskih simptoma za djecu i adolescente (PSS). Uspoređeni su odnosi anksiozne osjetljivosti i psihosomatskih simptoma (kardiovaskularnih, pseudoneuroloških, muskulaturnih, respiratornih, gastrointestinalnih, i dr.). Rezultati su analizirani odvojeno za uzorak dječaka i uzorak djevojčica. Pokazalo se da je anksiozna osjetljivost značajno izraženija u uzorku djevojčica, te da su anksiozno osjetljivije djevojčice sklonije doživljavati više boli, slabosti i umora, te gastrointestinalnih psihosomatskih simptoma. Simptomi anksiozne osjetljivosti u velikoj mjeri mogu poslužiti i u objašnjavanju nastanka i održavanja psihosomatskih simptoma, jer se somatski aspekt konstrukta anksiozne osjetljivosti može promatrati u širem kontekstu kognitivne interpretacije tjelesnih simptoma općenito.

ANKSIOZNA OSJETLJIVOST I MOTIVACIJA ZA KONZUMACIJU SREDSTAVA OVISNOSTI

Ivanka Živčić-Bećirević i Sanja Smojver-Ažić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Anksiozna osjetljivost uključuje strah od senzacija povezanih s fiziološkom pobudenošću, koji se javlja zbog vjerovanja u njihove štetne posljedice. Premda se smatra glavnim kognitivnim rizičnim faktorom za pojavu i recidiviranje anksioznih poremećaja, novija istraživanja povezuju anksioznu osjetljivost i s neprilagođenim načinima regulacije anksioznih stanja, kao što je konzumiranje sredstava ovisnosti. Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost anksiozne osjetljivosti s različitom motivacijom za konzumacijom sredstava ovisnosti u grupi adolescenata te provjeriti spolne razlike u ispitanim varijablama. Ispitano je 427 učenika srednje škole (146 mladića i 281 djevojaka). Primijenjena je skala za procjenu anksiozne osjetljivosti (Anxiety Sensitivity Index, Peterson i Reiss, 1992) koja je rezultirala s dva faktora, tjelesna i kognitivna anksiozna osjetljivost, te Upitnik za ispitivanje motivacije za konzumaciju alkohola (Cooper, 1994) i konzumaciju cigareta (Comeau i sur., 2000) koji obuhvaćaju 4 različita motiva: suočavanje, podizanje raspoloženja, konformiranje i socijalni motivi. Utvrđeno je da djevojke imaju jače izraženu tjelesnu anksioznu osjetljivost i češće konzumiraju cigarete od mladića, dok spolne razlike u konzumaciji alkohola nisu utvrđene. Anksiozna osjetljivost nije povezana niti sa jednim motivom za konzumaciju cigareta kod mladića, dok je kod djevojaka kognitivna anksiozna osjetljivost povezana s motivom za suočavanje i podizanje raspoloženja. Oba aspekta anksiozne osjetljivosti povezana su s motivacijom za konzumiranje alkohola kod djevojaka, i to s ciljem ublažavanja neugode (motiv suočavanja i konformiranja), dok je kod mladića povezana i sa socijalnim motivom. Dobiveni podaci su u skladu s bihevioralnim modelom ovisnosti koji pretpostavlja da konzumacijom sredstava ovisnosti pojedinac ublažava različita negativna afektivna stanja. Čini se da su anksiozni adolescenti, osobito djevojke, koji imaju izražen strah od anksioznosti, najrizičnija skupina mladih za razvoj ovisnosti o cigaretama ili alkoholu.

LATENTNA STRUKTURA UPITNIKA PROCESA PROMJENE KOD PSIHIJATRIJSKIH PACIJENATA

Dragan Žuljević i Vesna Gavrilov-Jerković

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Transteorijski model promjene je integrativni model o tome kako ljudi mijenjaju svoje ponašanje. Jedan od ključnih pojmova u modelu su procesi promjene. Proces promjene su očigledne i skrivene aktivnosti koje ljudi čine da bi promijenili neko ponašanje. U cilju definiranja tipičnih procesa promjene, autori modela, Prohaska i suradnici, provode i metateorijske analize psihoterapijskih modela i niz empirijskih provjera i dolaze do deset procesa promjene. Ovi procesi se grupiraju oko dva faktora drugog reda, koje autori imenuju iskustvenim i biheviornalnim procesima. Nas je zanimalo može li se ovaj koncept primijeniti i u radu sa psihijatrijskim pacijentima, odnosno oslanjaju li se psihijatrijski pacijenti tokom tretmana s istom diferencijacijom na definirane procese promjene. Primijenjen je Upitnik za mjerenje procesa promjene PCQ 2001 (Gavrilov-Jerković). Uzorak je obuhvatio 221 psihijatrijskog pacijenta s dijagnozom neurotski poremećaj, poremećaj ličnosti i psihoze. Na česticama upitnika provedena je analiza glavnih komponenti (SPSS.12.0.1). Ekstrahirane komponente dovedene su u Oblimin poziciju s Kaiserovom normalizacijom. Izdvojeno je deset komponenti koje ukupno objašnjavaju 65,97% varijance. Većina čestica ne grupira se na način kako to predviđa teorijski model. Od očekivanih procesa promjene jasno se izdvajaju samo procesi *medikamentozni tretman* i *socijalno oslobađanje*. Većina ostalih čestica se projicira na dvije ili više komponenti i ukazuje na specifičan odnos psihijatrijskih pacijenata prema procesima promjene. Faktorskom analizom drugog reda izdvajaju se tri faktora koji ukupno objašnjavaju 50,9% varijance. Dobiveni nalazi sugeriraju da instrument ne diskriminira upotrebu iskustvenih od biheviornalnih procesa promjene nego prvi faktor obuhvaća aktivno-reorganizirajuće procese, drugi faktor procese karakteristične za pasivan pristup problemu i poslušnost savjetima terapeuta, a treći faktor grupira komponente oslanjanja na razgovor i socijalnu podršku. Bit će diskutirane teorijske i praktične implikacije ovih nalaza.

**POZVANI SIMPOZIJ O BLISKIM
ODNOSIMA I KVALITETI ŽIVOTA/
INVITED SYMPOSIUM ON CLOSE
RELATIONSHIPS AND QUALITY OF
LIFE**

Organizatorice: Vera Ćubela Adorić i Željka Kamenov

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Interpersonalni odnosi čine važnu komponentu naših života. Oni uključuju različite vrste odnosa s drugim ljudima, među kojima su najvažniji oni s nama značajnim drugima – bliski odnosi. U brojnim istraživanjima provedenima od 80-ih godina prošlog stoljeća do danas pokazalo se da su bliski odnosi ključni za našu dobrobit (sreću, psihičko i fizičko zdravlje, pa čak i dužinu života). Kvaliteta života pojedinca i njegovo uspješno funkcioniranje usko su povezani s djelovanjem njegove slike o sebi i drugima na ostvarivanje zadovoljavajućih bliskih odnosa, kao i s njegovom mogućnošću mijenjanja svojih očekivanja i korištenja različitih socijalnih strategija koje će omogućiti bolju prilagodbu. Otprilike u isto vrijeme, prije pet do šest godina, kolegice s Odsjeka za psihologiju u Zagrebu i Odjela za psihologiju u Zadru započele su s istraživanjem bliskih odnosa u adolescentskoj i odrasloj dobi i njihove povezanosti s kvalitetom života pojedinca. Iako se teorijske osnove od kojih polaze u svojim istraživanjima razlikuju, njihovi radovi imaju mnogo dodirnih točaka i dobiveni nalazi se nadopunjuju i obogaćuju našu spoznaju o ovom zanimljivom i svima aktualnom području. Iz provedenih istraživanja izrasle su i ideje za nove znanstvene projekte u kojima smo "udružile snage", te smo odlučile organizirati i zajednički simpozij kako bismo i ostale kolege imale priliku upoznati s dijelom rezultata, ali i kako bismo porazgovarali o temama od zajedničkog interesa i smjernicama za daljnja istraživanja. Poveznica među izlaganjima u okviru ovog simpozija je značaj ostvarivanja kvalitetnih bliskih odnosa za kvalitetu života. Radovi se bave različitim temama koje bismo grubo mogli podijeliti u dvije skupine: istraživanja nekih individualnih karakteristika relevantnih za ostvarivanje zadovoljavajućih bliskih odnosa, odnosno istraživanja karakteristika različitih dijadnih odnosa relevantnih za procjenu njihove kvalitete. Bogatstvo smjerova u kojima se kreću radovi okupljeni u ovom simpoziju pokazuje nam širinu ovog područja istraživanja i daje nam poticaj za otvaranje brojnih novih pitanja kojima ćemo se baviti u godinama koje su pred nama.

PROVJERA BELSKY-DRAPER HIPOTEZE

Ivana Hromatko, Meri Tadinac i Margareta Jelić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Belsky-Draper hipoteza postulira prisutnost/odsutnost oca u ranoj dobi kao ključnu za pojavljivanje specifičnih seksualnih strategija kod pojedinaca (Belsky, Steinberg i Draper, 1991). Prema ovoj hipotezi, djeca koja prvih pet do sedam godina provedu bez oca uče da veze odraslih nisu trajne, što rezultira njihovim ranijim seksualnim sazrijevanjem i stupanjem u spolne odnose te čestim mijenjanjem partnera. Suprotno tome, djeca koja u ranoj dobi žive s oba roditelja seksualno sazrijevaju i stupaju u spolne odnose kasnije te su sklonija dugoročnim vezama, s velikim ulaganjem u mali broj djece. Na uzorku od 418 parova provjerili smo razlikuju li se pojedinci čiji se roditelji nisu razveli od onih čiji su se roditelji razveli prije, odnosno nakon sedme godine njihova života, s obzirom na dva objektivna (prethodna kohabitacija s drugim partnerom i broj djece) i dva subjektivna (percepcija kvalitete i stabilnosti veze) kriterija. Utvrđen je zanimljiv obrazac spolnih razlika: 1) žene s različitom obiteljskom poviješću međusobno se ne razlikuju ni po učestalosti prethodne kohabitacije s drugim partnerom, ni po broju djece, niti po percepciji kvalitete i stabilnosti svoje veze; 2) muškarci s različitom obiteljskom poviješću značajno se razlikuju u sve četiri proučavane varijable: oni čiji su se roditelji razveli nakon sedme godine života percipiraju svoju vezu manje kvalitetnom i stabilnom od onih čiji se roditelji nisu razveli ili su se razveli ranije; veći postotak takvih muškaraca prethodno je živio s drugom partnericom; najveći broj djece imaju muškarci čiji se roditelji nisu razveli. Ovi nalazi ukazuju na veću razvojnu stabilnost kod žena nego kod muškaraca te potvrđuju dio Belsky-Draper hipoteze koji postulira utjecaj obiteljske povijesti na seksualne strategije muškaraca, no čini se da veće posljedice po razvoj tih strategija ima razvod roditelja u kasnijoj dobi od one predviđene hipotezom.

KONTAKTI S BRAĆOM I SESTRAMA KAO PREDIKTORI KVALITETE ODNOSA I PSIHOLOŠKE DOBROBITI POJEDINCA U ODRASLOJ DOBI

Marina Jurkin i Vera Čubela Adorić
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

U odnosu na neke ranije periode razvoja, u odrasloj dobi odnos među braćom i sestrama je više ili manje dobrovoljan. Sukladno tome, u dosadašnjim istraživanjima čestina kontakata među braćom i sestrama korištena je i kao pokazatelj kvalitete njihovog odnosa. Jedan od ciljeva provedenog istraživanja bio je ispitati u kakvom su odnosu različite vrste kontakata s percipiranom kvalitetom odnosa kao i s nekim pokazateljima psihološke dobrobiti. Naime, prethodna su istraživanja pokazala da je kvaliteta ovog odnosa u odrasloj dobi povezana i s različitim pokazateljima psihološkog funkcioniranja pojedinca, poput zadovoljstva životom i samopoštovanja. Pretpostavka je bila da će, općenito, češći kontakti biti povezani s pozitivnijom percepcijom kvalitete samog odnosa kao i s pokazateljima kvalitetnijeg psihološkog funkcioniranja pojedinca. Istraživanje je provedeno u dobno heterogenoj skupini odraslih muškaraca i žena (N=229) koji su, uz niz čestica koje su se odnosile na različite vrste kontakata s bratom ili sestrom, popunili i skale namijenjene ispitivanju pozitivnih i negativnih dimenzija tog odnosa, zatim vlastitog zadovoljstva životom, depresivnosti, usamljenosti i samopoštovanja. Utvrđeno je da je čestina kontakata općenito povezana prvenstveno s dimenzijom topline odnosa s bratom ili sestrom, dok su preostale dvije dimenzije (konflikti i rivalstvo) povezane sa specifičnim vrstama kontakata. K tome, čestina različitih vrsta kontakata može objasniti značajnu proporciju varijance pokazatelja psihološke dobrobiti (prvenstveno zadovoljstva životom i depresivnosti), pri čemu je razmjerno najznačajniji prediktor čestina sudjelovanja u zajedničkim aktivnostima. Konačno, pokazalo se da i čestina pojedinih vrsta kontakata kao i njihove relacije s pokazateljima dobrobiti ovise donekle i o spolnom sastavu dijade, što je u skladu s nekim ranijim spoznajama o efektima spolnog sastava dijade na kvalitetu ovog odnosa i njegove implikacije po dobrobit pojedinca.

PRIVRŽENOST PARTNERA, ČESTINA POZITIVNIH INTERAKCIJA I KVALITETA VEZE

Željka Kamenov, Margareta Jelić, Meri Tadinac i Ivana Hromatko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Vezom definiramo odnos između dviju osobe u kojem one utječu jedna na drugu, tj. međuzavisne su u smislu da karakteristike i ponašanje jedne osobe dovode do promjena kod druge i obrnuto. Međutim, u većini istraživanja ova se međuzavisnost uopće ne uzima u obzir jer se podaci prikupljaju samo od jednog partnera ili se, čak i kada postoje podaci od oba partnera, ne pokušava odrediti ni kontrolirati njihov međusobni utjecaj. Dijadna istraživanja stavljaju naglasak ne samo na značajke svakog od partnera u odnosu, nego i na međusobnu interakciju tih njihovih značajki. Provedeno je istraživanje u kojem je sudjelovalo 418 parova iz šireg područja Zagreba, Osijeka i Splita. Svaki partner nezavisno je popunio upitnik koji je sadržavao instrumente namijenjene mjerenju niza konstrukata relevantnih za kvalitetu veze. Cilj istraživanja bio je utvrditi ulogu dimenzija privrženosti oba partnera u percepciji čestine međusobnih pozitivnih interakcija te doprinos obje navedene varijable procjeni kvalitete veze. Zanimalo nas je u kojoj se mjeri procjene kvalitete veze jednog partnera mogu predvidjeti na osnovi rezultata drugog partnera na prediktorskim varijablama, a ne samo na osnovi njegovih vlastitih rezultata na istim varijablama, vodeći pritom računa o spolu partnera. Podaci su analizirani na individualnoj i na dijadnoj razini kako bi se jasnije utvrdio doprinos partnerovih karakteristika percipiranoj kvaliteti veze. Proveden je niz analiza kojima je utvrđena usklađenost u percepciji pozitivnih interakcija oba partnera, uloga privrženosti oba partnera u percepciji čestine pozitivnih interakcija svakog od partnera, te uloga obje varijable u procjeni kvalitete veze. Dobiveni rezultati govore u prilog revizionističkoj perspektivi u tumačenju uloge privrženosti u bliskim odnosima u odrasloj dobi.

SOCIJALNE STRATEGIJE U RELACIJI SA ŽIVOTNIM ZADOVOLJSTVOM

Marina Nekić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Koliko smo uspješni u svakodnevnim interakcijama s drugima ovisi o našem mišljenju i o akcijama koje poduzimamo. Prema tome, mogli bismo reći da je kvaliteta akcija u socijalnom kontekstu određena kognitivnim i bihevioralnim strategijama koje koristimo u odnosima s drugima. Sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća Nurmi, Salmela-Aro i Haavisto (1995) su iz dotadašnjih rezultata istraživanja i teorija derivirali šest socijalnih strategija. Te socijalne strategije čini očekivanje uspjeha, ponašanje irelevantno za zadatak, izbjegavanje, gospodarenje, traženje socijalne podrške i pesimizam. Brojna su istraživanja koja su uključivala utvrđivanje relacija socijalnih strategija i nekih oblika nezadovoljstva u odnosima s drugima (npr. usamljenosti). Ta istraživanja su pokazala da korištenje adaptivnih strategija omogućuje stvaranje kvalitativno zadovoljavajućih odnosa s drugima, a upravo takvi odnosi čine jedan dio općeg životnog zadovoljstva. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi relaciju socijalnih strategija i životnog zadovoljstva, s pretpostavkom da će strategije koje omogućuju aktivnu orijentaciju prema drugima, odnosno mogućnost uspješnog iniciranja i održavanja socijalnih veza pridonijeti i većem životnom zadovoljstvu. Istraživanje je provedeno na 202 ispitanika u dobi od 18 do 25 godine. Primijenjena je Skala životnog zadovoljstva (Penezić, 1996) i Upitnik strategija i atribucija (Nurmi, Salmela-Aro i Haavisto, 1995). Dobiveni rezultati pokazuju da postoji statistički značajna povezanost između socijalnih strategija i životnog zadovoljstva. Osim toga, preko trideset posto varijance kriterijske varijable, odnosno životnog zadovoljstva, može se objasniti socijalnim strategijama koje se odnose na očekivanje uspjeha i izbjegavanje. Dobiveni rezultati su interpretirani u skladu s dosadašnjim relevantnim nalazima i značajnim teorijskim okvirima.

POZITIVNA ILUZIJA U LJUBAVNIM VEZAMA I NJEZINA POVEZANOST SA ZADOVOLJSTVOM, KVALITETOM I STABILNOŠĆU VEZE

Ana Tokić

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja je bio ispitati postojanje fenomena pozitivne iluzije o partneru u ljubavnim vezama te utvrditi u kakvom je odnosu s indikatorima uspješnosti veze: zadovoljstvom vezom, procjenom kvalitete veze i njene stabilnosti. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 418 parova iz Hrvatske koji zajedno žive najmanje godinu dana (u braku ili izvan braka). Prema očekivanju, pronađena je pozitivna iluzija pri procjeni partnera, koja se manifestira u precjenjivanju partnerovih kvaliteta na Upitniku vrijednosti kao partnera (MVI-7) u odnosu na njegovu samoprocjenu na istom Upitniku. Nadalje, utvrđena je pozitivna povezanost veličine pozitivne iluzije sa sva tri kriterija uspješnosti veze. Parovi u kojima oba člana para u određenoj mjeri idealiziraju svog partnera najzadovoljniji su vezom i procjenjuju njezinu kvalitetu i stabilnost najvećom. Zatim slijede parovi kod kojih je samo jedan član para u pozitivnoj iluziji, a najmanje su zadovoljni i najniže procjene kvalitete i stabilnosti veze daju parovi čiji članovi nisu u pozitivnoj iluziji.

BAZIČNA VJEROVANJA O LJUDSKOJ PRIRODI, USAMLJENOST I SAMOĆA U ODRASLOJ DOBI

Ivana Tucak Junaković i Vera Ćubela Adorić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati povezanost nekih bazičnih vjerovanja o ljudskoj prirodi (cinizam ili kritički odnos prema ljudskoj prirodi i vjerovanje u ljudsku dobrotu) s usamljenošću i samoćom u odrasloj dobi. Pritom se usamljenost opisuje kao neugodno emocionalno i motivacijsko stanje koje je uzrokovano nemogućnošću zadovoljenja potrebe za intimnošću, ljubavi i pripadanjem, dok se samoća definira kao želja osobe da bude sama pri čemu ne doživljava neugodne nego ugodne emocije. Sukladno Wrightsmanovom određenju (1992) spomenuta bazična vjerovanja ne bi trebala imati neposrednih implikacija po osjećaj samoće, dok bi se mogla očekivati njihova povezanost s usamljenošću. Budući su istraživanja bazičnih vjerovanja o ljudskoj prirodi u odrasloj dobi rijetka, ovo je istraživanje provedeno na dobno heterogenom uzorku odraslih (N=300). Relevantni konstrukti mjereni su: Skalom cinizma i povjerenja (Ćubela Adorić i Tucak, 2006), adaptiranom kratkom verzijom UCLA skale usamljenosti (Lacković-Grgin, Penezić i Nekić, 2002) i Adaptiranom skalom preferirane samoće (Lacković-Grgin i Nekić, 2002). Suprotno rezultatima nekih ranijih studija na hrvatskim uzorcima koji sugeriraju da su cinizam i vjerovanje u ljudsku dobrotu međusobno nezavisni, korelacijske analize rezultata ovoga istraživanja pokazale su da su ova dva bazična vjerovanja o ljudskoj prirodi značajno, iako skromno, negativno povezana. Pokazalo se da vjerovanje u ljudsku dobrotu ne korelira značajno niti s usamljenošću, niti sa samoćom. S druge strane, cinična vjerovanja o ljudima značajno su pozitivno korelirala s usamljenošću, dok sa samoćom nisu bila značajno povezana. U radu se također razmatra utjecaj nekih sociodemografskih varijabli na ispitane konstrukte.

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

**USMENA PRIOPĆENJA /
ORAL PRESENTATIONS**

B

PROMJENA STAVA I POTREBA ZA SPOZNAJOM KOD DEBATANATA I NEDEBATANATA

Dea Ajduković

Hrvatsko debatno društvo, Zagreb, Hrvatska

Ciljevi ovog istraživanja bili su utvrditi utječe li bavljenje debatnom na otpornost stavova srednjoškolaca, te postoje li razlike između debatanata i nedebatanata na dimenziji potrebe za spoznajom (PS). Pod tim vidom, zanimalo nas je postoji li razlika između debatanata i nedebatanata u veličini promjene stava nakon generiranja argumenata u zadanom smjeru. Prepostavljeno je da će generiranje argumenata kod debatanata dovesti do manje promjene stava, zbog njihove veće vještine navođenja argumenata za i protiv određenog pitanja, pri čemu argumentacija ne mora odražavati stvarni stav debatanata. Također nas je zanimalo razlikuju li se debatanti i nedebatanti na dimenziji potrebe za spoznajom, pretpostavljajući da će ona kod debatanata biti izraženija. Pretpostavljeno je i postojanje povezanosti PS i otpornosti stava. Sudionici istraživanja bili su srednjoškolci, članovi debatnih klubova (N=30) i srednjoškolci koji nisu članovi debatnih klubova (N=58). U prvoj fazi istraživanja izmjerena je inicijalna stav sudionika prema zadanom objektu stava (prijedlog spuštanja dobne granice za konzumaciju alkohola s 18 godina na 16). Tri tjedna nakon toga, sudionici su dobili zadatak da zapišu sve argumente kojih se mogu domisliti protiv tog prijedloga, izmjerena im je PS i ponovno izmjerena stav prema zadanom objektu. Rezultati pokazuju da su stavovi debatanata jednako (ne)otporni na promjenu kao i stavovi nedebatanata, navodeći na zaključak da bavljenje debatnom ne utječe na otpornost stavova. Sukladno drugoj hipotezi, debatanti su pokazali izraženiju PS, vjerojatno stoga što mladi više PS odabiru debatu kao aktivnost. U ovom istraživanju se nije pokazala povezanost potrebe za spoznajom i otpornosti stavova. Relevantnom varijablom za veličinu promjene stava se pokazala dob sudionika. Mlađi sudionici imali su restriktivniji početni stav koji je bio otporniji na promjenu od starijih sudionika, vjerojatno jer je odabrani objekt stava bio važniji mlađim nego starijim sudionicima.

KVALITETA ŽIVOTA OSOBA POGOĐENIH RATOM

Dean Ajduković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Radojka Kraljević

Projekt CONNECT, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Sandra Penić

Projekt TRACES, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Pretpostavlja se da ratna zbivanja mogu imati dugoročne učinke na stanovništvo i kvalitetu njihovog života. U radu se razmatra doprinos traumatizacije, sociodemografskih i ekonomskih faktora, te aktualnog mentalnog zdravlja u objašnjenju subjektivne kvalitete života ratom pogođenih osoba. Podaci su prikupljeni na reprezentativnom uzorku ratom traumatiziranih osoba (N=454) na području Karlovačke i Sisacko-moslavačke županije. Ispitana je razina izloženosti traumatizaciji prije, tijekom i nakon rata Listom stresnih životnih događaja (Life Stressor Checklist- Revised; Wolfe, Kimerling i Gender, 1997), indikatori aktualnog mentalnog zdravlja uključivali su posttraumatske smetnje koje su ispitane Skalom utjecaja događaja (Impact of Events Scale; Horowitz, Wilner i Alvarez, 1979), stupanj anksioznosti i depresije ispitanih Skalom anksioznosti i Skalom depresije iz Kratkog inventara simptoma (BSI, Brief Symptom Inventory, Derogatis, 1993), te registriranim dijagnozama na Međunarodnom neuropsihijatrijskom intervjuu MINI (The Mini – International Neuropsychiatric Interview, Sheenan i Lecrubier, 1998). Kvaliteta života ispitana je Upitnikom kvalitete života (MANSA, Priebe i sur., 1999). Rezultati pokazuju da osobe bez dijagnoza procjenjuju višom kvalitetu svih ispitanih aspekata života, u odnosu na osobe s dijagnosticiranom depresijom, PTSP-em i anksioznošću. Uočava se da osobe s dijagnozom PTSP, u odnosu na ostale sudionike, procjenjuju najnižom kvalitetu financijskog i zdravstvenog aspekta života, dok osobe s dijagnosticiranom depresijom, u odnosu na ostale sudionike, najnižom procjenjuju kvalitetu socijalnog aspekta života. Dobiveni podaci pokazuju da objašnjenju kvalitete života osoba pogođenih ratom, od sociodemografskih i ekonomskih varijabli, stupnja traumatizacije te izraženosti depresivnih, anksioznih i posttraumatskih simptoma, najviše doprinose ekonomski status (mjesečna primanja u obitelji) i izraženost depresivnih simptoma. Ove dvije varijable objašnjavaju 47 % varijance subjektivne procjene opće kvalitete života. Razmotrene su implikacije ovih nalaza.

KONSTRUKCIJA UPITNIKA SAMOISKAZA DEVIJANTNOG I DELINKVENTNOG PONAŠANJA MLADIH

Marina Ajduković

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Silvija Ručević i Daniela Šincek

Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Prvi Upitnik samoiskaza devijantnog i delinkventnog ponašanja mladih u Hrvatskoj konstruiran je prije 25 godina (Ajduković, 1982). Novi pojavni oblici neprihvatljivog ponašanja (kao što je konzumiranje novih vrsta droga npr. ecstasy), kao i ponašanja koja su tek odnedavno prepoznata kao odstupajuća (npr. nasilje u vezama) nametnuli su potrebu izrade nove verzije ovog upitnika. U konstrukciji upitnika pošlo se od 72 tvrdnje koje se odnose na različite pojavne oblike društveno neprihvatljivog ponašanja mladih. Istraživanje je provedeno na velikom uzorku učenika osječkih i zagrebačkih osnovnih i srednjih škola (N=1422). Faktorskom analizom upitnika dobiveno je sedam faktora imenovanih kao: a) Devijantna ponašanja (Cronbach $\alpha = 0.82$); b) Nepoželjna normativna ponašanja (Cronbach $\alpha = 0.71$); c) Rizična spolna ponašanja (Cronbach $\alpha = 0.79$); d) Korištenje ili zlouporaba psihoaktivnih tvari (Cronbach $\alpha = 0.65$); e) Nasilnička ponašanja u bliskim odnosima (Cronbach $\alpha = 0.49$); f) Krađa, provale, razbojništvo (Cronbach $\alpha = 0.70$) i g) Suicidalna i autoagresivna ponašanja (Cronbach $\alpha = 0.33$), a Upitnik je skraćen na 43 čestice. U tijeku je postupak određivanja indeksa težine čestica upitnika, koji se zasniva na procjenama stručnjaka koji rade u centrima za socijalnu skrb, domovima za odgoj djece i mladeži, općinskim državnim odvjetništvima i općinskim sudovima u Osijeku i Zagrebu. Ovim upitnikom će se omogućiti proučavanje i praćenje mladih u riziku, razvoj delinkvencije, te će se stručnjacima u praksi ponuditi instrument koji će olakšati prepoznavanje rizičnih skupina mladih. U radu će se prezentirati i podaci o rasprostranjenosti pojedinih ponašanja.

EMOCIONALNA INTELIGENCIJA I SOCIJALNA PRILAGODBA U RANOJ ADOLESCENCIJI

Ana Babić

Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Vesna Buško

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

U okviru ovog istraživanja pokušali smo odmjeriti neke od faceta sposobnosti emocionalne inteligencije predviđenih modelom Mayera i Saloveya (1997), utvrditi međusobne povezanosti tih mjera, te ispitati koliko one doprinose objašnjenju socijalne prilagodbe kod učenika adolescentne dobi. U svrhu mjerenja sposobnosti upravljanja svojim i tuđim emocijama konstruirali smo objektivni test maksimalnog učinka, čije su osnovne deskriptivne i metrijske karakteristike ovdje prikazane. Neke od ostalih sposobnosti pretpostavljenih ovim modelom EI pokušali smo odmjeriti vršnjačkim procjenama. Navedeni instrumenti primijenjeni su na uzorku od 180 učenika sedmih i osmih razreda osnovne škole. Dobivene su niske do umjerene statistički značajne međusobne korelacije vršnjačkih procjena različitih sposobnosti emocionalne inteligencije, te niske statistički značajne korelacije testa učinka s vršnjačkim procjenama sposobnosti izražavanja osjećaja riječima i smirivanja svađe u razredu. Socijalnu prilagodbu učenika operacionalizirali smo kao rezultat postignut primjenom sociometrijskog upitnika u razrednom odjelu. Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je da se regresijskom jednadžbom koja uključuje osnovna demografska obilježja i primijenjene varijable emocionalne inteligencije može objasniti 56% varijance sociometrijskog statusa. Značajnim pojedinačnim prediktorima socijalne prilagodbe pokazale su se procjene sposobnosti izražavanja osjećaja riječima, smirivanja svađe u razredu i razveseljavanja drugih. Uloga Testa upravljanja emocijama u toj konstelaciji varijabli nije se pokazala značajna.

EDUKACIJA O SPAVANJU PUTEM LETKA I ZNANJE O SPAVANJU KOD SREDNJOŠKOLACA

Marija Bakotić, Biserka Radošević-Vidaček i Adrijana Košćec

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Istraživanja su pokazala da navike spavanja koje nisu u skladu s potrebom za spavanjem adolescenata mogu negativno utjecati na njihovo dnevno funkcioniranje. Stoga se naglašava važnost edukacije adolescenata o principima zdravog spavanja. U ovom smo radu ispitali može li se putem edukativnog letka utjecati na znanje o principima zdravog spavanja kod srednjoškolaca. U ispitivanju su sudjelovali učenici 12 zagrebačkih srednjih škola (N=1261), prvog do četvrtog razreda, oba spola. Uzorkovanje je bilo višestupnjevito. Ispitanici su prema slučaju raspoređeni u jednu od četiri skupine prema Solomonovom nacrtu. U dvije eksperimentalne skupine provedena je edukacija o spavanju putem letaka, a u dvije kontrolne skupine edukacije nije bilo. U jednoj eksperimentalnoj i jednoj kontrolnoj skupini provedeno je predispitivanje znanja o spavanju. Test znanja alternativnog tipa sadržavao je 20 tvrdnji o spavanju koje su odgovarale informacijama na letku. Četverosmjernom analizom varijance nađeni su glavni efekti letka ($F(1/1168)=36.60$, $p<0.001$) i razreda ($F(3/1168)=3.21$, $p<0.05$) te interakcija letka i razreda ($F(3/1168)=3.18$, $p<0.05$) koja je ukazala na pozitivan učinak letka kod učenika svih razreda osim četvrtih. Nadalje, nađen je glavni efekt spola ($F(1/1168)=95.95$, $p<0.001$) te interakcija letka i spola ($F(1/1168)=9.75$, $p<0.01$) koja je u trosmjernoj interakciji bila modificirana predispitivanjem ($F(1/1168)=4.55$, $p<0.05$). Naime, kod mladića je pozitivan učinak letka nađen samo kod učenika koji nisu imali predispitivanje. Kod djevojaka je pozitivan učinak letka nađen i kod učenica koje su imale predispitivanje i kod onih koje ga nisu imale, pri čemu je u skupini s predispitivanjem učinak letka bio veći. Rezultati upućuju da se u edukaciji adolescenata o spavanju može razmotriti korištenje edukativnog letka te da je edukacija pomoću letka nešto učinkovitija kod djevojaka i mlađih adolescenata.

POVEZANOST STUPNJA AGRESIVNOSTI I STAVOVA PREMA ORUŽJU KOD ADOLESCENATA U HRVATSKOJ

**Matea Blažević, Ana Celjak, Ida Čular, Kristina Perišić, Ana Ratković,
Martina Sudar i Marko Toth**

studenti, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Nasilje i korištenje oružja veoma je zastupljeno među djecom i adolescentima u svijetu. Dok se u svijetu ova problematika u većoj mjeri istražuje, u nas su istraživanja nasilja u obitelji i vršnjačkog nasilja tek u začetku. Laka dostupnost oružja u poratnom razdoblju u Hrvatskoj te porast nasilja među vršnjacima ozbiljna su opasnost za sigurnost i život djece i adolescenata. Uočena potreba istraživanja tih rizičnih čimbenika rezultirala je pokretanjem studentskog projekta "Dostupnost i nošenje oružja kod adolescenata u Hrvatskoj" kojem je cilj saznati u kojoj mjeri je oružje dostupno adolescentima i u kojoj mjeri je nošenje i korištenje oružja dio njihove svakodnevice. U ovom se radu obrađuje samo manji dio prikupljenih podataka. Dosadašnja su istraživanja pokazala da životne okolnosti kao što su prilika za uključenost u nasilne situacije i iskustvo s nasilnim situacijama povećavaju spremnost za nasilno ponašanje te za nošenje i korištenje oružja. Pozitivni stavovi prema nasilju, uključujući i one prema oružju, također su važan čimbenik vjerojatnosti agresivnog ponašanja. Problem ovog rada je ispitati povezanost stupnja agresivnosti adolescenata i njihovih stavova prema oružju. Ispitivanjem je obuhvaćeno cca 1200 adolescenata oba spola u 11 gradova Hrvatske, s podjednakom zastupljenošću učenika osmog razreda osnovne škole i učenika završnih razreda srednjih škola. Stavovi prema oružju ispitani su primjenom 20 skala tipa semantičkog diferencijala, dok je stupanj agresivnosti mjeren Skalom agresije (Aggression Scale, Orpinas & Frankowski, 2001). U radu se analizira povezanost između stupnja agresivnosti i stava prema oružju (prosječne skalne procjene) te se uspoređuju prosječni profili procjena pojma "oružje" dobivenih kod ekstremnih skupina s obzirom na rezultat na skali agresivnosti.

LONGITUDINALNA ANALIZA SUOČAVANJA UČENIKA S AKADEMSKIM STRESOM U ODNOSU NA SPOL I ZDRAVLJE

Ingrid Brdar

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Darko Lončarić

Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Suočavanje sa stresom nije samo odgovor na stres nego i pozitivan stil ponašanja vezan uz prilagodbu promjenama u životu adolescenata. Istraživanja pokazuju da problemu usmjereno suočavanje ima pozitivan učinak na psihološku dobrobit dok je suočavanje izbjegavanjem povezano s pojavom poteškoća u prilagodbi. Glavni je cilj ovog rada usporediti suočavanje s akademskim stresom učenika u petom razredu s njihovim suočavanjem nakon tri godine kako bi se utvrdite moguće promjene vezane uz spol i zdravlje učenika. Za 94 učenika (43 ženskog i 51 muškog spola) iz dvije osnovne škole prikupljeni su podaci o suočavanju s akademskim stresom, samopoštovanju, neurotizmu i zdravstvenim problemima koji su se često javljali i zbog kojih su duže izostali iz škole. Kod mladića se smanjilo i suočavanje približavanjem i suočavanje izbjegavanjem, dok djevojke nisu promijenile svoj način suočavanja. Usporedbom broja zdravstvenih problema u prvom i drugom istraživanju učenici su podijeljeni u tri grupe: 1) učenike kojima su se zdravstveni problemi povećali ili pojavili u osmom razredu, 2) učenike kojima su se problemi smanjili i 3) učenike bez zdravstvenih problema. Učenici kojima su se zdravstveni problemi povećali ili pojavili u osmom razredu nisu promijenili način suočavanja, a njihov se neurotizam povećao. Učenici kojima su se smanjili zdravstveni problemi s vremenom su smanjili obje vrste suočavanja, a samopoštovanje im je poraslo. Učenici bez zdravstvenih problema smanjili su suočavanje približavanjem, a njihovo je samopoštovanje također poraslo.

POVEZANOST ONLINE KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA I OSOBINA LIČNOSTI

Goran Bubaš

Fakultet organizacije i informatike, Sveučilište u Zagrebu, Varaždin, Hrvatska

Denis Bratko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Istraživanja brojnih autora ukazala su na povezanost osobina ličnosti i vještina u komunikaciji licem u lice, pri čemu je s razinom komunikacijskih vještina najviše povezana ekstraverzija. Zbog znatne uporabe interneta u privatnoj, poslovnoj i obrazovnoj komunikaciji, u posljednje vrijeme sve su češća istraživanja povezanosti osobina ličnosti i online komunikacije. U ovom radu korišten je NEO-PI-R inventar ličnosti koji je konstruiran prema pet-faktorskom modelu ličnosti, kao i upitnik kompetencije u računalom posredovanoj komunikaciji koji sadrži sljedećih 15 subskala: Motivacija, Znanje, Koordinacija, Ekspresivnost, Pozornost, Sabranost, Efikasnost, Opća uporaba, Interaktivnost, Usmjerenost zadacima, Prikladnost, Učinkovitost, Zadovoljstvo, Ko-orijentacija i Produktivnost. U radu su analizirani predmeti mjerenja navedenih subskala, kao i njihove mjerne karakteristike. Na prigodnom uzorku od 169 sudionika pronađeno je da otvorenost prema iskustvima i savjesnost, kao osobine ličnosti, imaju najviše statistički značajnih korelacija s varijablama koje mjeri upitnik kompetencije u računalom posredovanoj komunikaciji. Rezultati su interpretirani s obzirom na posebnost online komunikacije u odnosu na komunikaciju licem u lice, kao i predmete mjerenja upitnika računalom posredovane komunikacije.

ZNAČAJ LOKUSA KONTROLE ZA ODNOS MORALNOSTI I RELIGIOZNOSTI

Dorđe Čekrlija

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH

Rad se bavi odnosom konstrukata iz domena čovjekoljubnog ponašanja. Promatran je prostor obuhvaćen moralnošću kao osobinom ličnosti i religioznošću kod osoba s dominantnim unutarnjim, odnosno vanjskim lokusom kontrole. Rad treba pružiti dodatna potkrepljenja ranijim nalazima koji sugeriraju da je ljudsko ponašanje posljedica usklađivanja vlastitog ponašanja s opće-društvenim direktivama. Istraživački uzorak se sastojao od 1200 učenika (djevojke 57%, mladići 43%) srednjih škola, a u istraživanju su iskorištene skale moralnosti SEG-8 (s koeficijentom unutarnje konzistentnosti $\alpha=.873$) i religioznosti R ($\alpha=.849$). U analizi podataka je izvršena podjela ispitanika prema dominantnom unutarnjem i vanjskom lokusu kontrole. Zatim su primijenjene dvije faktorske analize, s metodom glavnih komponenti u ekstrakciji faktora i scree testom u određenju broja značajnih dimenzija. Faktori su pomaknuti u promax poziciju. U obje grupe su identificirane tri značajne dimenzije koje varijancu sistema objašnjavaju oko 30% (dominantan vanjski lokus), odnosno oko 31% (dominantan unutarnji lokus). U obje grupe ispitanika su dobivene dimenzije identifikacije s ljudskim idealima i konformističke religioznosti. Osnovna razlika među grupama je utvrđena na nivou dimenzije opisane kao moralna samoživost kod ispitanika s dominantnim unutarnjim lokusom kontrole, dok joj kod ispitanika s dominantnim vanjskim lokusom odgovara naziv recipročne (a)moralnosti. Interkorelacije faktora pokazuju da se dimenzija identifikacije s ljudskim idealima u osjetno većoj mjeri prekriva s moralnom samoživosti (kod dominantnog unutarnjeg lokusa) nego sa recipročnom (a)moralnosti u okviru grupe dominirajućeg vanjskog lokusa kontrole. Za rezultate se može reći da ne predstavljaju robustan argument u prilog polazne pretpostavke, međutim zajedno s ranijim nalazima dobivenim inspekcijom odnosa ovih konstrukata može se zaključiti da je ponašanje koje nazivamo moralnim (bez obzira na aspekt života) prisutnije kada je ponašanje oblikovano vanjskim lokusom kontrole, odnosno da je čovjekoljubno ponašanje kod dominacije unutarnjeg lokusa uglavnom inicirano očekivanjem stanovite gratifikacije.

ODNOS RATNE TRAUMATIZACIJE I NACIONALNE ISKLJUČIVOSTI: MEDIJATORSKI UTJECAJ PRIPISIVANJA KOLEKTIVNE KRIVNJE

Dinka Čorkalo Biruški

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Sandra Penić

Projekt TRACES, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Nespremnost žrtava traumatskog iskustva na uspostavu ili obnavljanje odnosa s počiniteljem u traumatskoj se psihologiji tumači upravo proživljenim traumatskim iskustvom i njegovim posljedicama. Dok je u kontekstu pojedinačnog traumatskog iskustva moguće izravno povezati osobnu traumatizaciju i krivnju počinitelja, u kontekstu masovnog nasilja i rata ta je veza daleko složenija: krivnja za vlastite patnje, kao i za patnje vlastite grupe ne pripisuje se samo počiniteljima, nego nerijetko (i) čitavoj grupi kojoj oni pripadaju. Empirijski dokazi koji govore o izravnoj povezanosti osobnog traumatskog iskustva i (negativnog) odnosa prema grupi u sukobu nisu jednoznačni. Stoga smo pretpostavili da u grupnom kontekstu ova veza više nije izravna, nego može biti posredovana pripisivanjem kolektivne krivnje – emocionalnom reakcijom koja proizlazi iz kategoriziranja drugih kao pripadnika grupe koja je vlastitoj grupi načinila povredu. Stoga je cilj ovog istraživanja bio utvrditi odnos između ratnih traumatskih iskustava, pripisivanja kolektivne krivnje drugim grupama i isključive nacionalne vezanosti. U istraživanju je sudjelovalo 411 sudionika iz Hrvatske, te 383 sudionika iz Srbije. Oba su uzorka slučajni reprezentativni uzorci populacije odraslih ispitanika rođenih između 1968. i 1974. godine. Rezultati pokazuju da su Hrvati doživjeli viši stupanj ratne traume, u većoj mjeri pripisuju kolektivnu krivnju drugim grupama te iskazuju veći stupanj isključive nacionalne vezanosti. Nadalje, utvrđen je potpuni medijatorski utjecaj pripisivanja kolektivne krivnje drugim grupama u odnosu ratne traume i isključive nacionalne vezanosti. Veći stupanj doživljene ratne traume povezan je s većom nacionalnom isključivošću posredovanjem pripisivanja kolektivne krivnje drugim grupama. Rezultati sugeriraju da će osobe koje su doživjele ratnu traumu u većoj mjeri pripisivati kolektivnu krivnju drugim grupama, što jača njihovu isključivu nacionalnu vezanost. Ovakav je odnos potvrđen na oba uzorka.

LONGITUDINALNO PRAĆENJE RODITELJSKOG STILA ODGOJA I SAMOPROCJENA EMOCIONALNE INTELIGENCIJE ADOLESCENATA

Eva Anđela Delale

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

U radu su prikazani rezultati istraživanja provedenog u dvije vremenske točke, vezani uz povezanost doživljaja stila roditeljskog odgoja sa samoprocjenama emocionalne inteligencije adolescenata. Stil roditeljskog odgoja razmatran je u okviru Rohnerove teorije roditeljskog prihvaćanja/odbijanja, uz dimenziju roditeljskog nadzora te širim teoretskim uporištem u novijim modelima socijalizacije u obitelji. U istraživanju su korišteni Rohnerov upitnik o roditeljskom prihvaćanju/odbijanju, Skala roditeljskog nadzora (Ajduković i Delale 2001) te Skala samoprocjena emocionalne inteligencije (Delale, 2001) kao skraćeni oblik Upitnika emocionalne inteligencije (Takšić, 1998). Podaci su prikupljeni na prigodnom uzorku 120 adolescenata, u dva vremenska razdoblja: tijekom polaganja prvog razreda srednje škole i tijekom njihovog polaganja četvrtog razreda srednje škole. Dobiveni rezultati pokazuju značajne razlike u percepciji prihvaćanja/odbijanja roditelja u odnosu na rezultate u prvoj točki mjerenja. Doživljaj stupnja roditeljskog nadzora od strane roditelja različit je u starijoj u odnosu na mlađu adolescentsku dob na različitim subskalama. Također postoje značajne razlike u samoprocjeni emocionalne inteligencije na subskalama emocionalne inteligencije. Sudionici istraživanja u većoj mjeri prepoznaju emocije drugih kada su stariji, međutim zanimljiv je smjer razlika u drugim aspektima samoprocjena emocionalne inteligencije. Rezultati će biti interpretirani s obzirom na međuodnose između razvojnih potreba adolescenata i sposobnosti roditelja da na njih primjereno odgovore, te s obzirom na udovoljavanje roditelja zahtjevima izmijenjene roditeljske uloge kojoj su izloženi tijekom odrastanja vlastite djece. Također su diskutirane smjernice kojima roditeljstvo može doprinijeti percepciji emocionalne inteligencije adolescenata.

POVEZANOST PORODIČNE KLIME I EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Bojana Dinić

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Cilj istraživanja bio je ispitivanje povezanosti dimenzija porodične klime i emocionalne inteligencije. Uzorak je činilo 52 polaznika i mentora Istraživačke stanice Petnica (istraživački centar za srednjoškolve), uzrasta od 16 do 24 godine, oba spola. Dimenzije porodične klime - supervizija, emocionalna podrška, autonomija i zastupljenost konflikata, mjerene su FCI upitnikom (Kurdek i suradnici, 1995). Niži rezultati na dimenzijama autonomija i podrška govore o većoj izraženosti tih dimenzija, dok viši rezultati na dimenzijama supervizija i konflikti govore o manjem stupnju izraženosti ovih dimenzija. Emocionalna inteligencija je mjerena UEK-45 upitnikom (Takšić, 2002), koji se sastoji iz tri dimenzije - sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija, sposobnost upravljanja emocijama, i sposobnost izražavanja i imenovanja emocija. Rezultati pokazuju da dimenzija podrške značajno negativno korelira sa svim dimenzijama emocionalne inteligencije, tj. ispitanici koji procjenjuju da u njihovoj porodici ima više podrške i prihvaćanja, procjenjuju i da više izražavaju navedene sposobnosti emocionalne inteligencije. Slično je i s ispitanicima koji procjenjuju da u njihovoj porodici ima dovoljno autonomije, jer procjenjuju da pokazuju više sposobnosti upravljanja emocijama te izražavanja i imenovanja emocija. Dalje, dobiveno je da dimenzija zastupljenost konflikata značajno pozitivno korelira sa sposobnošću kontrole emocija, odnosno da ispitanici koji procjenjuju da u njihovoj porodici ima manje konflikata, procjenjuju da imaju više sposobnosti kontrole emocija. Dimenzija supervizija ne korelira značajno ni s jednom dimenzijom emocionalne inteligencije. Ovim radom je istaknut značaj povoljne porodične klime za razvoj sposobnosti emocionalne inteligencije.

NEURONSKO MODELIRANJE ULOGE PAŽNJE U PERCEPCIJI LIKA I POZADINE

Dražen Domijan i Mia Šetić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Tradicionalno, percepcija lika i pozadine promatra se kao elementarni proces koji ne ovisi o pažnji i drugim kognitivnim procesima. Međutim, novija istraživanja pokazuju da pažnja može utjecati na odluku koja površina će se percipirati kao lik. Baylis i Driver (1995) su pokazali da endogeno usmjeravanje pažnje mijenja percepciju lika i pozadine. Vecera i sur. (2004) su pokazali da i egzogeno usmjeravanje pažnje može utjecati na odnos lik-pozadina kad se znak za usmjeravanje pažnje postavi na površinu koju se želi označiti, a ne kada je znak postavljen pored te površine. Prezentiran je novi neuronski model percepcije lika i pozadine zasnovan na spoznajama o interakciji ventralnog i dorzalnog vidnog puta. Dorzalni sustav izračunava stupanj važnosti odnosno prioriteta svake površine u vidnom polju na osnovi informacija dobivenih od jednostavnih i kompleksnih stanica u primarnom vidnom korteksu. Izlazni signali iz dorzalnog sustava šalju se povratnom vezom do neuronske mreže za reprezentaciju površina. Mreža za reprezentaciju površina je rekurentna mreža koja svakoj površini dodjeljuje različitu amplitudu aktivnosti. Površina koja je percipirana kao lik uvijek ima maksimalnu razinu aktivnosti. Ovaj model prethodno je uspješno simulirao ulogu klasičnih Gestalt znakova u percepciji lika i pozadine. Računalne simulacije pokazuju da predloženi model može objasniti kako endogena pažnja utječe na odnos lik-pozadina. Pored toga, simulirano je istraživanje Vecere i sur. (2004) kojim je pokazano da je egzogeni znak za pažnju djelotvoran u određivanju lika i pozadine, ali samo u situaciji kada se znak postavi na površinu koja bi trebala biti lik, a ne kada se postavi pored te površine. Predloženi model omogućuje razumijevanje kako se uzlazni i silazni signali spajaju u neuronskoj mreži u jedinstvenu odluku o tome koja površina će biti percipirana kao lik.

RELIGIOZNOST MLADIH I NJIHOVIH RODITELJA

Srđan Dušanić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH

U radu ispitujemo u kakvim se odnosima nalazi religioznost mladih i njihovih roditelja, kakav je pri tome značaj kvalitete odnosa u porodici, socio-ekonomskog statusa porodice, spola i godina ispitanika, konformizma i važnosti nacionalne pripadnosti članova porodice. Ispitujući porodične trijade (mlada osoba, majka, otac) poseban naglasak se stavlja na to koliko su religiozni utjecaji između djece i roditelja obostranog karaktera, tj. u kojoj mjeri pored očekivanog utjecaja roditelja na djecu, postoji i utjecaj djece na roditelje. Ovaj aspekt je interesantan jer je i u širim znanstvenim okvirima prilično neistražen. Uzorak obuhvaća 384 porodice (mlada osoba, majka, otac). Mladi su bili uzrasta 15-25 godina. Korištene su skale religioznosti, skale o religioznoj interakciji mladih i roditelja, doživljaju specifičnih religioznih utjecaja u porodici, kvalitete porodičnih odnosa, konformizma itd. Skale su pokazale visoku pouzdanost. Rezultati su dopunjeni i kroz odgovore na pitanja otvorenog tipa u upitnicima, te fokus grupama. Rezultati pokazuju da postoji izražena povezanost na skalama religioznosti kod mladih, majki, očeva. Sve korelacije su veće od $r=0.62$. Svi članovi porodice u svojim iskazima izražavaju da porodica ima najbitniju ulogu za formiranje odnosa prema religiji. Značajni prediktori religioznosti mladih su religioznost oca i majke, konformizam i spol mladih, važnost nacionalne pripadnosti. Prediktori religioznosti i kod majki i očeva su: religioznost bračnog partnera i djeteta, kvaliteta porodičnih odnosa, konformizam i važnost nacionalne pripadnosti. Ispitivanje religiozne interakcije i doživljaja religioznih utjecaja između djece i roditelja, potvrđuje pretpostavku da pored očekivanog utjecaja roditelja na djecu, postoji i značajan utjecaj djece na roditelje. Kvalitativno ispitivanje ukazuje da je tome prvenstveno doprinijelo pohađanje vjeronauka u školama od strane mladih.

O SVECIMA I SUPERHEROJIMA: PROVJERA PAULHUSOVOG (2002) MODELA SOCIJALNE POŽELJNOSTI

Zvonimir Galić, Željko Jerneić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Marija Belavić

studentica, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Socijalno poželjno odgovaranje definiramo kao tendenciju pretjerano pozitivnog opisa svojih osobina, a skale namijenjene njegovom mjerenju služe za identifikaciju ispitanika koji daju pretjerano poželjne odgovore i/ili korekciju temeljnih psihologijskih skala (npr. upitnika ličnosti). Implicitna pretpostavka koja se nalazi u osnovi ovog pristupa je da socijalno poželjno odgovaranje predstavlja pogrešku koja nas ometa u donošenju zaključaka o stvarnim karakteristikama ispitanika. Međutim, dosadašnja istraživanja pokazuju da skale socijalne poželjnosti ne mjere samo svjesno upravljanje dojmovima nego i nesvjesno samozavaravanje te tako zahvaćaju neke aspekte ličnosti ispitanika. Prema modelu Paulhusa (2002) postoje dvije sadržajno različite vrste socijalno poželjnog odgovaranja. Preciznije, Paulhus razlikuje moralističko iskrivljavanje koje upućuje na negiranje socijalno devijantnih impulsa i isticanje atributa svetosti te egoističko iskrivljavanje koje se odnosi na pretjerano isticanje svoje talentiranosti i društvenog statusa. Pri tome, obje komponente imaju svjesne i nesvjesne aspekte, odnosno pojavljuju se pri iskrenom odgovaranju, ali i mijenjaju u skladu sa zahtjevima situacije (npr. prilikom testiranja kod zapošljavanja). U ovom radu ispitivane su temeljne postavke Paulhusovog modela usporedbom socijalno poželjnog odgovaranja u situaciji anonimnog odgovaranja sa situacijama u kojima je poticano moralističko odnosno egoističko iskrivljavanje. U istraživanju je sudjelovalo 669 studenata koji su u tri nezavisne situacije ispunjavali CIDR upitnik namijenjen mjerenju socijalno poželjnog odgovaranja (Paulhus, 2006). Dobiveni rezultati dali su djelomičnu potporu modelu. U izlaganju će biti raspravljene teorijske i praktične implikacije dobivenih nalaza.

INTERDISCIPLINARNA DRUŽENJA S VUNDEROLDIMA

Josip Golčić

Ika, Hrvatska

U prošlosti su se veliki umovi stvarali druženjem s drugim velikim umovima, te je tako Sokrat učio Platona, Platon Aristotela, a ovaj Aleksandra, najvećeg kulturtregera antike. Danas srećom gotovo svatko može posredstvom knjiga, interneta i drugih medija učiti od Homera, Ezopa, Demokrita, Heraklita, Arhimeda, Pitagore, Euklida, Spinoze, Kanta, Darvina, Marxa, Lobačevskog, Poppera, Rusella, M. Vlačića, R. Boškovića. J.J. Strossmayera, pa sve do Hawkinga i Chomskog. Bliski susreti i interdisciplinarna druženja s našim vunderoldima, kreativnim umovima različitih znanosti i umjetnosti, kao što su R. i Z. Bujas, I. Supek, E. i V. Pusić, J. i L. Milčinski, B. i J. Horvat, M. Mirković-Balota, Z. Črnja, B. Vančik, R. Marinković, J. Županov, D. Tadijanović, V. Devide, S. Bergant, V. Pečjak, N. Trinajstić, P. Goić, E. Zemljak i drugi, omogućuju ublažavanje profesionalne deformacije i specijalističke fahidiotije kroz napadanja problema sa svih mogućih aspekata. Naime, svima njima zajedničko je traganje za istinom, ljepotom, dobrotom, ljubavlju, srećom i slobodom.

FAKTORI PISMENOSTI

Đurđa Grijak

Pedagoški fakultet u Somboru, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Kako bi dijete naučilo čitati i pisati, važno je da prvo shvati da se riječ sastoji iz najmanjih jedinica jezika, ali i da je riječ jedinica jezika od kojih se sastoje rečenice. Istovremeno, kako bi dijete moglo razviti svijest o jeziku, mora imati određene osobine mišljenja koje se dostižu na određenom razvojnom nivou. U radu je ispitivan odnos između metalingvističkog i kognitivnog razvoja na uzrastu od 4, 5 i 6 godina. Kao jedna od metalingvističkih sposobnosti ispitivana je svijest o riječima. Četvorogodišnjaci su uspjevali riješiti sve metalingvističke zadatke i uspjeh se povećavao s uzrastom. Što se tiče razvojnog nivoa mišljenja predškolske djece, ono je ispitivano pomoću Piagetovih zadataka. Najveći dio predškolske djece je dostigao stadij prijelaznog mišljenja. Jedan dio (22%) šestogodišnjaka je dostigao konkretno operacijski nivo mišljenja, a većina četvorogodišnjaka ima razvijeno predoperacijsko mišljenje. Rezultati pokazuju da postoji veza između razvoja svijesti o riječima i mišljenja što pokazuje da je dijete razvojno na određenom uzrastu spremno za početak opismenjavanja te da je, po postulatima razvojne psihologije, važno samo pratiti normalan prirodan razvoj uz kontrolu nad uplitanjem subjektivnih očekivanja. Ovakvi rezultati mogu biti od velikog značaja za učitelje u predškolskim ustanovama koji pripremaju djecu za usvajanje vještina čitanja i pisanja, učitelje koji djeci pomažu u stjecanju pismenosti i razumijevanju osnova opismenjavanja, te roditeljima.

RAZVOJ I VALIDACIJA REVIDIRANE VERZIJE UPITNIKA ZA PROCJENU AFEKTIVNOG VEZIVANJA ODRASLIH (UPIPAV-R)

Nataša Hanak

Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija

Prva verzija novog instrumenta za procjenu afektivnog vezivanja kod odraslih i adolescenata (UPIPAV – Upitnik za procjenu afektivnog vezivanja) konstruirana je na osnovi analize karakteristika razvojno-kliničkog i socijalno-personološkog pristupa u izučavanju afektivnog vezivanja. U pokušaju da se ova dva pristupa integriraju, postavljena je osnova za razvoj upitnika koji ima pretenzije da procjenjuje organizaciju afektivne vezanosti odraslih. Skale i čestice upitnika UPIPAV baziraju se na analizi kritika i nedostataka postojećih instrumenata zasnovanih na samoiskazu ispitanika, karakteristikama skala za kodiranje AAI (Adult Attachment Interview), kao i na teorijskoj analizi bitnih aspekata afektivnog vezivanja. U radu će biti ukratko prikazani rezultati istraživanja koji validiraju ovu koncepciju instrumenta za procjenu organizacije afektivnog vezivanja. Od šest skala koje su prošle psihometrijsku provjeru, nakon validacije zadržano je sljedećih pet: korištenje vanjske baze sigurnosti, strah od gubitka vanjske baze sigurnosti, nerazriješena porodična traumatizacija, negativni unutrašnji radni model sebe i negativni unutrašnji radni model drugih. U drugom dijelu rada bit će opisan razvoj revidirane verzije upitnika čije je usavršavanje bilo usmjereno na sljedeće aspekte instrumenta: a) poboljšanje kvalitete čestica postojećih skala; b) pokušaj operacionalizacije skale za procjenu kapaciteta za regulaciju bijesa prilikom narušavanja bliskih odnosa i skale za procjenu kapaciteta za mentalizaciju; c) ujednačavanje broja čestica po skalama. Nakon prikaza rezultata istraživanja u kojima je korištena revidirana verzija upitnika, zaključit ćemo rad s ocjenom uspješnosti revizije UPIPAV-a, te mogućnostima za daljnji razvoj i upotrebu ovog instrumenta.

USPOREDBA REZULTATA REYOVOG TESTA AUDITIVNO- VERBALNOG UČENJA NA UZORCIMA MLADE MUŠKE POPULACIJE RAZLIČITOG ZDRAVSTVENOG STATUSA

Valerija Hauptfeld

Klinika za neurokirurgiju Medicinskog fakulteta, Zagreb, Hrvatska

Ksenija Bosnar i Zrinka Greblo

Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska

Test auditivno-verbalnog učenja (AVLT – Auditory Verbal Learning Test) André Reya je često korišten mjerni instrument za ispitivanje pamćenja u kliničkoj populaciji. Pri testiranju se koriste dvije liste riječi od kojih je jedna lista osnovna koja se uči tijekom pet ponavljanja, a druga lista je interferirajuća koja se čita nakon petog čitanja i dosjećanja. Nakon čitanja i dosjećanja interferirajuće liste, zadatak ispitanika je da se dosjeti osnovne liste (sad bez ponovnog čitanja). Test mjeri više čimbenika pamćenja – kapacitet neposrednog upamćivanja, učenje tijekom ponavljanja te efekte proaktivne i retroaktivne inhibicije. Uz kvantitativnu, na rezultatima se može izvršiti i kvalitativna analiza dosjećanja koja uključuje analizu ponavljanja istog odgovora, konfabulacije, perseveracije i slično. Cilj je ovoga rada utvrditi razlike u rezultatima AVLT-a na uzorcima mladih osoba različitog zdravstvenog statusa izjednačenih po spolu i obrazovnom statusu. Istraživanje je provedeno na 3 grupe studenata muškog spola u dobi od 19 do 28 godina. U prvoj kliničkoj grupi je testirano 13 ispitanika s dokazanom dijagnozom organske cerebralne disfunkcije. Druga klinička grupa sastojala se od 21 ispitanika. Ispitanici iz druge grupe javili su se psihologu zbog različitih razloga (smetnje koncentracije, emocionalne smetnje i sl.) i nisu imali dokazanu organsku cerebralnu disfunkciju niti dijagnosticiranu psihičku bolest. Treću grupu od 23 ispitanika sačinjavali su studenti Kineziološkog fakulteta koji su prije upisa na fakultet prošli zdravstveni pregled i za koje nema podataka o narušenom zdravlju. Na 7 varijabli (dosjećanje osnovne liste nakon prvog do petog čitanja, dosjećanje interferirajuće liste i dosjećanje osnovne liste nakon interferencije) učinjena je analiza varijance koja nije pokazala statistički značajne razlike među grupama različitog zdravstvenog statusa. U posljednjoj varijabli (dosjećanje nakon interferencije) opaža se tendencija da studenti s dokazanom organskom cerebralnom disfunkcijom imaju nešto slabije rezultate nego zdravi studenti no razlika se nije pokazala statistički značajnom.

VREDNOVANJE KVALITETE NASTAVE U VISOKOM ŠKOLSTVU – SAMOPROCJENE NASTAVNIKA I PROCJENE STUDENATA

Dunja Hohnjec

Ured za upravljanje kvalitetom Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Maša Tonković

*Centar za psihodijagnostičke instrumente, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Zagreb, Hrvatska*

Damir Ljubotina

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Istraživanja pokazuju da se za vrednovanje kvalitete nastave koriste različite metode istraživanja koje nisu jednako pouzdane niti učinkovite za razne segmente vrednovanja nastavnog procesa. Cilj ovog rada je usporediti dvije metode vrednovanja kvalitete nastave, samoprocjene nastavnika i procjene studenata. Podaci su prikupljeni u okviru Studentske ankete za procjenu rada nastavnika i izvedbu kolegija i On line ankete za samoprocjenu nastavnika u ljetnom semestru 2005/2006., na Sveučilištu u Zagrebu. Studentske procjene nastavnika odnose se na 3 dimenzije: stručnost, izvedbu nastave i odnos sa studentima, dok su nastavnici, osim uvjeta u kojima se kolegij izvodi, vrednovali i vlastiti rad kroz dvije dimenzije: izvedbu nastave i odnos sa studentima. Na pitanjima otvorenog tipa prikupljeni su i komentari o izvedbi nastave. Rezultati se temelje na procjenama i samoprocjenama 198 nastavnika s 25 fakulteta. Usporedba samoprocjena nastavnika i procjena istih nastavnika od strane studenata govori o niskoj, ali značajnoj povezanosti te dvije metode. Pearsonov koeficijent korelacije iznosi $r=0,27$; $p<0,01$ za aspekt izvedbe nastave, te $r=0,28$; $p<0,01$ za odnos sa studentima. Kvalitativna analiza odgovora studenata i nastavnika ukazuje na relativno visok stupanj slaganja nastavničkih i studentskih viđenja kvalitete nastave na Sveučilištu u Zagrebu. Kao osnovni problemi u izvedbi nastave navode se prevelik broj studenata u grupama, te nedostatak suvremenih nastavnih pomagala i tehničkih uvjeta za izvođenje nastave. Za potpuniju sliku o kvaliteti nastave u visokom školstvu, potrebno je uključiti i druge indikatore kvalitete, kao što su ishod nastavnog procesa, težina kolegija, mišljenje poslodavaca o diplomantima, anketa za diplomirane studente i druge.

PRIKAZ HRVATSKE VALIDACIJE INSTRUMENATA ZA MJERENJE SVIJESTI O SEBI KAO STANJA

Aleksandra Huić

*Centar za psihodijagnostičke instrumente, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Zagreb, Hrvatska*

Tajana Ljubin Golub

Visoka policijska škola, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je validirati hrvatski prijevod dvaju instrumenata namijenjenih ispitivanju svijesti o sebi kao stanja. Skala situacijske svijesti o sebi (Govern i Marsch, 2001) namijenjena je ispitivanju stanja privatne i javne svijesti o sebi, dok instrument Lingvističke implikacije – izbor osobnih zamjenica (Wegner i Guliano, 1980) predstavlja indirektnu mjeru usmjerenosti pažnje na sebe. Oba instrumenta koriste se za provjeru manipulacije stanja svijesti o sebi u istraživanjima. U istraživanju je sudjelovalo 245 studenata specijalističkog studija Tehničkog veleučilišta u Zagrebu, dobnog raspona od 21 do 55 godina, oba spola. Primijenjene su Skala situacijske svijesti o sebi, instrument Lingvističke implikacije – izbor osobnih zamjenica i Skala svijesti o sebi (Fenigstein, Scheier i Buss, 1975). Redoslijed primjene pojedinih upitnika je rotiran. U radu su prikazane psihometrijske karakteristike hrvatskih prijevoda upitnika, te su rezultati uspoređeni s originalnim istraživanjima. Dobiveni rezultati nisu u potpunosti usporedivi s podacima iz prijašnjih istraživanja. Osim toga, komentira se valjanost ovih upitnika za ispitivanje usmjerenosti pažnje na sebe.

RODNE ULOGE U ADOLESCENCIJI: ŠTO SE U HRVATSKOM DRUŠTVU OČEKUJE OD DJEVOJAKA, A ŠTO OD MLADIĆA

Ivana Jugović

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Željka Kamenov

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Društvena očekivanja o tome kako bi žene i muškarci, djevojke i mladići trebali izgledati, kako bi se trebali ponašati i koje bi osobine trebali posjedovati, nazivaju se rodnim ulogama. Većina dosadašnjih istraživanja ispituje rodne uloge odraslih ljudi, a istraživanja koja ispituju koncepte vezane uz rod na adolescentskoj populaciji uglavnom se bave rodnim identitetima ili pojedinim aspektima rodnih uloga kao što su ponašanja ili osobine. S obzirom da koncept rodnih uloga u adolescenciji nije jasno definiran, a njihov sadržaj nije opisan u cijelosti, cilj ovog istraživanja je ispitati sadržaj rodnih uloga u razdoblju adolescencije u hrvatskom društvenom kontekstu. Pri tome se polazi od postavke da rodne uloge u adolescenciji obuhvaćaju širok spektar osobina, ponašanja i interesa iz različitih sfera adolescentskog života za koje postoje različita društvena očekivanja od adolescenata i adolescentica. Kvalitativni dio istraživanja obuhvaćao je provedbu fokus grupa s učenicima i učenicama srednjih škola u gradu Zagrebu, u kojima se razgovaralo o tome što sudionici/e smatraju da okolina očekuje od njih samih te što smatraju da se u društvu očekuje od djevojaka i od mladića. U kvantitativnom dijelu istraživanja sudjelovalo je 318 učenika/ca zagrebačkih gimnazija. Instrument se sastojao od 98 tvrdnji koje opisuju različita ponašanja, osobine i interese. Sudionici/e su procjenjivali koliko se svako od njih očekuje od djevojaka, a koliko od mladića u hrvatskom društvu. Rezultati pokazuju da se rodne uloge u adolescenciji očituju u različitim očekivanjima od mladića i djevojaka u širokom spektru osobina, ponašanja i interesa. Istraživanjem se potvrdilo da rodne uloge obuhvaćaju različite aspekte adolescentskog života kao što su obveze u obitelji, slobodno vrijeme, izgled, intimni odnosi i drugo. Time se pokazalo da je konstrukt rodnih uloga u adolescenciji kompleksniji od koncepta mjerenih postojećim instrumentima te da je nužno uključiti te različite aspekte rodnih uloga u buduće mjere.

WATSONOVA TEORIJA POZITIVNOG I NEGATIVNOG AFEKTA: PROVJERA FAKTORSKE STRUKTURE SKALE PANAS - X

Zvonimir Knezović i Dina Šverko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Ita Fuček

DIOKI d.d., Zagreb, Hrvatska

U domeni istraživanja afekta, Watson i Tellegen (1985) su predložili teoriju o postojanju dvije nezavisne dimenzije afekta koje su nazvali pozitivni (PA) i negativni (NA) afekt. U svrhu mjerenja ovih dimenzija, razvili su 1988. god. skalu PANAS (Positive and Negative Affect Schedule) koja je revidirana i proširena 1994. god. (PANAS – X, Expanded form). Revidirana skala PANAS–X uz dva generalna faktora mjeri i 11 faktora nižeg reda. Dosadašnja istraživanja nisu pokazala jednoznačnost glede broja i međusobnog odnosa faktora višeg i nižeg reda. Stoga je cilj ovog rada bio provjeriti faktorsku strukturu skale PANAS – X i njezinu stabilnost u našim sociokulturalnim uvjetima. Instrument je najprije adaptiran za hrvatsko jezično područje dvostruko slijepim prijevodom koji je dodatno korigiran recenzijom dvaju nezavisnih procjenitelja s Odsjeka za anglistiku, a zatim je primijenjen na prigodnom uzorku maturanata (N=213) i studenata (N=324). Podaci prikupljeni na svakom uzorku nezavisno su podvrgnuti faktorskoj analizi. Rezultati su pokazali da su dva generalna faktora višeg reda PA i NA vrlo robusna i u skladu s polaznom teorijom, dok su se faktori niže razine pokazali relativno nestabilnima. Nestabilnost faktorske strukture kao i visok kompleksitet manjeg broja čestica skale velikim dijelom se mogu pripisati lingvističko – semantičkim problemima prijevoda instrumenta s engleskog na hrvatski jezik, kao i međukulturnim razlikama u shvaćanju emocija.

ČIMBENICI RAZUMIJEVANJA KOD ČITANJA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

Svjetlana Kolić-Vehovec

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Sonja Pečjak

Filozofski fakultet, Ljubljana, Slovenija

Barbara Rončević i Igor Bajšanski

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Cilj je ovog istraživanja bio utvrditi relativan doprinos kognitivnih i motivacijskih čimbenika objašnjenju razumijevanja pri čitanju učenika osnovne škole u Hrvatskoj i Sloveniji. U istraživanju su sudjelovali učenici 4. razreda (176 iz Hrvatske i 187 iz Slovenije) i učenici 8. razreda (243 iz Hrvatske i 229 iz Slovenije). Ispitano je razumijevanje narativnog i ekspoziornog teksta i vještina sažimanja, te su primijenjeni test rječnika, upitnik metakognitivnog znanja o čitanju, upitnik motivacije za čitanje i upitnik emocija pri čitanju. Stupnjevita regresijska analiza je pokazala da na uzorku učenika 4. razreda kognitivni čimbenici (rječnik, vještina sažimanja i metakognitivno znanje) objašnjavaju 33% odnosno 37% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja ekspoziornog teksta, te 35% odnosno 10% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja narativnog teksta. Motivacijske varijable objašnjavaju još 10% varijance odnosno 4% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja ekspoziornog teksta, te 3% odnosno 19% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja narativnog teksta. Najvažniji prediktor razumijevanja bio je rječnik od kognitivnih varijabli, te percepcija čitanja kao teške aktivnosti od motivacijskih varijabli. Na uzorku učenika 8. razreda kognitivni čimbenici objašnjavaju 33% odnosno 13% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja ekspoziornog teksta, te 26% odnosno 19% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja narativnog teksta. Motivacijske varijable objašnjavaju još 4% odnosno 10% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja ekspoziornog teksta, te 12% odnosno 5% varijance (hrvatski vs. slovenski uzorak) razumijevanja narativnog teksta. Najvažniji prediktor razumijevanja u 8. razredu bio je također rječnik od kognitivnih varijabli, te interes za čitanje od motivacijskih varijabli. Razlike u važnosti pojedinih prediktora razumijevanja između dva uzorka objašnjavaju se različitim iskustvom tijekom obrazovanja.

MISLOCALIZATION OF FINAL TARGET POSITION: THE CONSEQUENCE OF HIGHER-LEVEL COGNITIVE PROCESSES OR LOW-LEVEL PERCEPTUAL AND ATTENTIONAL PROCESSES?

Luka Komidar, Anja Podlesek and Valentin Bucik

Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

When observers track continuous target motion with their eyes, the remembered final position of the target is displaced in the direction of motion (i.e. forward displacement). By studying the effects of eye movements, motion type, acceleration and direction of motion on forward displacement, we tried to re-examine the appropriateness of existing explanations of the phenomenon. One set of explanations attribute the forward displacement to dynamic transformations in visual short-term memory and emphasise the role of internalized physical principles. The other set of explanations describe the forward displacement as a consequence of smooth pursuit eye movements, visible persistence and attentional mechanisms. In experiment 1 we confirmed the findings of some previous studies: (i) forward displacement was absent in case of covert tracking of smooth motion targets, (ii) forward displacement was significantly positive in case of overt pursuit of smooth motion targets, and (iii) displacement with apparent motion did not depend on eye movements. In experiment 2 we measured the size of the oculomotor overshoot and tried to establish what happens with eye movements after the disappearance of the target, especially in case of pursuit of apparent motion. A high degree of similarity between the magnitudes of ocular overshoots and forward displacements in corresponding conditions of experiment 1 is consistent with the notion that forward displacement in pursuit conditions can be almost entirely attributed to ocular overtracking responses. Overshoots in case of apparent motion consisted of an anticipatory saccade and post-saccadic drift. This finding implies that forward displacement after pursuing apparent motion is a result of perisaccadic mislocalization (i.e. compression of space around the saccade target). On the whole, our results provide evidence that perceptual (for smooth motion) and attentional (for apparent motion) explanations represent most plausible theories of forward displacement.

CAREER DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGY STUDENTS

Edvard Konrad

Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

The time of university study is a part of professional work career. According to Hall (1976) we could distinguish two aspects of the career development: the objective and subjective career. Real or objective career success reflects verifiable attainments in areas such as work performance such as pay, position, and promotions. In the case of students the progression through a educational program and the reflective grades operationalize the objective career. On the other hand the subjective career reflects the experiences, the sequence of perceptions, attitudes and behaviors of the person engaged in his or her career. The study of a subjective aspect of career is often neglected during the educational years of students. The purpose of the presented paper is to examine some indicators of subjective career of students of psychology. Students of psychology from the first and fourth year study participated in this research. They anonymously responded to questionnaire that measured the following constructs. The instrument My vocational situation (Holland, Daiger & Power, 1980) has three scales: vocational identity, vocational information and vocational barriers. The instrument Knowledge about Psychology (Costin, 1963) has 2 scales: attitudes toward psychologists and understanding of scientific nature of psychology. The overall satisfaction with the study of psychology was measured by single item (5-point scale). Students also indicated their present preference for the field of psychology. Analyses show that between the students from the first and fourth year of study there is no significant increase of satisfaction with study, career identity, career information, career obstacles, attitudes toward psychologist and methodological knowledge. Besides many reservations regarding the nature of the presented study, the results challenge our assumptions about the quality of development of the careers of our students. Implications of results for improvement of study programme were discussed.

KOMPARATIVNO ISPITIVANJE ZAVISTI I TOLERANCIJE LJUBLJANSKIH, NOVOSADSKIH I ZAGREBAČKIH STUDENATA

Mirjana Krizmanić

umirovljenica, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Vladimir Kolesarić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Polazeći od pretpostavke da su zavist i tolerancija, iako psihološki različiti fenomeni, stečeni procesom učenja, zanimalo nas je postoje li u tim pojavama značajne razlike među skupinama studenata Filozofskih fakulteta u različitim društvenim sredinama. Primijenjeni su upitnici zavisti i upitnici koji se odnose na toleranciju prema članovima obitelji i pripadnicima vlastite generacije. Nisu nađene značajne razlike u iskazanoj zavisti niti toleranciji prema članovima obitelji, dok se tolerancija prema vršnjacima značajno razlikuje u ispitanim skupinama. U radu se raspravlja o mogućim izvorima utvrđenih razlika, kao i različitom stupnju povezanosti koji u ispitanim skupinama postoji među istraživanim varijablama.

NEKI METODOLOŠKI ASPEKTI ADAPTACIJE SKALE PANAS-X

Valerija Križanić

Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Zvonimir Knezović

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

U novijim istraživanjima afekta kao dominantne dimenzije emocionalnog iskustva javljaju se dva široka, generalna faktora, obično nazvani pozitivni (PA) i negativni afekt (NA). U svrhu mjerenja tih dvaju faktora višeg reda i s njima povezanih 11 faktora niže razine, Watson i sur. razvili su za američko govorno područje ljestvicu pridjeva nazvanu PANAS-X (Positive and Negative Affect Schedule Scale – Expanded form). Na Odsjeku za psihologiju u Zagrebu pokrenut je projekt provjere ovog modela afekta. U sklopu tog projekta prvu fazu predstavlja psihometrijski korektna adaptacija instrumenta na naše socio-kulturalne uvjete. Ovo istraživanje predstavlja nastavak rada na adaptaciji hrvatske verzije PANAS-X i ima dva cilja: 1. Ukazati na značajne metodološke opasnosti nadostatnog posvećivanja pažnje korektnom prijevodu tj. lingvističkom aspektu adaptacije verbalno-upitničkih instrumenata; 2. Provjeriti, i na području sjeverno-istočne Hrvatske, faktorsku strukturu naše verzije skale PANAS-X. U istraživanju je primijenjena radna verzija instrumenta (Knezović i sur., 2004). Dodatno su korigirani prijevodi samo onih čestica koje su se prethodno pokazale izrazito nerazumljivima. Prikupljeni su podaci o samoprocjeni raspoloženja u vremenskom razdoblju od proteklih nekoliko tjedana. Nakon toga je pomoću različitih metoda provjerena razumljivost čestica. U istraživanju je sudjelovalo 711 srednjoškolaca i studenata u Osijeku, Vukovaru, Đakovu i Belom Manastiru. Rezultati faktorske analize samoprocjena raspoloženja ukazuju na postojanje dva faktora višeg reda koji se mogu interpretirati kao pozitivni i negativni afekt. Kvantitativna i kvalitativna analiza razumljivosti pojedinih čestica ukazuju na potrebu posvećivanja iznimne pažnje postupku prijevoda i kvalitetne lingvističko – semantičke pripreme verbalno-upitničkih mjernih instrumenata. Na temelju iskustava iz ovog istraživanja formilirane su konkretnije smjernice koje mogu olakšati slične postupke adaptacije mjernih instrumenata.

KOGNITIVNE I MOTIVACIJSKE KOMPONENTE SAMOREGULIRANOG UČENJA: KONSTRUKCIJA I VALIDACIJA UPITNIKA

Darko Lončarić

Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Istraživanja samoreguliranog ponašanja razdijeljena su kroz brojne (ne uvijek kompatibilne) teorijske modele i kroz različita znanstvena područja. Također, opterećena su neusuglašenom terminologijom i mnoštvom konstrukata kojima tek treba utvrditi konvergentne i diskriminativne karakteristike. Usprkos takvoj situaciji Boekaerts, Pintrich i Zeidner (2005) optimistično najavljuju mogućnost da pojam samoregulacije postane integrativna sila koja će omogućiti približavanje različitih područja istraživanja u psihologiji. Takva integracija je već postignuta kroz približavanje kognitivne i motivacijske tradicije istraživanja u edukacijskoj psihologiji. Taj suvremeni trend odražava se i u osnovnom cilju ovog istraživanja: konstrukciji integrativne, iscrpne i valjane mjere kognitivnih i motivacijskih komponenti samoreguliranog učenja. U istraživanju je sudjelovalo 256 učenica i 233 učenika od petog do osmog razreda osnovne škole. Učenicima su podijeljene skale koje su konstruirane tijekom predistraživanja i organizirane prema modelu koji samoregulirano učenje dijeli na četiri komponente: motivacijska uvjerenja, kognitivna uvjerenja, motivacijske strategije i kognitivne strategije (Garcia i Pintrich, 1994). Konfirmatornom faktorskom analizom provjerena je latentna struktura konstruiranih mjera. Utvrđena je diskriminativna i konvergentna valjanost konstruiranih skala koje su se također pokazale kao dobri prediktori akademskog postignuća. Rezultati navode na zaključak da postoji funkcionalno jedinstvo kognitivnih i motivacijskih struktura i procesa koji su u osnovi samoreguliranog učenja i koji u znatnoj mjeri određuju akademsko postignuće.

SOCIJALNO-PSIHOLOŠKE DISKRIMINANTE SOCIJALIZACIJE MLADIH

Sanja Lovrić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH

Ovo istraživanje ispituje razlikuju li se u pogledu socijalno-psiholoških odrednica socijalizacije mladi koji imaju iskustva s drogama i mladi koji nemaju iskustva s drogama. Socijalno-psihološke odrednice socijalizacije promatrane su kroz stupanj naučene bespomoćnosti, socijalno-psihološku atmosferu u porodici, komunikaciju i odnos povjerenja između djece i roditelja, te doživljaj samoodbačenosti. Istraživanje je provedeno na uzorku od 393 ispitanika koji nemaju iskustvo s drogama i 131 ispitanika koji imaju iskustva s drogama, a nalaze se na tretmanu liječenja, pri čemu je interes istraživača fokusiran isključivo na period socijalizacije prije početka uzimanja droga. U istraživanju su primijenjene skale: naučene bespomoćnosti (Milosavljević, 2005), komunikacije i povjerenja u odnosu roditelj-dijete (Lovrić, 2006), porodične atmosfere (Milosavljević, 2002) i doživljaja samoodbačenosti (Milosavljević, 2002). Sve skale imaju zadovoljavajući nivo pouzdanosti. Diskriminacijska analiza (deskriptivni aspekt) omogućila nam je da ispitamo postojanje odnosno nepostojanje razlika između danih podgrupa u pogledu skupa kvantitativnih varijabli linearno kombiniranih u diskriminacijsku funkciju, te provjeru možemo li na osnovu njih, promatranih zajedno, vršiti eventualna predviđanja iskustva mladih s drogama i s kojim postotkom uspješnosti. Rezultati su pokazali da je dobiveni koeficijent kanoničke korelacije statistički značajan ($r=0.71$, $p<.001$) te da je na osnovi skupa mjerenih kvantitativnih varijabli linearno kombiniranih u diskriminacijsku funkciju moguće u 89.1% slučajeva izvršiti točnu predikciju iskustva mladih s drogama. Varijable komunikacija i odnos povjerenja u odnosu roditelj-dijete, te naučena bespomoćnost imaju veće vrijednosti korelacija s diskriminacijskom funkcijom nego doživljaj samoodbacivanja i porodična atmosfera. Rezultati istraživanja interpretirani su teorijama koje u objašnjenju socijalno-patoloških pojava polaze od različitih kategorija socijalizacije. Rezultati upućuju na konstataciju da ljudska iskustva u danim uvjetima socijalizacije generiraju efekte koji pogoduju ulasku mladih u svijet droga.

REEVALUACIJA FORMULE ZA ODREĐIVANJE TEŽINE ZADATAKA FITTSOVOG TAPPINGA

Ilija Manenica i Ana Brečić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Ranija istraživanja koja su uključivala seriju od 12 psihomotornih zadataka Fittsovog tappinga, težine od jedan do šest bita, izračunate prema formuli $ID = \log_2(2A/W)$ (Fitts, 1954), a priori su implicirala da razlika u veličini promjena zavisnih varijabli kod zadataka iste težine izražene u bitima nije značajna. U nekim recentnijim ispitivanjima dobiveni su rezultati koji ne potvrđuju ovakvo stajalište. Cilj ovog ispitivanja bio je ispitati da li zadaci Fittsovog tappinga iste težine (izraženo u bitima), koji uključuju različite amplitude i širine ciljeva, imaju iste efekte na zavisne varijable. U ispitivanju u kojem je korišteno svih 12 zadataka Fittsovog tappinga, od kojih su neki iste težine, sudjelovalo je 15 ispitanica. Vrijeme obavljanja svakog zadatka iznosilo je pet minuta s adekvatnim odmorom među zadacima. Za vrijeme rada kontinuirano su registrirani broj kucaja u cilj i vrijeme između sukcesivnih kucaja (intertap intervali). Nakon svakog zadatka ispitanice su procjenjivale težinu upravo završenog zadatka na Borgovoj skali od 21 stupnja. Kao što se moglo očekivati, u funkciji povećanja težine zadataka smanjivao se broj kucaja u cilj, tj. učinak, dok su se intertap vrijeme i subjektivna procjena povećavali. Rezultati su, pak, pokazali da i zadaci iste težine izračunate prema Fittsovoj formuli nemaju iste efekte na zavisne varijable, tj. učinak, intertap vrijeme i subjektivnu procjenu. Uzimajući u obzir širinu cilja i amplitudu kod zadataka iste težine, proizlazi da nije stavljen adekvatan ponder za širinu cilja u Fittsovoj formuli, što posebno vrijedi za ciljeve širine četiri i dva centimetra. Kad se korekcije s obzirom na širinu ciljeva uvrste u formulu, proizlazi da raspon težina 12 zadataka Fittsovog tappinga nije od jedan do šest, nego od 1,1 do 5,5 bita.

CONNECTION BETWEEN PERSONALITY FACTORS AND DECISION MAKING STYLES OF DIFFERENT GENDER LEADERS

Zorica Marković

The Faculty of Philosophy, Niš, Serbia

Elisaveta Sardžoska

The Faculty of Philosophy, Skopje, Macedonia

Decision making is one of the most frequent leaders' activities. Leaders make many decisions every day, from the simplest to the most complicated ones. This paper deals with researching connections between personality characteristics and decision making styles of male and female gender leaders, that is, researching if certain decision making styles are being "saturated" by same or different personality characteristics of different genders managers. The research has been conducted on a sample of 308 leaders of different leadership levels, from which 283 (65,9%) are of male and 105 (34,1%) of female gender. Personality characteristics have been measured by Cattell's Personality Factor Test PF 16. Decision making styles have been measured by Alan Rowe's Decision making Test (Alan Rowe, 1989) which includes four decision making styles: analytic, directive, conceptual and behavioral. A style represents combination of cognitive complexity and value orientations. Styles are conceived according to specialized functions of the left and right cerebral hemisphere. Regarding statistics techniques, the following have been used: canonic correlation analysis, Pearson's correlation coefficient as well as Chi square test of distribution style difference on male and female sub-sample. Canonic correlation analysis results prove that canonic component of the first pair extracted from decision making styles shows almost three times bigger variant quantity on female sub-sample (0,101) than the male one (0,272). Also, by canonic structure comparison on these two sub-samples, clear structural differences can be noticed. It is also obvious that same decision making style of male and female representatives has been "saturated" by different personality factors. Pearson's correlation coefficient also shows that same decision making style of men and women has been related to different personality factors. Regarding dominant decision making styles frequency among men and women, statistically significant difference exists. It can be concluded that there are differences in decision making styles of men and women managers and that the same decision making style of different genders representatives is related to different personality factors.

PODUZETNIŠTVO KAO TEMELJNA KOMPETENCIJA U OBRAZOVANJU: POKUŠAJ KONCEPTUALIZACIJE

Iris Marušić

*Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb,
Hrvatska*

Posljednjih smo godina svjedoci značajnih pomaka u području obrazovne politike koji u središte stavljaju pojam temeljnih kompetencija. Europski kompetencijski okvir (Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje, EU 2004) predviđa osam domena ključnih kompetencija koje bi trebala posjedovati svaka osoba, a te se kompetencije konceptualiziraju kao amalgam znanja, vještina i stavova. Jedna od kompetencija koja privlači najveći interes obrazovnih stručnjaka i u istraživačkom i u praktičnom smislu jest poduzetništvo, koje europski okvir definira kao "...sposobnost pojedinca da sam potakne promjene i sposobnost da prihvati, podrži i prilagodi se inovacijama koje donose vanjske okolnosti". Prema ovoj definiciji, poduzetništvo uključuje preuzimanje odgovornosti za vlastite postupke, razvoj strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo ostvarivanje, te motivaciju da se uspije. Budući da definicija nudi vrlo općenite naznake samog koncepta, uključujući pritom motivacijske varijable i varijable ličnosti, pokušali smo operacionalizirati i empirijski provjeriti pojedine koncepte koji čine elemente ove definicije, kao i njihovu međusobnu povezanost. U tu je svrhu konstruirano nekoliko kratkih skala koje mjere aspekte poduzetničkog ponašanja poput generalizirane samoeфикаsnosti, samoregulacije aktivnosti, suočavanja s problemima, te preferencija pri odabiru budućeg posla, kao i skala nastavničke podrške ovim aspektima poduzetničkog ponašanja. Skale su provjerene na uzorku od 537 učenika osmih razreda, te su pokazale zadovoljavajuću pouzdanost i homogenost. Međutim, odabrani skup varijabli koje operacionaliziraju pojedine aspekte poduzetničkog ponašanja ne predviđa značajno poduzetničku orijentaciju učenika pri odabiru budućeg posla, čime se problematizira pitanje psihologijske operacionalizacije i empirijske provjere koncepata koji zauzimaju sve značajnije mjesto u obrazovnoj politici.

PRODUŽENA NEZAPOSLENOST, ZAPOŠLJAVANJE I ZDRAVLJE: LONGITUDINALNA STUDIJA

Darja Maslić Seršić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je utvrditi promjene u fizičkom i psihičkom zdravlju nezaposlenih osoba ovisno o promjenama u radnom statusu. Hrvatska verzija Upitnika zdravlja SF-36 primijenjena je na uzorku (N=601) nezaposlenih osoba različitih socio-demografskih osobina, prijavljenih u zavodima za zapošljavanje, te ponovno na istom uzorku nakon godinu dana kada je zabilježen i njihov novi radni status. Tada je više od polovice sudionika (N=394) bilo i dalje nezaposleno, dok su ostali (N=207) pronašli posao i bili zaposleni u trenutku ponovljenog prikupljanja podataka. Na temelju nacionalnih normi, u prvom je mjerjenju utvrđeno oslabljeno psihičko zdravlje nezaposlenih osoba dok je njihovo fizičko i opće zdravlje bilo sukladno očekivanjima. Rezultati 2X2 ANCOVE s ponovljenim mjerenjima i demografskim karakteristikama kao kovarijatama nisu se pokazali značajnima kada su status zavisnih varijabli imale mjere fizičkog i općeg zdravlja. Značajni interindividualni i intraindividualni varijabiliteti utvrđeni su za dva indikatora psihičkog zdravlja. Osobe koje su ostale nezaposlene pokazale su daljnju deterioraciju emocionalnog zdravlja izvještavajući nakon godine dana o još izraženijim problemima u obavljanju svakodnevnih aktivnosti uslijed emocionalnih poteškoća. To nije bio slučaj sa sudionicima koji su pronašli posao i trenutno bili zaposleni – oni nisu pokazali značajne promjene u emocionalnom zdravlju. Drugačiji zaključci slijede iz analize rezultata na skali mentalnog zdravlja u užem smislu definiranog kroz odsustvo anksioznosti i depresije. Komparirane skupine značajno su se razlikovale u ovoj komponenti psihičkog zdravlja, ali nisu zabilježene značajne promjene u promatranom jednogodišnjem razdoblju. Pojedinci koji su ostali nezaposleni pokazuju slabije mentalno zdravlje u obje točke mjerenja od onih koji su se uspjeli zaposliti.

ODNOS OSOBINA LIČNOSTI MJERENIH BFQ UPITNIKOM I ŠKOLSKOG USPJEHA KOD UČENIKA GIMNAZIJA

Krunoslav Matešić

Centar za obrazovanje nastavnika, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Valentina Ružić

Centar za edukacije i istraživanja, Naklada Slap, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je utvrditi odnos između osobina ličnosti mjenjenih Big Five upitnikom i općeg školskog uspjeha učenika gimnazija. U istraživanju je sudjelovalo 346 učenika (198 M i 148 Ž) 2., 3. i 4. razreda gimnazije, u dobi od 16 do 19 godina. Za ispitivanje osobina ličnosti korišten je Big Five upitnik (Big Five Questionnaire; Caprara, Barbaranelli i Borgogni, 2005). Prema modelu Velikih pet dimenzija ličnosti, upitnik čine sljedeće ljestvice i podljestvice: Energija (Dinamičnost i Dominacija), Ugodnost (Kooperativnost/Empatija i Srdačnost/Prijateljstvo), Savjesnost (Temeljnost i Ustrajnost), Emocionalna stabilnost (Emocionalna kontrola i Kontrola impulsa), Mentalna otvorenost (Otvorenost prema kulturi i Otvorenost prema iskustvu) i Ljestvica laganja. Kao mjera školskog uspjeha korišten je opći uspjeh učenika (prosjeck ocjena) na kraju školske godine. Analiza korelacija pojedinih dimenzija ličnosti i općeg školskog uspjeha pokazala je da je dimenzija Savjesnost, uključujući i obje njene poddimenzije (Temeljnost i Ustrajnost), statistički značajno povezana sa školskim uspjehom. Regresijskom analizom utvrđeno je da glavne dimenzije ličnosti mjerene BFQ upitnikom zajedno objašnjavaju 7,1% varijance školskog uspjeha učenika gimnazija, pri čemu osobina Savjesnost ima najveći udio (6,1% objašnjene varijance). Ovi rezultati upućuju na to da određene osobine ličnosti iz modela Velikih pet mogu u određenoj mjeri doprinijeti objašnjenju varijance školskog uspjeha.

STRUKTURA I SOCIODEMOGRAFSKI KORELATI TRIANGULACIJSKIH PROCESA U PORODICAMA S ADOLESCENTOM

Ivana Mihić, Jelica Petrović i Marija Zotović

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Procesi triangulacije često predstavljaju način organiziranja porodičnog sistema kojim se održava ili prikriva tenzija u nekom od odnosa unutar porodice. U istraživanjima, pojava triangulacijskih procesa u nuklearnim porodicama, dosljedno se povezuje sa smetnjama u kognitivnom i emocionalnom razvoju djeteta i pojavom kliničke simptomatologije. Istraživanje prikazano ovim radom ima za cilj ispitati izraženost i karakteristike triangulacijskih procesa u porodicama s adolescentom. Uzorkom je obuhvaćeno 313 roditelja s teritorije Srbije. Roditelji su davali informacije o karakteristikama odnosa u trijadi otac-majka-dijete. Porodice iz uzorka nemaju izraženih kliničkih simptoma, niti su se javljale na psihoterapijski tretman. Triangulacijski procesi operacionalizirani su subskalom Triangulacija u nuklearnoj porodici (PAFS inventara, Williamson i dr, 1984). Roditelji su davali podatke i o svom obrazovanju, broju godina u braku, zaposlenosti i broju djece u porodici. Rezultati pokazuju da se u strukturi triangulacijskih procesa u porodicama iz uzorka nalazi nekoliko oblika interakcije: procjena kvalitete odnosa s djetetom, emotivna fuzija i koalicije s djetetom, eksternalizacija fuzioniranih odnosa (kroz sukobe i probleme u školi) i regulacijska uloga jednog roditelja u sukobu između drugog roditelja i djeteta. Izolirani faktori opisuju ukupno 74,9% varijance. Korelacije među faktorima i s faktorom drugog reda upućuju na to da svi imaju isti predmet mjerenja koji je označen kao izraženost triangulacijskih procesa u nuklearnoj porodici. Ovako mjeren intenzitet triangulacijskih procesa je očekivan - prosječan do nizak u porodicama iz uzorka. Majke opisuju manje triangulacijskih procesa u odnosu s djetetom. Sa brojem godina u braku raste intenzitet triangulacijskih procesa. Razlike u izraženosti triangulacijskih procesa u nuklearnoj porodici nisu uočene s obzirom na ostale mjerene sociodemografske varijable.

SOCIOMETRIJSKI STATUS ROMSKE I NEROMSKE DJECE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Vladimir Mihić

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Status Romske populacije u cijeloj Jugoistočnoj Europi je uglavnom vrlo sličan, a svakako daleko od zadovoljavajućeg. Situacija u svim zemljama ove regije, pa čak i u članicama EU, pokazuje da ponekad čak ni jasna politika državnog vrha nije dovoljna da problem diskriminacije Roma riješi ili makar umanjí. Socijalni i ekonomski status ove populacije je često ne samo ispod prosjeka, nego i opasno nizak. Ovaj rad je proizišao upravo kao posljedica ove slike u Srbiji, i financiran je od strane Pokrajinskog Sekretarijata za nauku. Rad se bavi utvrđivanjem sociometrijskog statusa romske djece u osnovnim školama na teritoriju Novog Sada. Sociometrijski status utvrđivan je klasičnim Morenovim testom s dva kriterija – formalni - “koga bi (koga nikada ne bi) birao za predsjednika tvog razreda” i neformalni - “s kim bi se najradije od tvojih prijatelja iz razreda (s kime se nikada ne bi) igrao izvan škole”. Ukupan uzorak činilo je 444 učenika, od čega 58 Roma. U svim razredima bar jedan od učenika bio je romske nacionalnosti. Rezultati pokazuju da je prosječan indeks sociometrijskog statusa za romsku djecu bio konstantno niži, u oba kriterija. Kod formalnog, indeks je iznosio -0.10 za romsku, odnosno 0.02 za neromsku djecu, dok je kod neformalnog kriterija situacija za nijansu bolja - za romsku djecu indeks je iznosio -0.07 a za neromsku 0.02 ($p < .05$, u oba slučaja). Dalje, rezultati pokazuju da čak 45% romske djece ima negativan sociometrijski status, dok je u grupi neromske djece taj postotak samo 12%. Sve gore navedeno pokazuje da je socijalni status Roma izuzetno nizak, čak i na ovom uzrastu, a kao posljedica ovoga veoma često proizlazi i socijalni status Romske populacije kasnije u životu.

SOCIODEMOGRAFSKE OSOBINE MLADIH I SOCIJALNE VRIJEDNOSTI DESET GODINA NAKON RATA

**Branko Milosavljević, Sanja Lovrić, Srđan Dušanić i
Strahinja Dimitrijević**

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH

U koncipiranju našeg istraživanja polazi se od poznatih teorijskih i empirijskih spoznaja. Sistem socijalnih vrijednosti prožima kognitivno, emocionalno i konativno djelovanje individue ili socijalnih entiteta, posebno, u procesu spoznavanja svoje pozicije, provjere alternativa u procesu odlučivanja, implementacije odluka i upotrebe rješenja. Vrijednosti se javljaju, prema Kluckhohn i sur. (1961), kao “konceptije izražene implicitno ili eksplicitno nečeg poželjnog, karakterističnog za pojedinca ili grupu ili nečeg poželjnog što utječe na izbor prikladnih načina, sredstava i ciljeva akcije”. Primarna im je uloga da individuu vode u njenoj adaptaciji situacijama, odnosno prirodnoj okolini. Na kraju, vrijednosti su, kako kaže Schwartz (1992, 1994) “emocionalno zasićena vjerovanja koja upućuju osobu na poželjne ciljeve i rukovode selekcijom ili procjenom akcija politike, ljudi i događaja”. Problem ovog istraživanja jest ispitati odnos između sociodemografskih varijabli spol, dob, mjesto stanovanja (grad-selo) i vrijednosnih prioriteta mladih deset godina nakon rata. Ispitivanje je provedeno na kvotnom uzorku mladih Bosne i Hercegovine (N=1186, dobi od 15-28 godina, od toga 616 Ž i 570 M). Vrijednosni prioriteti ispitani su Schwartzovom skalom (PVQ). Skala obuhvaća deset tipova vrijednosti koje su smještene u dvodimenzionalni vrijednosni sistem. Dobiveni rezultati pokazuju: (1) za mlade Bosne i Hercegovine, prema rang, najveći vrijednosni prioritet ima *dobronamjernost*, zatim *sigurnost bez obzira* na njihove sociodemografske osobine; (2) ženama je značajno prioritetnija dimenzija vrijednosti *samoprevladavanje*, nego muškarcima, a muškarcima dimenzija vrijednosti *samounapređenje*; (3) mladi iz grada su više okrenuti u odnosu na mlade iz sela na tipove vrijednosti *hedonizam*, *stimulacija*, a mladi sa sela u odnosu na mlade iz grada na tipove vrijednosti *tradicija*, *univerzalizam*. Nalazi su raspravljani u odnosu na slična istraživanja i značajne teorijske koncepte.

OVISNOST DOŽIVLJAJA BOLI O SOCIJALNOM KONTEKSTU

Koraljka Modić Stanke i Dragutin Ivanec

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je provjeriti utjecaj socijalnog konteksta, tj. prisutnosti drugih na doživljaj eksperimentalno inducirane boli. Bolno podraživanje izazivano je strujanjem vrućeg zraka na dlan sudionica, a mjere doživljaja boli bile su vrijeme tolerancije podraživanja i samoprocjena stupnja neugode. Sve sudionice prošle su kroz dvije eksperimentalne situacije u razmaku od deset dana. U prvoj situaciji sudionice su bile u prisustvu pasivnog promatrača, dok su u drugoj situaciji bile same u prostoriji. Pokazalo se da postoji značajan učinak prisutnosti druge osobe na mjere doživljaja boli. U situaciji kada je pri mjeranju bila prisutna druga osoba, sudionice su pokazivale veću toleranciju na bol te istodobno stupanj neugode procjenjivale manjim. Kako bi se kontrolirao eventualni utjecaj redosljeda mjerenja na dobivene učinke (druga osoba je bila prisutna uvijek u prvoj situaciji mjerenja) mjerenje je ponovljeno na dodatnoj, kontrolnoj skupini sudionica - ovaj puta u oba mjerenja bez prisutnosti pasivnog promatrača. Pokazalo se da u kontrolnoj skupini ne postoji razlika između prvog i drugog mjerenja, što navodi na zaključak da se dobivena razlika kod eksperimentalne skupine može pripisati manipulaciji socijalnim kontekstom. Dobiveni rezultati upućuju na osjetljivost bolnog doživljavanja i ponašanja ovisno o socijalnom kontekstu i mogu se tumačiti barem na dva načina. Moguće je da su ljudi spremniji trpjeti veću bol te umanjivati njezinu neugodu iz kulturoloških razloga (iskazivati bol znači slabost), što onda ima za posljedicu metodološki problem - da mjere boli koje se prikupljaju u zdravstvenim ustanovama zapravo nisu odraz prave boli. S druge strane, postoji mogućnost da socijalni kontekst ima utjecaja i na realne procese u osnovi razvoja doživljaja boli, što onda - kao u slučaju placeba ili hipnoze - rezultira stvarno manjim doživljajem boli.

PRINCIPI MENTALNOG RAČUNOVODSTVA

Andrijana Mušura

Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Zagreb, Hrvatska

Željka Kamenov

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Polje bihevioralne ekonomije bavi se znanstvenim proučavanjem socijalne kognicije i emocionalnih pristranosti pri ekonomskom ponašanju. Pokazalo se da se i prilikom ekonomskog odlučivanja ljudi ne ponašaju potpuno racionalno, već naš mentalni aparat filtrira informacije u skladu s važnosti, očekivanjima, iskustvom, znanjem ili pak svojstvima podražaja. U okviru bihevioralne ekonomije, koncept mentalnog računovodstva odnosi se na set kognitivnih operacija koje pojedinci koriste kako bi organizirali, vrednovali i pratili financijske aktivnosti. Za razliku od financijskih i računovodstvenih stručnjaka, psiholozi koji pokušavaju razumjeti kako ljudi prate psihološku dobit i troškove, istražuju principe mentalnog računovodstva, polazeći od pretpostavke da ljudi donose iracionalne ekonomske odluke zbog načina na koji su konstruirane njihove sheme vezane uz novac i potrošnju. Cilj istraživanja bio je provjeriti dosadašnje nalaze dobivene prvenstveno u američkoj i zapadno-europskoj kulturi i utvrditi njihovu univerzalnost. Ispitali smo zagrebačke studente ekonomskih i društveno-humanističkih smjerova, od prve godine studija do završne, kako bismo provjerili postoje li razlike s obzirom na njihovu orijentaciju ka ekonomskom načinu razmišljanja. Pretpostavili smo da će studenti nižih godina studija, kao i oni društveno-humanističkog usmjerenja, donositi više iracionalnih odluka u hipotetskim situacijama vezanim uz upravljanje novcem. Dobiveni rezultati uglavnom potvrđuju ranije nalaze i ukazuju na univerzalnost korištenja shema i heuristika pri financijskom odlučivanju. Principi mentalnog računovodstva narušavaju ekonomsku teoriju o fungibilnosti novca, prema kojoj novac u istoj vrijednosti može mijenjati oblik no uvijek je njegova vrijednost ista. Mentalno računovodstvo, pak, dokazuje da nije: ljudi različito odlučuju ovisno o mentalnim računima koje imaju za pojedine situacije ili događaje.

POKUŠAJ DIFERENCIRANJA MENTALNOG I MOTORNOG OPTEREĆENJA U PSIHOMOTORNIM ZADACIMA

Sandra Nakić i Ilija Manenica

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Ukupno opterećenje u nekom psihomotornom zadatku pretežno čine njegova mentalna i motorna komponenta, čiji udio varira od zadatka do zadatka. Među takve spada i serija od 12 zadataka Fittsovog tappinga. Cilj ovog ispitivanja, u kojem je sudjelovalo 12 ispitanica 19 do 23 godine starosti, bio je pokušati razlučiti relativni udio dviju komponenti u težini zadataka Fittsovog tappinga. Ispitanice su obavljale zadatke Fittsovog tappinga, raspona opterećenja od jedan do šest bita u trajanju od pet minuta. Zadatak se sastojao u naizmjeničnom gađanju dvaju identičnih ciljeva u horizontalnoj ravnini, a težina zadataka varirana je udaljenošću dvaju ciljeva (4, 8 i 16 cm), te njihovom širinom (0.5, 1.0, 2.0 i 4.0 cm). U funkciji promjena težine zadataka, varirao je udio mentalnog, odnosno, motornog opterećenja u težini zadataka. Kod lakših zadataka udio motorne komponente bio je veći, a mentalne manji, dok je kod težih zadataka bilo obrnuto. Za vrijeme rada i odmora ispitanicama su registrirani srčani R-R intervali, a nakon svakog zadatka procjenjivale su njegovu težinu na Borgovoj skali od 21-og stupnja (Borg, 1973), te motorne i mentalne zahtjeve na modificiranoj NASA-TLX skali (Hart, Staveland, 1988). Rezultati su pokazali da su učinak i procjene opterećenja visoko korelirani s promjenama težine zadataka, te su u značajnoj međusobnoj korelaciji. Dobiveni fiziološki parametri varijabiliteta R-R intervala dobro diferenciraju radnu situaciju od odmora, ali se nisu pokazali diskriminativnima kad je riječ o težini zadataka. Diferencijacija mentalnih i motornih zahtjeva procjenom na NASA-TLX skali, u zadacima Fittsovog tappinga nije se pokazala uspješnom. Ova procjena, kao i ona na Borgovoj skali, pokazale su sukladne promjene promjenama objektivne težine zadataka iskazane u bitima. Dobiveni rezultati sugeriraju da je doživljaj težine psihomotornih zadataka integrirani odraz njihovih motornih i mentalnih zahtjeva, koje je teško diferencirati.

VRIJEME LATENCIJE KAO INDIKATOR ISKRIVLJAVANJA ODGOVORA NA UPITNICIMA LIČNOSTI

Maja Parmač, Zvonimir Galić i Željko Jernei

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Brojna istraživanja pokušala su ustvrditi efikasnost vremena latencije kao mogućeg indikatora socijalno poželjnog odgovaranja na skalama upitnika ličnosti. Međutim, provedena istraživanja su pružila kontradiktorne nalaze: dok je u nekim istraživanjima iskrivljavanje odgovora na upitnicima ličnosti bilo povezano s kraćim odgovaranjem, u drugima je utvrđeno da je ispitanicima koji su iskrivljavali odgovore bilo potrebno više vremena no iskrenim ispitanicima. Kako bi razriješili prethodno dobivene kontradiktorne rezultate, Holden, Kroner, Fekken i Popham (1992) postavili su model disimulacije kojim pretpostavljaju da prilikom odgovaranja na upitnicima ličnosti ispitanici uspoređuju čestice testa s kognitivnom shemom. Ta shema odnosi se na visoko integrirano znanje koje osoba ima o sebi, kao i informaciju kako to znanje koristiti. Holden i suradnici pretpostavljaju da postoji interakcija između sheme koju ispitanik ima prilikom odgovaranja i sadržaja čestica te da će vrijeme latencije biti kraće za odgovore koji su kongruentni sa shemom, nego za one koji nisu. Cilj ovog istraživanja bio je provjera modela Holdena i suradnika. Istraživanje je provedeno na studentima Filozofskog fakulteta u Zagrebu (N=122) koji su ispunjavali online formu Goldbergovog IPIP-100 upitnika ličnosti u dva motivacijska konteksta (iskreno i "fake good"). Prilikom odgovaranja ispitanicima je osim odgovora mjereno i vrijeme odgovaranja na pojedine čestice. U radu su provjeravane temeljne postavke modela Holdena i sur., usporedbom vremena latencije ispitanika u različitim motivacijskim kontekstima. Provedeno istraživanje doprinosi utvrđivanju može li vrijeme latencije služiti kao indikator iskrivljavanja odgovora na upitnicima ličnosti.

KONSTRUKCIJA SKALE INTRINZIČNE I EKSTRINZIČNE MOTIVACIJE

Milena Pašić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH

Cilj ovog istraživanja bila je adaptacija Inventara radnih preferencija za procjenu intrinzičnih i ekstrinzičnih orijentacija, autora Amabile i suradnika (1994), u skalu intrinzične i ekstrinzične motivacije. Originalni instrument se koristi za procjenu individualnih razlika stupnja u kojem odrasli percipiraju svoje motivacijske orijentacije prema onome što rade. Da bi procijenili nivo intrinzične i ekstrinzične motivacije u različitim aktivnostima vezanim za školu i učenje, pojedine čestice smo prilagodili za primjenu u takvim situacijama. Također, dodali smo još neke čestice za koje smo pretpostavili da reprezentiraju motivacijske orijentacije učenika. Istraživanje je provedeno u dva dijela. Na osnovu rezultata u pilot istraživanju upitnik je skraćen. U oba dijela ispitanici su bili učenici srednjih škola u Banjoj Luci (N1=212; N2=506). Rezultati faktorske analize pokazali su, kao i u originalnom upitniku, postojanje dva faktora: faktor intrinzične i faktor ekstrinzične motivacije. Pouzdanost nove skale iznosi 0.89 za skalu intrinzične i 0.77 za skalu ekstrinzične motivacije, što je veća pouzdanost nego kod originalnog upitnika. Pri tome se skala intrinzične motivacije pokazala kao homogena skala koju determinira jedan faktor, dok je faktorska struktura skale ekstrinzične motivacije mnogo heterogenija, vjerojatno zbog različitih vrsta ekstrinzičnih nagrada koje mogu biti motivi za srednjoškolske učenike.

KAD U MATEMATICI VIŠE ZAPRAVO ZNAČI MANJE: RAZVOJ USPJEŠNOSTI I ANALIZA DJEČJIH POGREŠAKA PRI RJEŠAVANJU PROBLEMSKIH MATEMATIČKIH ZADATAKA

Nina Pavlin-Bernardić, Daria Rovan i Vesna Vlahović-Štetić
Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Rješavanje problemskih matematičkih zadataka učenicima često pričinjava poteškoće, a istraživanja pokazuju da su im oni teži od odgovarajućih broječnih zadataka. Ovim istraživanjem željeli smo ispitati kako se tijekom školovanja mijenja uspješnost učenika nižih razreda osnovne škole u rješavanju različitih vrsta problemskih zadataka, te kakve pogreške djeca pritom čine. Korišteni su zadaci promjene, u kojima zbrajanje ili oduzimanje uzrokuje uvećanje ili umanjenje početne količine, i zadaci usporedbe, u kojima treba pronaći razliku između dva statična skupa. U istraživanju je sudjelovalo 285 učenika prvog ($N=49$), drugog ($N=83$), trećeg ($N=78$) i četvrtog ($N=75$) razreda osnovne škole. Ispitivanje je provedeno individualno, a učenici su pored rješenja za svaki zadatak trebali objasniti i na koji način su zadatak riješili. Pokazalo se da su učenicima prvog i drugog razreda zadaci usporedbe teži od zadataka promjene, dok učenici trećeg i četvrtog razreda podjednako dobro rješavaju ove dvije vrste zadataka. Od prvog do četvrtog razreda poboljšava se uradak i u zadacima usporedbe i u zadacima promjene, no dok su u zadacima usporedbe razlike između sve četiri skupine značajne, u zadacima promjene među učenicima trećeg i četvrtog razreda nema statistički značajne razlike. Analizirane su pogreške koje učenici čine pri rješavanju problemskih zadataka te je utvrđeno da se neke pogreške češće javljaju pri rješavanju zadataka usporedbe, dok su neke karakteristične za zadatke promjene. Rezultati su komentirani pod vidom lingvističkih modela rješavanja problemskih zadataka, a raspravljen je i njihov značaj za školsku praksu.

POVEZANOST ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM, NEKIH ZNAČAJKI LIČNOSTI I PRILAGODBE NA UMIROVLJENJE

Zvezdan Penezić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Andrijana Lukačić

Tkon, Hrvatska

Katica Lacković-Grgin

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Umirovljenje se obično doživljava kao događaj gdje je umirovljenje proces koji zahtijeva planiranje i prilagodbu, ali i tranzicijska životna faza koja traje nekoliko godina. Proces prilagodbe na mirovinu mnogo je kompleksniji nego što se ranije mislilo, ne samo zbog mnoštva faktora koji mogu utjecati na taj proces, bilo da se radi o faktorima okoline, socijalnim ili osobnim, već i što su i sami faktori u različitim međusobnim odnosima. Upravo utjecaji svih navedenih faktora, čiji međusobni odnosi su nedovoljno istraženi, čine proces prilagodbe na umirovljenje dinamičnijim nego što se može zaključiti na prvi pogled. Cilj istraživanja bio je utvrditi postojanje povezanosti ranije identificiranih faza umirovljenja (faze pripreme, faze medenog mjeseca, faze razočaranja, faze stabilnosti, terminalne faze) s nekim osobinama ličnosti (ekstraverzija i emocionalna stabilnost) i zadovoljstvom životom. U ispitivanju je sudjelovalo 196 umirovljenih osoba s područja Hrvatske i BiH. Ispitanici su bili širokog raspona kronološke dobi, ali su svi imali status umirovljenika. Obradom rezultata utvrđena je povezanost između vremena koje je proteklo od odluke o odlasku u mirovinu do stupanja u mirovinu i faze medenog mjeseca, isto kao što je utvrđena i povezanost zadovoljstva slobodnim vremenom i zadovoljstva materijalnim stanjem sa fazama umirovljenja. Pokazalo se da postoji povezanost faza umirovljenja i crta ličnosti – ekstraverzije i emocionalne stabilnosti. Ekstraverzija je povezana sa fazom pripreme, fazom medenog mjeseca, fazom stabilnosti i terminalnom fazom, dok je emocionalna stabilnost povezana sa fazom stabilnosti.

UČENIČKE EMOCIJE TIJEKOM RAZLIČITIH FAZA SAMOREGULACIJE UČENJA

Đurđica Petrešević

Zadar, Hrvatska

Izabela Sorić i Zvezdan Penezić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Zimmerman (2001) u svom modelu određuje samoregulirano učenje kao ciklički proces koji se sastoji od triju faza organiziranih po principu povratne sprege. U fazi promišljanja se na temelju analize zadatka postavljaju ciljevi i odabiru određene strategije za postizanje tih ciljeva. Važan aspekt faze promišljanja predstavljaju osobna uvjerenja o vrijednosti nekog ponašanja, očekivanje ishoda, te samoefikasnost. U fazi kontrole izvedbe primjenjuju se različiti načini poboljšanja izvedbe (učenja) koji se temelje na procesima samoopažanja i samokontrole. Faza refleksije započinje učenikovom evaluacijom vlastite izvedbe, a ovisno o tome čemu učenik pripiše rezultat svoje izvedbe, mijenjati će se njegove emocionalne reakcije, ponašanje i očekivanje uspjeha u budućnosti. Emocionalne reakcije i atribucije povratno utječu na fazu promišljanja, te time čine jedan ciklus samoregulacije. Dosadašnja istraživanja uglavnom su se bavila ispitivanjem uloge doživljenih emocija u fazi refleksije, a manje istraživanjem emocionalnog doživljavanja učenika tijekom prve dvije faze ciklusa samoregulacije učenja. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kakve emocije (sreću, opuštenost, ponos, ljutnju, nesretnost, poniženost i strah/anksioznost) doživljavaju učenici za vrijeme same faze izvedbe (za vrijeme učenja matematike), kao i za vrijeme faze refleksije (nakon što su dobili povratnu informaciju o svom postignuću na testu iz matematike), te u kakvom su odnosu doživljene emocije s njihovom emocionalnom kompetentnošću, vrednovanjem matematike, korištenim strategijama voljne kontrole izvedbe, te prijašnjim i aktualnim školskim postignućem iz matematike. Istraživanje je provedeno na 65 učenika tri sedma razreda osnovne škole, a sadržavalo je dva dijela s razmakom od sedam dana unutar kojeg su učenici pisali test iz matematike. Provedene statističke analize podataka pokazale su da su vrednovanje matematike i korištenje različitih strategija voljne kontrole učenja značajni prediktori doživljenih emocija za vrijeme učenja matematike, dok su postignuta ocjena na testu iz matematike i emocionalna kompetentnost značajni prediktori emocija doživljenih nakon dobivanja povratne informacije o ocjeni na testu.

‘BIG BROTHER’ SHOW: STABILNOST RAZLIČITIH KARAKTERISTIKA I NJIHOV UTJECAJ NA GENERALNU IMPRESIJU O OSOBI

Nebojša Petrović i Kristina Pota
Filozofski fakultet, Beograd, Srbija

Osnovni cilj ovoga, prije svega eksplorativnog istraživanja u području socijalne percepcije, bio je procjena važnosti deset suprotnih parova pridjeva (personalnih karakteristika) za opću impresiju o nekoj osobi. Stabilnost utjecaja tih karakteristika (kod različitih osoba) na konačnu ocjenu i njihova vremenska stabilnost (kod iste osobe) također su provjeravani. Procjenjivane osobe bile su sudionici reality show-a Veliki brat iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Uzorak procjenjivača je činilo oko 2000 ispitanika, gledatelja show-a. Ova longitudinalna studija trajala je 3,5 mjeseca i imala sedam presjeka (na svaka dva tjedna). Podražaji za procjenjivanje su bili: pametan, vrijedan, lijep, velikodušan, osjećajan, zanimljiv, iskren, dobrodušan, otvoren i veseo kao i njihovi opoziti (za procjenu sudionica, naravno u ženskom rodu). Ispitanici su davali i opću impresiju o svakom sudioniku. Podaci o spolu i godinama također su prikupljeni. U svakoj fazi, primijenjena je multipla regresijska analiza za svaku procjenjivanu osobu. Vremenske promjene kao rezultat različitih interakcija i ponašanja u Kući, također su praćene i analizirane. Rezultati pokazuju da nije moguće istaknuti samo jednu centralnu karakteristiku koja bi se konstantno pokazivala kao najbolji prediktor generalne ocjene o osobama. Te ocjene su prije situacijski determinirane kako kod procjena različitih osoba tako i iste osobe u različitim vremenskim periodima. Dobiveni rezultati dozvoljavaju širu diskusiju o formiranju impresije i ukazuju na neke razlike u odnosu na Asch-ov klasični model.

INTELEGENCIJA I LIČNOST KAO KORELATI SOCIJALNO POŽELJNOG ODGOVARANJA U SELEKCIJSKOJ SITUACIJI

Tamara Prevendar

studentica, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Zvonimir Galić i Željko Jernei

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati korelate socijalno poželjnog odgovaranja u selekcijskoj situaciji. U tu svrhu razmatrali smo povezanost upravljanja dojmovima i samozavaravanja s općom inteligencijom i tri dimenzije ličnosti – ekstraverzijom, neuroticizmom i psihoticizmom. Uzorak na kojem smo proveli istraživanje sastojao se od 620 kandidata za školovanje za zvanje vojnog pilota i program “Kadet” MORH-a. U standardnoj selekcijskoj situaciji primijenjeni su prilagođeni Paulhusov BIDR, Eysenckov EPQ-u, te test D-48 kao mjera opće kognitivne sposobnost. U suglasju s ranijim nalazima, dvije su komponente socijalne poželjnosti imale različite obrasce povezanosti s dimenzijama ličnosti. Samozavaravanje je bilo povezano s neuroticizmom i ekstraverzijom, a upravljanje dojmovima s psihoticizmom. Dobiveni obrasci povezanosti predstavljaju daljnji prilog tezi da dvije komponente socijalne poželjnosti reflektiraju dva sadržajno različita oblika socijalno poželjnog odgovaranja: moralističko i egoističko. U pogledu uloge kognitivnih sposobnosti kao determinante socijalno poželjnog odgovaranja, dobiveni rezultati ukazuju na značajnu razliku u upravljanju dojmovima između ispitanika različitih razina kognitivnih sposobnosti pri čemu oni viših kognitivnih sposobnosti manje koriste strategije upravljanja dojmovima.

HOW DO ADOLESCENTS INDIVIDUATE FROM THEIR PARENTS AND PEERS?

Melita Puklek Levpušček

Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

The paper presents emotional individuation of adolescents in their relationship with parents and peers. The first aim of the study was to find out whether the individuation dimensions (e.g. denial of attachment needs, engulfment anxiety, support seeking, separation anxiety, successful individuation) differ according to age and gender of adolescents. The second aim was to identify groups of adolescents with different profiles of individuation in relation to parents. The third aim was to find out whether adolescents have congruent individuation experiences in both close social contexts. In the sample of 593 adolescents (age 13 to 18) we found four different profiles of individuation. Most of adolescents belonged to the profile "Harmonious relationship with parents with non-threatened autonomy". The group of 14-year-olds showed the most ambivalence between dependency denial and parental idealisation. Girls had higher scores on successful individuation and support seeking in relationship with parents and friends while boys had higher scores on excessive autonomy strivings and parents' and friends' idealisation. We found a support for the thesis about positive associations between the individuation aspects that are reflected in adolescent-parents and adolescent-friends relations.

LONGITUDINALNO PRAĆENJE DEPRESIVNOSTI DJECE U JAVNOJ SKRBI

Linda Rajhvajn Bulat i Marina Ajduković

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj rada je analizirati izazove longitudinalnog ispitivanja depresivnosti kod djece. Dosadašnja istraživanja su pokazala da se simptomi doživljavanja i izražavanja depresije u djece razlikuju ovisno o njihovom fiziološkom, socijalnom i kognitivnom razvoju pa je pitanje koliko je prikladno koristiti iste instrumente u različitoj dobi djece. Prikazani rezultati su dio opširnijeg petogodišnjeg istraživanja ponašanja i osjećanja djece koja odrastaju u javnoj skrbi. Analizirani su rezultati 139 djece iz dječjih domova i udomiteljskih obitelji, koji su sudjelovali i u prvom i u drugom dijelu istraživanja (među kojima je vremenski razmak bio pet godina). Prosječna dob djece pri prvom mjerenju je bila 12.65, a pri drugom mjerenju 17.71 godina. Kao pokazatelji razine depresivnosti korišteni su rezultati na Inventaru dječje depresivnosti (Child Depression Inventory – CDI, Kovacs, 1992), subskali anksioznost/depresija upitnika Samoprocjena ponašanja mladih (Youth Self-Report – YSR, Achenbach, 1991) te subskali anksioznost/depresija upitnika Procjena ponašanja djeteta (Child Behavior Check-List – CBCL, Achenbach, 1991). Rezultati su pokazali da su test-retest korelacije na pojedinim skalama depresivnosti relativno niske, ali statistički značajne. Također, uspoređujući rezultate iz 2000. i 2005. godine, vidimo da se depresivnost djece u javnoj skrbi smanjila. Naročito smanjenje depresivnosti se vidi kod djece iz dječjih domova koja su u prvoj fazi istraživanja imala značajno veći broj depresivnih simptoma od djece iz udomiteljstva. Dodatnim analizama provjerit će se koji su čimbenici pridonijeli smanjivanju depresivnosti. Na kraju izlaganja dat ćemo sugestije o čemu treba voditi računa pri longitudinalnom praćenju depresivnosti, ali i ostalih psiholoških teškoća na prijelazu iz razdoblju djetinjstva u adolescenciju.

SEMANTIČKO UDEŠAVANJE IZMEĐU VERBALNOG I SLIKOVNOG REGISTRA VIDNOG MODALITETA

Blaž Rebernjak

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Semantičko se udešavanje odnosi na facilitaciju reakcije na neki podražaj ukoliko mu prethodi podražaj koji je s njime smisleno povezan. Mnoga istraživanja pokazuju utjecaj semantičkog udešavanja samo unutar jednog registra ili samo koristeći semantički identične podražaje iz različitih registara. Pod pretpostavkom da se koncepti u deklarativnom pamćenju mogu aktivirati i slikom i riječju, te pod pretpostavkom da se ta aktivacija širi na srodne koncepte, pokušali smo pokazati utjecaj semantičkog udešavanja između verbalnog i slikovnog registra vidnog modaliteta. U istraživanju je sudjelovalo 143 studenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji su bili ili u situaciji u kojoj su slike udešavale riječi ili u onoj u kojoj su riječi udešavale slike. Slike i riječi korištene kao parovi u ovom eksperimentu nisu bile identične po značenju, kao što je to bio slučaj u sličnim istraživanjima, već su bile semantički povezane. Pokazao se učinak udešavanja koji se očitovao tako što je vrijeme reakcije bilo kraće za one podražaje kojima je prethodio semantički povezani podražaj iz drugog registra, u odnosu na one kojima je prethodio nevezani podražaj. Rezultati su raspravljani u vidu prevladavajućih teorijskih pogleda.

VRIJEME REAKCIJE KAO INDIKATOR DOŽIVLJAJNE RAZLIKE SVJETLINA PODRAŽAJA

Veseljka Rebić, Dragutin Ivanec i Vladimir Kolesarić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Perceptivne kvalitete podražaja (oblik, boja, veličina, itd.) nisu rezultat samo njihovih fizičkih karakteristika, već nastaju složenom integracijom informacija iz cjelokupnog vidnog polja. Jedan primjer takve integracije informacija je simultani kontrast - pojava da podražaje iste svjetline doživljavamo intenzitetno različito zbog različitih svjetlina njihovih okruženja. Postoji nekoliko objašnjenja pojave simultanog kontrasta, a najčešće ga se tumači mehanizmom lateralne inhibicije koja je posljedica specifične organizacije receptivnih polja ganglijskih stanica retine. Svrha istraživanja bila je provjeriti može li se vrijeme jednostavne senzomotorne reakcije (VJSR) koristiti kao indikator retinalnog procesiranja intenziteta podražaja kod doživljaja simultanog kontrasta. Najveći dio varijance VJSR na vidne podražaje može se objasniti intenzitetom podražaja. Smatra se da je za to odgovorna brzina retinalnog procesiranja. Prema tome, ukoliko su i za pojavu simultanog kontrasta odgovorni retinalni procesi, VJSR trebalo bi biti osjetljivo na doživljajne razlike svjetline. Mjerenje je provedeno u tri eksperimentalne situacije. Podražaji su zadavani na računalu tako da se na ekranu računala najprije pojavila podloga, a zatim podražajni kvadrat na kojeg ispitanici trebaju reagirati. U prvoj situaciji provjeravalo se mijenja li se VJSR za isti fizikalni intenzitet podražaja uz varijabilni intenzitet podloge (situacija simultanog kontrasta). U drugoj situaciji htjeli smo provjeriti koliko na varijabilnost VJSR utječe sam kontrast između podloge i podražaja, neovisno o intenzitetu podražaja. Variran je intenzitet i podloge i podražaja, ali je omjer njihovih svjetlina (kontrast) uvijek bio konstantan. Treća je situacija bila kontrolna; variran je intenzitet podražaja na konstantnoj podlozi. Dobiveni rezultati ukazuju na to da se VJSR može koristiti kao indikator doživljajnih razlika svjetlina, no postoje određena odstupanja od toga, ovisno o jačini kontrasta između podloge i podražaja.

ŠTO DONOSE VISOKA OČEKIVANJA? – ADAPTIVNI I NEADAPTIVNI ASPEKTI PERFEKCIONIZMA PRI UČENJU MATEMATIKE NA VISOKOŠKOLSKOJ RAZINI

Daria Rovan

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi postoje li razlike u motivaciji za učenje i pristupima učenju matematike kod studenata s različito izraženim perfekcionizmom. Pri tome se perfekcionizam smatra konstruktom s dvije komponente: adaptivni perfekcionizam očituje se u postavljanju visokih standarda, dok neadaptivni perfekcionizam predstavlja nesklad između osobnih standarda i stvarnog postignuća. U istraživanju je sudjelovalo 358 studenata prve godine koji pohađaju bazične kolegije iz matematike, a prikupljeni su podaci o njihovom perfekcionizmu, ciljevima postignuća, procjeni kompetentnosti u studiju i u matematici, samodeterminaciji te pristupima učenju matematike. Putem klaster-analize identificirane su tri skupine studenata koje se razlikuju po izraženosti perfekcionizma: neperfekcionista, adaptivni i neadaptivni perfekcionista. Analizom varijance ispitano je razlikuju li se ove skupine studenata prema svojim motivacijskim uvjerenjima i pristupima učenju. Rezultati pokazuju da postoje značajne razlike među skupinama na svim promatranim varijablama. Adaptivni perfekcionista imaju najučinkovitiji pristup učenju karakteriziran najvišim rezultatima za dubinski i strateški pristup učenju, a najnižim za površinski pristup. Adaptivni perfekcionista također imaju najviše izražene ciljeve s tendencijom uključivanja, samodeterminaciju, kao i najviše procjene kompetentnosti u studiju i u matematici. Kod neadaptivnih perfekcionista visoko su izraženi ciljevi postignuća s tendencijom izbjegavanja te oni sveukupno koriste nešto manje učinkovit pristup učenju. Neperfekcionista imaju najmanje učinkovit pristup učenju s obzirom na najniže rezultate za dubinski i strateški pristup učenju, kao i za ciljeve postignuća s tendencijom uključivanja. Nalazi istraživanja imaju implikacije za poticanje djelotvornog pristupa učenju. Visoka očekivanja popraćena su različitim učinkovitim motivacijskim i kognitivnim strategijama učenja koje dovode do akademskog uspjeha. Nasuprot tome, studenti koji osjećaju nesklad između svojih očekivanja i njihovog ostvarenja, kao i oni koji nemaju visoka očekivanja, pokazuju veći broj strategija koje otežavaju učenje i studiranje.

ZADOVOLJSTVO POSLOM I ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM PROSVJETNIH RADNIKA OBA SPOLA, RAZLIČITOG OBRAZOVANJA, DOBI I RADNOG ISKUSTVA

Elisaveta Sardžoska i Violeta Arnaudova

Filozofski fakultet, Skopje, Makedonija

Problem ovog rada je istražiti postoji li povezanost između radnog zadovoljstva i životnog zadovoljstva i postoje li razlike u stupnju njihove izraženosti kod prosvjetnih radnika različitih demografskih karakteristika. U tom cilju, uzorak je obuhvatio 31 ispitanika u jednoj osnovnoj školi u Makedoniji od kojih 13 muškog i 18 ženskog spola, prosječne dobi od 46 god., s prosječnim radnim iskustvom od 21 god., 13 s višim i 18 s visokim obrazovanjem. Radno zadovoljstvo je bilo procijenjeno holističkim pristupom Minnesota Job Satisfaction Scale od 20 čestica koji se odnose na intrinzične (npr. samostalnost i inicijativa na poslu, osobni razvoj, kreativnost i kompetentnost) i na ekstrinzične aspekte posla (npr. međuljudski odnosi, stil rukovođenja, plaća i beneficije, radni uvjeti). Životno zadovoljstvo bilo je mjereno s 3 čestice iz New Money Ethic Scale (Tang, 1999) koje se odnose na zadovoljstvo radnim, obiteljskim i osobnim životom. Dobiven je Pearsonov $r=0.69$ ($p<0.01$ $df=29$) koji ukazuje na postojanje značajne pozitivne povezanosti između radnog zadovoljstva i životnog zadovoljstva ispitanika. Ovaj nalaz je objašnjen na bazi hipoteze “spill over” u psihologiji rada i organizacije odnosno generalizacije zadovoljstva sa radnih na životne situacije uzimajući u obzir da su dobivene nadprosječne srednje vrijednosti za oba vida zadovoljstva. Dobiveni t-testovi ukazuju na značajno veće radno zadovoljstvo prosvjetnih radnika s višim u odnosu na visoko obrazovanje ($t=2.51$ $p<0.01$ $df=29$) i na značajno veće životno zadovoljstvo ispitanika s manjim u odnosu na veće radno iskustvo ($t=1.80$ $p<0.05$ $df=29$). Ovi nalazi su objašnjeni na bazi saznanja o individualnim razlikama u stupnju izraženosti radnog zadovoljstva i životnog zadovoljstva različitih kategorija zaposlenih obzirom na obrazovanje i radno iskustvo.

KAKO AKADEMSKI GRAĐANI PERCIPIRAJU PROFESORE I PROFESORICE?

Joško Sindik

Dječji vrtić "Trnoružica", Zagreb, Hrvatska

Glavni cilj ovog istraživanja je pokušaj da se pronađe empirijski odgovor na pitanje: prave li bivši studenti oba spola razlike u percepciji profesora na fakultetima, ovisno o spolu profesora? Postavljeni su sljedeći problemi istraživanja: 1. Na koji način ispitanici odnosno ispitanice procjenjuju različite karakteristike kod profesora i profesorica na fakultetima? 2. U kojim karakteristikama profesora i profesorica ih ispitanici različitog spola različito percipiraju? 3. U kojim su karakteristikama značajne spolne razlike (profesora odnosno profesorica), za ispitanike i ispitanice u istraživanju? 4. Koji spol ispitanika odnosno ispitanica percipira više spolnih razlika u karakteristikama profesora i profesorica? Ispitanici u istraživanju su bili akademski obrazovani građani (62 ispitanika, 44 ženskog i 18 muškog spola, koji su diplomirali na različitim fakultetima u Hrvatskoj). Ispitanici su se razlikovali u odnosu na dob, spol i vrstu studija (humanistički/ne-humanistički), te razinu visokoškolskog obrazovanja (završena visoka škola/završen poslijediplomski studij). Upitnik je prilagodio autor, koristeći se upitnikom koji je izradila AIRMA grupa, istražujući procijenjene karakteristike kod profesora mlađe i starije kronološke dobi. Na temelju dobivenih rezultata, može se sumirati: i ispitanice i ispitanici skloniji su percipirati kao naglašenije one karakteristike koje imaju profesorice. Vrlo je mali broj korelacija direktno a značajno povezanih sa spolom ispitanika, vrstom studija, stupnjem studija. Mali je broj značajnih razlika u kojima ispitanici različitog spola percipiraju profesore i profesorice (sve karakteristike opisuju "rješavanje problema"), a čak 4 od 6 značajnih razlika percipiraju ispitanice. U 11 karakteristika pojedini subuzorci ispitanika zamjećuju razlike između karakteristika profesora i profesorica. Većinom te razlike zamjećuju ispitanice, ili svi ispitanici zajedno, dok muški ispitanici ne zamjećuju niti jednu značajnu razliku. Istraživanje posjeduje mnoga ograničenja, pa je mogućnost generalizacije limitirana.

DISCOVERING RELATIONS BETWEEN LEARNING AND DEVELOPMENT

Matija Svetina

Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

To date, developmental psychologists did not achieve agreement on understanding the relations between learning and development. The disagreement refers to a broad variety of topics including source, causality, stability, path, rate, breadth, and methods to study either each type of change or the relations between the two. In the recent years, some new methods were introduced to directly compare learning and developmental types of change. One of them is to combine learning-related and age-related changes within a single experimental design, using the same population, tasks, procedures, and scales. The present paper presents findings of one of such studies. In the study, we compared performance on piagetian type of matrix task in 6-year-olds who received feedback to enhance learning, with the performance of 7- and 8-year olds on the same task. Data were compared on 12 dimensions of performance. The results indicated that learning- and age-related change matched on 11 out of 12 measures suggesting that learning and developmental change might be more similar than generally expected. The findings also rose questions about the relations between learning and developmental changes that still need further clarification.

PORNOGRAFIJA, SEKSUALNA SOCIJALIZACIJA I SEKSUALNO ZADOVOLJSTVO MLADIH

Aleksandar Štulhofer i Ivan Landripet

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Vesna Buško

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Usprkos sve većoj prisutnosti pornografije u životu mladih danas, o njezinim mogućim utjecajima na seksualno zadovoljstvo mladih ne znamo gotovo ništa. U izlaganju će biti riječi o dvije studije koje ispituju posredne efekte pornografije na seksualno zadovoljstvo mladih ljudi. Studije se temelje na teorijskom modelu koji pretpostavlja utjecaj konzumacije pornografije na seksualnu socijalizaciju (seksualne skripte) i novom instrumentu koji mjeri stupanj preklapanja između pornografske skripte i skripte idealnog seksa. Podatci su prikupljeni internetskim istraživanjem u kojem je sudjelovalo 1900 ispitanika u dobi od 18 do 25 godina. Deskriptivni nalazi ukazuju na značajne spolne razlike u konzumaciji pornografije i stavovima o pornografiji. Kada je riječ o efektima pornografije, modeliranje strukturalnim jednadžbama potvrđuje prisutnost i pozitivnih i negativnih efekata na seksualno zadovoljstvo, pri čemu su potonji – izraženi kroz supresiju intimnosti - evidentirani isključivo među muškarcima koji rabe tzv. parafilijске pornografske sadržaje.

EVOCIRANI MOŽDANI POTENCIJALI I APSTRAKTNO MIŠLJENJE

Sanja Tatalović Vorkapić

Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Meri Tadinac i Alija Kulenović

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je provjeriti postoji li povezanost između parametara evociranih moždanih potencijala (N1, P2, N2, P3 i SV) izazvanih vidnom oddball paradigmom i apstraktnog mišljenja izmjenenog Testom apstraktnog mišljenja (TAM). Iako su rezultati dosadašnjih istraživanja evociranih moždanih potencijala i inteligencije nekonzistentni, a najveći broj istraživanja bavio se odnosom P3-vala i inteligencije, pretpostavljeno je da će studentice s višom razinom apstraktnog mišljenja pokazati i značajno kraće latencije N1, P2 i P3 valova. Budući da na odnos amplitude evociranih valova i inteligencije utječe razina složenosti zadanog zadatka, nije se očekivala njihova povezanost zbog primjene jednostavnog standardnog oddball zadatka u vidnom modalitetu. U istraživanju su sudjelovale studentice psihologije (N=43), dobi 19-23 godine, sve dešnjakinje. Utvrđena je značajna negativna povezanost latencije N1 komponente snimljene na O1 elektrodi i rezultata postignutih na prvom subtestu Testa apstraktnog mišljenja. Ostale povezanosti nisu se pokazale značajnima. Nalaz kraće latencije N1 komponente pri vidnom oddball zadatku kod studentica s višom razinom apstraktnog mišljenja logičan je i diskutira se u okvirima psihološko-funkcionalne uloge N1-vala, zahtjeva pri obradi informacija kod specifičnih zadataka te perceptivnih značajki i razine složenosti zadataka.

DEPENDENCE OF PERCEIVED SPATIAL STRUCTURE IN PICTURES ON OBSERVER VANTAGE POINT

Dejan Todorović and Vasilije Gvozdenović

Laboratory of experimental psychology, Department of psychology, Belgrade, Serbia

Perspective images, such as photographs or realistic paintings and drawings, involve projections from three to two dimensions. Such an image will provide a stimulus equivalent to the stimulus provided by the original scene only when the observer's eye is located at the position of the center of projection. According to geometrical analyses, if the image is observed from a different vantage point, the perceived scene should be different than the original, involving transformations such as shear and compression / dilatation. However, empirical research on effects of observer vantage point positions on perceived image structure has yielded conflicting outcomes: findings range from salient transformations in accord with geometrical analyses to small or negligible effects. To help resolve this issue, we conducted three experiments that used the same stimulus (a photograph of a car parked in a street), but with different presentation conditions and subject tasks. In the first experiment the stimulus was presented as a large billboard in downtown Belgrade (using Google Earth to establish observer locations relative to image), in the second as a poster hanged in a hall, and in the third as an image embedded within a computer-designed simulated scene of a hall. Subjects observed the image from different distances and directions and judged the direction of the street and the car. We generally obtained strong and consistent effects of observer vantage point on perceived direction, rather well predicted by geometrical analyses, but with some systematic deviations from the prediction.

PSIHOMETRIJSKA VALIDACIJA TESTA S

Maša Tonković

*Centar za psihodijagnostičke instrumente, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Zagreb, Hrvatska*

Damir Ljubotina

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Iskustva psihologa u praksi pokazala su da sadržaj testova s vremenom postaje poznat, stoga postoji stalna potreba za razvojem novih testova inteligencije. Cilj ovog rada je provesti analizu preliminarnu formu Testa S, novog testa apstraktnog mišljenja, i njegovog 61 zadatka, kako bi se stvorila konačna, ekonomičnija, verzija testa. Test je primijenjen na 172 sudionika, učenika viših razreda srednje škole i studenata različitih usmjerenja, u trajanju od sat vremena. Dobivena je normalna distribucija rezultata, a prosječni indeks lakoće ($p=0,675$) govori da test sudionicima nije bio pretjerano težak. Cronbachov koeficijent ukazuje na vrlo visoku pouzdanost testa ($\alpha=0,908$). Osjetljivost testa, prema Fergusonovom koeficijentu također je visoka ($\delta=0,980$). Faktorskom analizom dobiva se veći broj faktora, no veličine njihovih karakterističnih korijena ukazuju na postojanje jednog generalnog faktora, koji objašnjava 17% varijance. Na osnovi rezultata predložena je skraćena verzija testa od 44 zadatka, predviđenog trajanja primjene 30-35 minuta. Očuvala se normalna distribucija rezultata, a težina se testa povećala prema optimalnoj. Izbacivanjem 17 zadataka pouzdanost i osjetljivost testa su se čak povećale ($\alpha=0,912$; $\delta=0,980$), a u faktorskoj strukturi još više do izražaja dolazi generalni faktor, koji objašnjava 22% varijance. Možemo zaključiti da je skraćivanjem Test S dobio na ekonomičnosti, uz povećanu kvalitetu. Preporuča se provjeriti rezultate dobivene u ovom radu na reprezentativnom uzorku, kao i funkcioniranje kraće verzije u praksi, te provesti standardizaciju.

VIEWING DIRECTION EFFECTS ON PERCEIVED SIZE AND DISTANCE

Oliver Tošković

*Department of Psychology, Faculty of Philosophy, Kosovska Mitrovica, Serbia
Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, Belgrade, Serbia*

In previous research we showed that in darkness physically shorter distances towards the zenith are seen as equal to physically longer distances towards the horizon. We also showed that this tendency is most related to the head and body turns, rather than to angular turns of the eye. The aim of the present research was to investigate whether the same regularity can be found for size estimates, which can be expected according to size-distance invariance hypothesis. Two experiments were performed. In first experiment 14 participants had the task to equalize perceived distances of three stimuli in three directions (horizontal, tilted 45 degrees relative to the horizon, and vertical), and in a second experiment 16 participants had the task to equalize perceived sizes of three stimuli in a same three directions. Participants in both experiments performed estimates while sitting on the floor, in a dark room. We used customized equipment to present stimuli and special glasses (with 1mm wide horizontal aperture) in order to prevent subjects' eye movements. For distance estimates we found differences between three directions, in such way that horizontal estimates were the longest, vertical estimates were the shortest, and estimates on a 45 degrees direction were between them. These results suggest that, as the head tilts upwards, perceived space is being elongated, which coincides with results from previous research. On the contrary, for size estimates we found no difference between three directions, which contradict to size-distance invariance hypothesis.

KOGNITIVNE STRATEGIJE PRI RJEŠAVANJU NERJEŠIVOG PROBLEMA

Pavle Valerjev

Odjel za Psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Kognicija je, prema kompjutacijskoj hipotezi o umu, podložna ograničenjima kompjutacije koja se mogu prikazati kroz paradokse i nerješive probleme. Ipak, nerješivi problem je svladan ukoliko se dokaže njegova nerješivost što je moguće ako ih se analizira izvan sustava određenim pravilima problema. Takav pomak u rasuđivanju pri rješavanju problema nazivamo metarazinski skok. Ljudski rješavači problema kadri su činiti metarazinske skokove što bi mogla biti ključna strategija za rješavanje nerješivih problema. Cilj istraživanja je otkrivanje načina na koji ljudi rješavaju nerješiv problem, odnosno kojim se globalnim i lokalnim strategijama pri tome služe. Skupina rješavača (N = 10) je rješavala nerješivi MU problem (Hofstadter, 1980) kao i njegovu rješivu verziju. Korištena je tehnika glasnog mišljenja s retrospektivnim izvješćima. Izvješća rješavača su transkribirana, segmentirana i kodirana prema sustavu od 16 kodirajućih kategorija koje ujedno predstavljaju lokalne strategije. Na temelju protokola su određene dominantne globalne strategije, a za lokalne strategije su izračunati relativni brojevi i vremenski udjeli. Razlike u redosljedu rješavanja nerješivih i rješivih problema nisu pokazale značajne razlike u uspješnosti zbog neočekivanog negativnog transfera jedne verzije problema na drugu. Jedan problem bi postavio problemski set za drugi problem. Drugi parametri (npr., trajanje rješavanja, broj kodova i koraka) pokazuju veću uspješnost za rješavanje rješive verzije. Kod nerješive verzije značajniji su udjeli lokalnih strategija traženja operatora i evaluacija, a kod rješive primjena pravila i namjera. Uspješni rješavači nerješivih problema znatno češće koriste globalne strategije poput uspona na brijege i analize sredstva i cilja, čine manji broj koraka i imaju manji indeks ponavljanja. Također, uspješni rješavači znatno češće čine metarazinske skokove kojima rasuđuju o problemu dok su neuspješni rješavači zaokupljeni primjenom pravila.

3

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

**POSTERI /
POSTER PRESENTATIONS**

B

EMOTIONALLY VALUABLE ASPECTS OF SELF CONCEPT IN THE ADOLESCENT PERIOD

Sofija Arnaudova, Ivan Trajkov and Alma Tasevska

Faculty of Philosophy, Skopje, Macedonia

The main problems in this research are the changes in emotionally valuable aspects of the self concept related with personal and social variables in the early and late adolescent period. The aim in this research is to conclude if emotionally valuable aspects of self concept are in correlation with age, sex, intelligence and school achievement. Main hypotheses in this research are: In the early adolescent period, the three aspects of self concept (global self-esteem, academical self-esteem and self-acceptance) decrease, and in the middle adolescent period-increase. Boys have higher aspects of self concept comparing with girls. Students with higher level of intelligence have higher aspects of self concept. Students with higher level of school achievement have higher aspects of self concept. The sample consists of 120 students divided into three groups of 40, aged 13, 15 and 17, and the number of boys and girls is equal-20. The students are from primary and secondary schools in Skopje. The results are showing that the first hypothesis is acceptable only for one segment (self-acceptance), because there is statistically significant difference between three groups for this measure. The second hypothesis is not acceptable, expect for the groups of boys and girls at the age of 15 where is shown statistical difference on a level $p < 0.05$. The third hypothesis is statistically significant on level $p < 0.05$ only for the aspect of academical self-esteem for the group of 13 years old students, and the fourth hypothesis is acceptable for the segments of global self-esteem and academical self-esteem.

RAZRADA KONCEPATA I ODNOS IZMEĐU AUTORITARNOSTI I MOTIVA POSTIGNUĆA

Mirjana Franceško i Branislav Kosanović

Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, Srbija

Jelena Matanović

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

U ovom radu proučavani su autoritarnost i motiv postignuća, kao i odnosi između ovih složenih psiholoških fenomena. Opređeljenje za proučavanje ova dva koncepta proizlazi iz određenih sličnosti, ali i razlika u njihovoj prirodi. Autoritarnost i motiv postignuća mogu se promatrati kao socijalni motivatori koji značajno usmjeravaju interakciju s drugim ljudima. Međutim, ovi socijalni motivatori mogu se zasnivati i/ili predstavljati djelomično različite psihološke mehanizme. Cilj ovog rada je upravo utvrditi u kojim aspektima se autoritarnost i motiv postignuća mogu smatrati korelatima, a u kojim segmentima to nije opravdano. Istraživanje je provedeno na uzorku od 665 ispitanika oba spola i različitog nivoa obrazovanja i predstavlja dio šireg projekta pod nazivom: "Psihološke karakteristike društva u tranziciji". U istraživanju su korišteni instrumenti MOP/02 i AUT/06. Oba instrumenta imaju veoma visoku pouzdanost (α .92 i .90) i konstruirani su na Odseku za psihologiju u Novom Sadu. Faktorskom analizom ekstrahirano je 6 faktora autoritarnosti koji objašnjavaju 43.2% zajedničke varijance. Izdvojeni su sljedeći faktori: ekstremno pozitivan stav prema autoritetima, poštovanje pravila i prenošenje odgovornosti, negativan stav prema ljudima i demokraciji, antiintraceptivnost, rigidnost i pretjerano samopouzdanje i agresivnost. Izdvojeni faktori su korelirani sa četiri aspekta motiva postignuća: postavljanje ciljeva kao izvor zadovoljstva, natjecanje s drugim ljudima, orijentacija ka planiranju i ustrajnost. Rezultati su pokazali da orijentacija ka natjecanju s drugim ljudima, kao način definiranja osobnog postignuća, korelira sa svih šest izdvojenih faktora autoritarnosti, dok je takva tendencija samo djelomično karakteristična za ostale aspekte motiva postignuća. Dobiveni rezultati upućuju na zaključak da se motiv postignuća približava autoritarnosti i/ili da oni proizlaze jedno iz drugog, samo ako se osobno postignuće prvenstveno određuje na osnovu natjecanja s drugim ljudima.

TEŽNJA K MOĆI I AUTORITARNOST: RAZLIKE PO SPOLU I RAZINI OBRAZOVANJA

Branislav Kosanović i Mirjana Franceško

Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, Srbija

Jelena Matanović

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Cilj istraživanja bio je utvrditi prirodu relacija između težnje ka moći i autoritarnosti i to u kontekstu ispitanika različitog spola i razine obrazovanja. Polazna teorijska hipoteza istraživanja je da struktura autoritarne ličnosti nastaje iz bazične težnje ka moći kao instrument za zadovoljenje ove potrebe. Stupanj i način instrumentalizacije ovisi o procesu socijalizacije karakterističnom za pojedine kategorije ljudi. Istraživanje je provedeno na uzorku od 665 ispitanika oba spola i različite razine obrazovanja. Primijenjene su: skala DS za mjerenje izraženosti težnje ka moći i skala autoritarnosti AUT/06. Faktorskom analizom skale autoritarnosti ekstrahirano je 6 faktora. Dobivene su statistički značajne razlike po spolu u stupnju izraženosti težnje ka moći, tj. kod muškaraca se ova tendencija pokazala značajno izraženijom nego kod žena. Međuspolne razlike su utvrđene i na četiri od šest faktora autoritarnosti. Dobivena je značajna pozitivna korelacija između težnje ka moći i autoritarnosti ($r=.34$; $p<.00$). Relacije između težnje ka moći i autoritarnosti utvrđivane su i na poduzorcima muških i ženskih ispitanika i to za svaki faktor autoritarnosti posebno. U oba poduzorka registrirane su značajne pozitivne korelacije težnje ka moći sa svih šest dimenzijama autoritarnosti. Međutim, visine koeficijenata korelacije za pojedine dimenzije autoritarnosti i težnje ka moći variraju ovisno o spolu. Dok je najviši stupanj povezanosti kod muškaraca utvrđen između težnje ka moći i faktora autoritarnosti nazvanog rigidnost i pretjerano samopouzdanje, kod žena je najviši stupanj povezanosti zabilježen između težnje ka moći i agresivnosti. Obzirom na razinu obrazovanja ispitanici se ne razlikuju u pogledu izraženosti težnje ka moći i autoritarnosti.

STAVOVI STUDENTSKE POPULACIJE PREMA FENOMENU ASEKSUALNOSTI I POKUŠAJ ODREĐIVANJA NEKIH KORELATA TIH STAVOVA

Miro Maćešić

student, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Fenomen aseksualnosti može se definirati kao “odsutnost želje za seksom s pripadnicima bilo kojeg spola”. Iako postoje brojna istraživanja seksualno atipičnih manjinskih skupina, problematika aseksualnih osoba, koje pripadaju navedenim manjinama, postala je predmet znanstvenog proučavanja tek posljednjih godina. Utvrđeno je da postoji stabilna proporcija osoba u populaciji za koje se može reći da su aseksualne, no do sada nisu poznati radovi koji bi sustavno proučavali njihovo ponašanje i odnos društva prema njima. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi kakav je stav studenata prema aseksualnim osobama. Studenti su odabrani kao uzorak zato što su seksualno najaktivniji dio populacije, s najvećim opsegom opće kulture i informiranosti te je pretpostavka da će stoga imati najizgrađenije stavove o fenomenu aseksualnosti. Također, nastojali su se pronaći korelati iskazanog stava – ispitala se povezanost stava prema aseksualnosti i stupnja seksualne želje, stava prema homoseksualnosti, stupanja religioznosti, broja stanovnika u mjestu stanovanja ispitanika, te spola ispitanika. Ispitivanje je provedeno grupno, na studentima 1. i 2. godine studija povijesti te studentima 2. godine studija filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu tijekom akademske godine 2004/2005. Upitnik je ispunilo 104 ispitanika (39 muških, 65 ženskih), prosječne dobi 20,5 godina. Za utvrđivanje stupnja seksualne želje korišten je ”Sexual Desire Inventory“ (SDI), dok su ostale varijable ispitivane posebno konstruiranim upitnikom. Dobiveni podaci pokazuju da većina studenata iskazuje neutralan ili blago pozitivan stav prema aseksualnosti. Osobe s nižim stupnjem seksualne želje su, kao što je i očekivano, iskazivale nešto pozitivniji stav prema aseksualnosti, a isti trend se pokazao i kod osoba za koje je utvrđen niži stupanj religioznosti. Utvrđena je i pozitivna povezanost stava prema homoseksualnosti i stava prema aseksualnosti. Ovakvi rezultati pokazuju trend prihvaćanja aseksualnih osoba u ispitanoj studentskoj populaciji što može ohrabriti i dodatnim educiranjem utjecati na otvoreniji pristup društva prema aseksualnim osobama.

ŽIVOTNI CILJEVI I VITALNOST KAO PREDIKTORI ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM KOD ADOLESCENATA

Marina Merkaš

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Dubravka Miljković

Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati može li se na temelju poznavanja važnosti životnih ciljeva i vitalnosti predvidjeti zadovoljstvo životom kod adolescenata. Ciljeve, prema teoriji samoodređenja (Ryan i Deci, 2000; 2002), dijelimo u dvije kategorije, intrinzične i ekstrinzične. Ostvarivanjem intrinzičnih ciljeva zadovoljavaju se tri psihološke potrebe: autonomija, kompetentnost i potreba za povezanosti s drugima, a ljudi kojima su važniji intrinzični ciljevi zadovoljniji su životom. U istraživanju je sudjelovalo 468 adolescenata prosječne dobi od 16,5 godina (raspon od 14 do 16 godina), od kojih 55,3% djevojaka i 44,7% mladića. Primijenjena je skala životnih ciljeva (Aspiration Index Scale (revised); Kasser i Ryan, 1996), skala zadovoljstva životom (Diener, 1984) i skala vitalnosti (Subjective Vitality Scale-Individual Difference Level Version; Ryan i Frederic, 1997). Sukladno prijašnjim istraživanjima potvrđena je pozitivna povezanost zadovoljstva životom i vitalnosti, zadovoljstva životom i važnosti intrinzičnih ciljeva, te vitalnosti i važnosti intrinzičnih ciljeva. Rezultati potvrđuju mogućnost predviđanja zadovoljstva životom kod adolescenata na temelju poznavanja važnosti određenih životnih ciljeva i vitalnosti, kao obilježja osobe. S obzirom na utvrđene spolne razlike u važnosti životnih ciljeva provedene su posebne regresijske analize za djevojke i mladiće. Najvažnijim prediktorom zadovoljstva životom kod djevojaka se pokazala vitalnost, a kod mladića vitalnost i važnost intrinzičnih ciljeva.

NON-COMPLIANCE SITUATIONS – HOW DO HEALTH CARE PROFESSIONALS DEAL WITH IT?

Olivia Kada

Carinthia University of Applied Sciences, Austria

Werner Haslauer

Landeskrankenhaus Klagenfurt, Austria

Hermann Cesnik

Alps-Adriatic University of Klagenfurt, Austria

Herbert Janig

Carinthia University of Applied Sciences, Austria

In their daily work health care professionals face non-compliance situations. The job-related demands on physicians, psychologists and nurses hold the risk of emotional distress. It was assumed that these professions differ regarding their competencies of conflict resolution, e.g. dealing with non-compliant patients. In an exploratory study authors investigated how physicians, psychologists, nurses and nurse assistants cope with conflicts related to non-compliance situations in in-patient care. In an attempt to diminish tendencies of social desirability, the 102 respondents were confronted with three comics showing typical non-compliance situations and were asked to write down their reactions. The text material was then coded regarding the employed conflict solving strategy, which could be either “multilateral”, “unilateral” or mixed (“uni-/multilateral”). A Chi-squared Automatic Interaction Detector model (CHAID-model) was calculated incorporating 14 potential explaining factors. Profession was revealed as an important explaining factor. Physicians and psychologists preferred multilateral conflict solving strategies, whereas nurses rather chose unilateral strategies. It was concluded that these differences result from the different durations and levels of education and a better preparation of physicians and psychologists regarding communication and conflict management compared to nurses who enter professional life in Austria at a very young age (19 years). Hence the present study employs the same methodological approach as described above investigating the reactions of nurses especially trained in communication and conflict management within a study course for health care and nursing management established in 2004 at the Carinthia University of Applied Sciences. The results will be compared to the prior investigation and conclusions will be drawn.

WORKING MEMORY AND TEMPORAL ATTENTION: DISSOCIATING THE ROLE OF COGNITIVE PREPAREDNESS AND MEMORY STRATEGY

Mirjana Tonković and Andrea Vranić

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

Research in temporal attention suggests that participants use temporal information to deploy attentional resources. Is it possible to use such information to influence working memory performance? To test this hypothesis an S1–S2 paradigm was employed, in which a warning stimulus (S1- a beep) provides information on the onset of the imperative stimulus (S2 – a sentence). Previously we found significant differences in the WM capacity depending on the length of the SOA. Since it could not be dissociated whether this was due to a better cognitive preparedness (allocated attention) or to the memorization strategy deployed, our aim in the present experiment was to dissociate these effects by introducing articulatory suppression as an independent variable. Forty participants were given a standard WM task combining sentence verification and its final word recall. The experiment was a 2 (with / without warning signal) X 2 (with / without articulatory suppression) within-subjects factorial design.

PROVJERA MOGUĆNOSTI PRIMJENE TESTA IMPLICITNIH ASOCIJACIJA KOD DJECE

Jasmina Tomašić

Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Pri pokušajima objašnjena odnosa stav-ponašanje u zadnjih dvadesetak godina javljaju se dualni modeli prema kojima, osim svjesnog djelovanja stava na ponašanje, postoje i automatski utjecaji stava na ponašanje. Razvijen je zavidan broj metoda i tehnika kojima je cilj zahvatiti te automatske evaluacije koje se pojavljuju bez potpune svjesnosti ili kontrole osobe. Cilj ovog rada bila je provjera mogućnosti primjene jedne takve metode, Testa implicitnih asocijacija (Implicit Association Test- IAT, Greenwald, McGhee i Schwartz, 1998), na uzorku djece u Hrvatskoj, te usporedba rezultata dobivenih pomoću Testa implicitnih asocijacija i Modificirane skale za ispitivanje stavova (Doyle i Abud, 1995). Test implicitnih asocijacija je test koji mjeri sudionikovu brzinu kategoriziranja različitih pojmova (riječi i/ ili slika) s evaluacijskim pridjevima (pozitivno/negativno). Zasniva se na pretpostavci da se pojmovi i pridjevi kategoriziraju brže kad su kongruentni (cvijeće + pozitivno; kukci + negativno) nego kada nisu (cvijeće + negativno; kukci + pozitivno). Istraživanje je provedeno na uzorku od N=96 učenika sedmih razreda osnovne škole. U istraživanju su se ispitivali stavovi prema kategorijama stari- mladi. Na posteru će se prikazati deskriptivni parametri te rezultati usporedbe dvije navedene metode.

STRESNA ISKUSTVA U ODRASTANJU I POJAM O SEBI ADOLESCENATA IZ SRBIJE

Marija Zotović, Ivana Mihić i Jelica Petrović

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Istraživanja dugoročnih efekata nepovoljnih iskustava pokazuju da stresni i traumatski događaji mogu imati posljedice u svim oblastima razvoja, od neurofiziološkog i kognitivnog, do emocionalnog, socijalnog i moralnog; kao i na planu razvoja ličnosti. Istraživanje prikazano ovim radom ima za cilj ispitivanje povezanosti između stresnih iskustava tijekom života i različitih aspekata pojma o sebi adolescenata. Istraživanje je provedeno na uzorku od 443 adolescenta s teritorija Srbije, 141 mladića i 302 djevojke, starosti od 15 do 28 godina, prosječne dobi 18,5 godina. Aspekti pojma o sebi ispitivani su Bezinovićevom skalom (Bezinović, 1988), dok su informacije o stresnim iskustvima prikupljene Skalom rizika (Grossman i sar., 1990). Na osnovi broja proživljenih stresnih događaja, ispitanici su podijeljeni u grupu sa malom izloženošću stresu (N=226) i grupu sa većim brojem stresnih iskustava (N=217). Provedena je diskriminativna analiza, u koju su kao nezavisne varijable uključeni faktorski rezultati ispitanika na sedam faktora dobivenih na osnovi Bezinovićeve skale, a koji odgovaraju aspektima pojma o sebi definiranim od strane autora skale. Analizom je izdvojena jedna značajna diskriminativna funkcija, koja razdvaja dvije grupe ispitanika. Diskriminativnu funkciju najbolje definiraju sljedeći aspekti pojma o sebi: opće zadovoljstvo, doživljaj vlastite kompetentnosti i ustrajnost. Ispitanici s malim brojem stresnih iskustava imaju više rezultate na izoliranoj diskriminativnoj funkciji, u odnosu na ispitanike s malim brojem stresnih iskustava. Rezultati su diskutirani u kontekstu teorijskih razmatranja povezanosti stresa i psihopatoloških manifestacija (gdje se negativan pojam o sebi pojavljuje kao moderator varijabla), kao i dosadašnjih istraživanja na temu dugoročnih učinaka kumuliranog stresa na razvoj i mentalno zdravlje.

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

**OKRUGLI STOL /
ROUND TABLE**

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

B

SURADNJA PSIHOLOGA IZ AKADEMSKE ZAJEDNICE I PSIHOLOGA-PRAKTIČARA

Hrvoje Gligora

Hrvatsko psihološko društvo

Složenost i preklapanje uloga koje psiholozi-praktičari svakodnevno obavljaju na svojem radnom mjestu, kao i stručnost u njihovom provođenju počinje obrazovanjem psihologa. Korijeni te integracije nalaze se u temeljnim vještinama koje studenti psihologije stječu tijekom studija. No, stjecanjem diplome i zvanja psihologa, veza s akademskom psihološkom zajednicom nerijetko se naglo prekida. Stoga će ovaj Okrugli stol otvoriti raspravu o povezanosti psihologa iz akademske zajednice i psihologa-praktičara, stupnju povezanosti i mogućnostima jačanja suradnje.

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

**POSLIJE-KONFERENCIJSKA
RADIONICA /
POST-CONFERENCE WORKSHOP**

B

APPROACHES TO CORRECT FOR MISSING DATA

Levente Littvay

Central European University, Department of Political Science, Budapest, Hungary

Did you ever have a dataset with missing values, don't know responses and/or response refusals? What did you do in these situations? Did you just let the software deal with the problem? It might not have been the best thing to do. Most applied researchers are faced with missing data on a daily basis. Often times the default procedures in our analytical software are not the best way to deal with the problem. This workshop is designed to increase quantitative applied researchers' understanding of the missing data problem and offer solutions that are often times more appropriate than the software default.

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

**ADRESE AUTORA /
AUTHORS' ADDRESSES**

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Agostini Tiziano	Department of Psychology, University of Trieste, Italy	agostini@units.it
Ajduković Dea	Hrvatsko debatno društvo, Zagreb, Hrvatska	dea_ajdukovic@yahoo.com
Ajduković Dean	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	dajdukov@ffzg.hr
Ajduković Marina	Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska	marina@dpp.hr
Arnaudova Sofija	Faculty of Philosophy, Skopje, Macedonia	sofijaarnaudova@yahoo.com
Arnaudova Violeta	Filozofski fakultet, Skopje, Makedonija	viki@zf.ukim.edu.mk
Babić Ana	Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska	anababic.os@gmail.com
Bajec Boštjan	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	-
Bajšanksi Igor	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	sibajsan@ffri.hr
Bakotić Marija	Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska	mbakotic@imi.hr
Belavić Marija	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mariabelavic@hotmail.com
Blažević Matea	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mblazevi@ffzg.hr
Bosnar Ksenija	Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska	-
Bratko Denis	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	denis.bratko@ffzg.hr
Brdar Ingrid	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	ibrdar@ffri.hr
Brečić Ana	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	-

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Bubaš Goran	Fakultet organizacije i informatike, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska	goran.bubas@foi.hr
Bucik Valentin	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	tine.bucik@ff.uni-lj.si
Buško Vesna	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	vbusko@ffzg.hr
Celjak Ana	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	aceljak@ffzg.hr
Cesnik Hermann	Alps-Adriatic University of Klagenfurt, Austria	-
Coha Renata	Odsjek za neurorazvojne poremećaje, Opća bolnica Dr. Josip Benčević, Slavonski Brod, Hrvatska	-
Čekrlija Đorđe	Odsjek za Psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH	djopsi@yahoo.com
Čorkalo Biruški Dinka	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	dcorkalo@ffzg.hr
Ćubela Adorić Vera	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	vcubela@unizd.hr
Delale Eva Anđela	Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska	andelale@yahoo.com
Dimitrijević Strahinja	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH	strahinjad@blic.net
Dinić Bojana	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	mystic@ptt.yu
Domijan Dražen	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	ddomijan@ffri.hr
Dušanić Srđan	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH	dusanic@teol.net
Francesko Mirjana	Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, Srbija	francmir@eunet.yu
Fuček Ita	DIOKI d.d., Zagreb, Hrvatska	ita.fucek@yahoo.com

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Galić Zvonimir	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	zgalic@ffzg.hr
Gavrilov-Jerković Vesna	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	jerkovso@eunet.yu
Gligora Hrvoje	Hrvatsko psihološko društvo, Zagreb, Hrvatska	hpd-cpa@net.hr
Golčić Josip	Ika, Hrvatska	gorang59@net.hr
Greblo Zrinka	Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska	-
Grijak Đurđa	Pedagoški fakultet u Somboru, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija	djurdja.grijak@ucf.so.ac.yu
Grubić Marina	Klinika za pedijatriju, KB Rebro, Zagreb, Hrvatska	marinagrubic@inet.hr
Gvozdrenović Vasilije	Laboratory of experimental psychology, Department of psychology, Belgrade, Serbia	vgvozdren@f.bg.ac.yu
Hanak Nataša	Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija	hanakn@yubc.net
Haslauer Werner	Landeskrankenhaus Klagenfurt, Austria	-
Hauptfeld Valerija	Klinika za neurokirurgiju, Medicinski fakultet, Zagreb, Hrvatska	valerija.hauptfeld@zg.t-com. hr
Hohnjec Dunja	Ured za upravljanje kvalitetom Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska	dhohnjec@unizg.hr
Hromatko Ivana	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	ihromatk@ffzg.hr
Huić Aleksandra	Centar za psihodijagnostičke instrumente, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	cpi@ffzg.hr
Ivanec Dragutin	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	divanec@ffzg.hr

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Janig Herbert	Carinthia University of Applied Sciences, Austria	-
Jelić Margareta	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mjelic@ffzg.hr
Jerneić Željko	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	zjerneic@ffzg.hr
Jokić-Begić Nataša	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	njbegic@ffzg.hr
Jugović Ivana	Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska	jugovic@idi.hr
Jurin Tanja	Centar za kliničku psihologiju, Zagreb, Hrvatska	tanja.jurin@gmail.com
Jurkin Marina	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	mjurkin@unizd.hr
Kada Olivia	Carinthia University of Applied Sciences, Austria	o.kada@fh-kaernten.at
Kamenov Željka	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	zkamenov@ffzg.hr
Knezović Zvonimir	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	zvonimir.knezovic@ffzg.hr
Kolesarić Vladimir	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	vkolesar@ffzg.hr
Kolić-Vehovec Svjetlana	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	skolic@ffri.hr
Komidar Luka	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	luka.komidar@ff.uni-lj.si
Konrad Edvard	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	edvard.konrad@ff.uni-lj.si
Kosanović Branislav	Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, Srbija	kobra@uns.ns.ac.yu
Košćec Adrijana	Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska	akoscecc@imi.hr

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Kraljević Radojka	Projekt CONNECT, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	-
Krizmanić Mirjana	Umirovljenica, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	krizmanicmir@yahoo.com
Križanić Valerija	Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska	valerija.krizanic@gmail.com
Lacković-Grgin Katica	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	klgrgin@unizd.hr
Landripet Ivan	Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	ilandrip@ffzg.hr
Lauri Korajlija Anita	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	alauri@ffzg.hr
Littvay Levente	Department of Political Science, Central European University, Budapest, Hungary	levi@littvay.hu
Lončarić Darko	Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska	dloncaric@inet.hr
Lovrić Sanja	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH	sanja_lovric@yahoo.com
Lukačić Andrijana	Tkon, Hrvatska	andrijana.bacinic@inet.hr
Ljubin Golub Tajana	Visoka policijska škola, Zagreb, Hrvatska	tajana.ljubin@zg.t-com.hr
Ljubotina Damir	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	dljuboti@ffzg.hr
Macuka Ivana	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	imorand@unizd.hr
Maćešić Miro	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mmacesic@ffzg.hr
Manenica Ilija	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	manenica@unizd.hr
Markanović Dragana	Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska	dragana.markanovic@vk.t-com.hr

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Marković Zorica	The Faculty of Philosophy, Nis, Serbia	ola@eunet.yu
Marušić Iris	Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska	iris@idi.hr
Maslić Seršić Darja	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	darja.maslic@ffzg.hr
Matanović Jelena	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	jkajon@eunet.yu
Matešić Krunoslav	Centar za obrazovanje nastavnika, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	kmatesic@ffzg.hr
Merkaš Marina	Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska	marina.merkas@pilar.hr
Mihić Ivana	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	imihic@ff.ns.ac.yu
Mihić Vladimir	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	mihic@ff.ns.ac.yu
Milas Goran	Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska	goran.milas@pilar.hr
Milosavljević Branko	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH	milab@teol.net
Miljković Dubravka	Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska	dubravka@iep.hr
Mlačić Boris	Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska	boris.mlacic@pilar.hr
Modić Stanke Koraljka	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	kmstanke@ffzg.hr
Mohorić Tamara	Department of Psychology, Faculty of Science and Arts, Rijeka, Croatia	tmohoric@ffri.hr
Mušura Andrijana	Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Hrvatska	amusura@zsem.hr
Nakić Sandra	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	snakic@unizd.hr

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Nekić Irena	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	inekic@unizd.hr
Nekić Marina	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	marina@unizd.hr
Parmač Maja	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mparmac@ffzg.hr
Pašić Milena	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, BiH	mdpasic@inecco.net
Pavlin-Bernardić Nina	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	nbernardi@ffzg.hr
Pečjak Sonja	Filozofski fakultet, Ljubljana, Slovenija	Sonja.Pecjak@ff.uni-lj.si
Penezić Zvezdan	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	zvezdan@unizd.hr
Penić Sandra	Projekt TRACES, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	-
Perišić Kristina	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	kperisic@ffzg.hr
Petrešević Đurđica	Zadar, Hrvatska	djurdjica.p@gmail.com
Petrović Jelica	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	-
Petrović Nebojša	Filozofski fakultet, Beograd, Srbija	npetrovi@f.bg.ac.yu
Podlesek Anja	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	anja.podlesek@ff.uni-lj.si
Pota Kristina	Filozofski fakultet, Beograd, Srbija	-
Prevedar Tamara	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	tamara.prevedar@gmail.com
Progar Špela	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	spelaprog@volja.net

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Prot Franjo	Faculty of Kinesiology, Zagreb, Croatia	pipo@kif.hr
Puklek Levpušček Melita	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	melita.puklek@ff.uni-lj.si
Radošević-Vidaček Biserka	Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska	bvidacek@imi.hr
Rajhvajn Bulat Linda	Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska	lindarajhvajn@net.hr
Rebernjak Blaž	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	blaz.rebernjak@gmail.com
Rebić Veseljka	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	verebic@inet.hr
Rončević Barbara	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	roncevic@ffri.hr
Rovan Daria	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	drovan@ffzg.hr
Ručević Silvija	Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska	s.rucevic.03@cantabgold.net
Ružić Valentina	Centar za edukacije i istraživanja, Naklada Slap, Zagreb, Hrvatska	zagreb@nakladaslap.com
Sardžoska Elisaveta	Filozofski fakultet, Skopje, Makedonija	elissar2004@yahoo.com
Sindik Joško	Dječji vrtić "Trnoružica", Zagreb, Hrvatska	josko.sindik@zg.t-com.hr
Smojver-Ažić Sanja	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	smojver@ffri.hr
Sočan Gregor	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	gregor.socan@ff.uni-lj.si
Sorić Izabela	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	isoric@unizd.hr
Staničić Ana	Centar za kliničku psihologiju, Zagreb, Hrvatska	ana.stanicic@hi.t-com.hr

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Sudar Martina	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	msudar@ffzg.hr
Svetina Matija	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	m.svetina@ff.uni-lj.si
Šetić Mia	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	mia-setic@ffri.hr
Šincek Daniela	Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska	daniela.sincek@os.t-com.hr
Štulhofer Aleksandar	Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	astulhof@ffzg.hr
Šverko Dina	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	dsverko@ffzg.hr
Tadinac Meri	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mtadinac@ffzg.hr
Takšić Vladimir	Department of Psychology, Faculty of Science and Arts, Rijeka, Croatia	vtaksic@ffri.hr
Tasevska Alma	Faculty of Philosophy, Skopje, Macedonia	almagulevska@yahoo.com
Tatalović Vorkapić Sanja	Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska	sanja.tatalovic@ri.t-com.hr
Tjus Tomas	Department of Psychology, University of Göteborg, Sweden	Tomas.Tjus@psy.gu.se
Todorović Dejan	Laboratory of experimental psychology, Department of psychology, Belgrade, Serbia	dtodorov@f.bg.ac.yu
Tokić Ana	Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska	ana.tokic@pravo.hr
Tomašić Jasmina	Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska	jtomasic@ffos.hr
Tonković Maša	Centar za psihodijagnostičke instrumente, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mashat@hi.t-com.hr

Prezime i ime/ Surname and name	Ustanova/ Institution	e-mail
Tonković Mirjana	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mirjana.tonkovic@ffzg.hr
Tošković Oliver	Department of Psychology, Kosovska Mitrovica and Laboratory for experimental psychology, Belgrade, Serbia	otoskovi@f.bg.ac.yu
Toth Marko	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	mtoth@ffzg.hr
Trajkov Ivan	Faculty of Philosophy, Skopje, Macedonia	ivantrajkov@hotmail.com
Tucak Junaković Ivana	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	itucak@unizd.hr
Valerjev Pavle	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	valerjev@unizd.hr
Vatovec Jagoda	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	-
Vlahović-Štetić Vesna	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	vvlahovi@ffzg.hr
Vranić Andrea	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	avranic@ffzg.hr
Vulić-Prtorić Anita	Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska	avulic@unizd.hr
Zarevski Predrag	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska	pzarevsk@ffzg.hr
Zotović Marija	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	zotovic@eunet.yu
Žargi Miha	Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia	-
Živčić-Bećirević Ivanka	Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska	izivcic@ffri.hr
Žuljević Dragan	Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija	pizistratnelson@yahoo.com

18. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

**KAZALO AUTORA /
AUTHORS' INDEX**

18TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

- Agostini, Tiziano 39
 Ajduković, Dea 79
 Ajduković, Dean 80
 Ajduković, Marina 81, 128
 Arnaudova, Sofija 145
 Arnaudova, Violeta 132
 Babić, Ana 82
 Bajec, Boštjan 52
 Bajšanski, Igor 102
 Bakotić, Marija 83
 Belavić, Marija 93
 Blažević, Matea 84
 Bosnar, Ksenija 97
 Bratko, Denis 86
 Brdar, Ingrid 85
 Brečić, Ana 109
 Brenk, Klas 52
 Bubaš, Goran 86
 Bucik, Valentin 52, 103
 Buško, Vesna 47, 48, 82, 135
 Celjak, Ana 84
 Cesnik, Hermann 150
 Coha, Renata 59
 Čekrlija, Đorđe 87
 Čorkalo Biruški, Dinka 88
 Čular, Ida 84
 Ćubela Adorić, Vera 69, 71, 75
 Delale, Eva Anđela 89
 Dimitrijević, Strahinja 116
 Dinić, Bojana 90
 Domijan, Dražen 91
 Dušanić, Srđan 92, 116
 Franceško, Mirjana 146, 147
 Fuček, Ita 101
 Galić, Zvonimir 93, 120, 126
 Gavrilov-Jerković, Vesna 68
 Gligora, Hrvoje 157
 Golčić, Josip 94
 Greblo, Zrinka 97
 Grijak, Đurđa 95
 Grubić, Marina 59
 Gvozdrenović, Vasilije 137
 Hanak, Nataša 96
 Haslauer, Werner 150
 Hauptfeld, Valerija 97
 Hohnjec, Dunja 98
 Hromatko, Ivana 70, 72
 Huić, Aleksandra 99
 Ivanec, Dragutin 117, 130
 Janig, Herbert 150
 Jelić, Margareta 70, 72
 Jerneić, Željko 93, 120, 126
 Jokić-Begić, Nataša 58, 60, 64, 65
 Jugović, Ivana 100
 Jurin, Tanja 61
 Jurkin, Marina 71
 Kada, Olivia 150
 Kamenov, Željka 69, 72, 100, 118
 Knezović, Zvonimir 101, 106
 Kolesarić, Vladimir 105, 130
 Kolić-Vehovec, Svjetlana 40, 102
 Komidar, Luka 52, 103
 Konrad, Edvard 104
 Kosanović, Branislav 146, 147

- Košćec, Adrijana 83
 Kraljević, Radojka 80
 Krizmanić, Mirjana 105
 Križanić, Valerija 106
 Kulenović, Alija 136
 Lacković-Grgin, Katica 123
 Landripet, Ivan 135
 Lauri Korajlija, Anita 61, 62
 Littvay, Levente 49, 161
 Lončarić, Darko 85, 107
 Lovrić, Sanja 108, 116
 Lukačić, Andrijana 123
 Ljubin Golub, Tajana 99
 Ljubotina, Damir 50, 98, 138
 Macuka, Ivana 63
 Maćešić, Miro 148
 Manenica, Ilija 109, 119
 Markanović, Dragana 64
 Marković, Zorica 110
 Marušić, Iris 111
 Maslić Seršić, Darja 112
 Matanović, Jelena 146, 147
 Matešić, Krunoslav 113
 Merkaš, Marina 149
 Mihić, Ivana 114, 153
 Mihić, Vladimir 115
 Milas, Goran 51
 Milosavljević, Branko 116
 Miljković, Dubravka 149
 Mlačić, Boris 51
 Modić Stanke, Koraljka 117
 Mohorić, Tamara 57
 Mušura, Andrijana 118
 Nakić, Sandra 119
 Nekić, Irena 63
 Nekić, Marina 73
 Parmač, Maja 120
 Pašić, Milena 121
 Pavlin-Bernardić, Nina 122
 Pečjak, Sonja 102
 Penezić, Zvezdan 63, 123, 124
 Penić, Sandra 80, 88
 Perišić, Kristina 84
 Petrešević, Đurđica 124
 Petrović, Jelica 114, 153
 Petrović, Nebojša 125
 Podlesek, Anja 52, 103
 Pota, Kristina 125
 Prevendar, Tamara 126
 Progar, Špela 53
 Prot, Franjo 54
 Puklek Levpušček, Melita 127
 Radošević-Vidaček, Biserka 83
 Rajhvajn Bulat, Linda 128
 Ratković, Ana 84
 Rebernjak, Blaž 129
 Rebić, Veseljka 130
 Rončević, Barbara 102
 Rovanić, Daria 122, 131
 Ručević, Silvija 81
 Ružić, Valentina 113
 Sardžoska, Elisaveta 110, 132
 Sindik, Joško 133
 Smojver-Ažić, Sanja 67

- Sočan, Gregor 52, 55
Sorić, Izabela 124
Staničić, Ana 65
Sudar, Martina 84
Svetina, Matija 134
Šetić, Mia 91
Šincek, Daniela 81
Štulhofer, Aleksandar 135
Šverko, Dina 56, 101
Tadinac, Meri 70, 72, 136
Takšić, Vladimir 57
Tasevska, Alma 145
Tatalović Vorkapić, Sanja 136
Tjus, Tomas 41
Todorović, Dejan 137
Tokić, Ana 74
Tomašić, Jasmina 152
Tonković, Maša 98, 138
Tonković, Mirjana 151
Tošković, Oliver 139
Toth, Marko 84
Trajkov, Ivan 145
Tucak Junaković, Ivana 75
Valerjev, Pavle 140
Vatovec, Jagoda 52
Vlahović-Štetić, Vesna 122
Vranić, Andrea 151
Vulić-Prtorić, Anita 58, 59, 66
Zarevski, Predrag 42
Zotović, Marija 114, 153
Žargi, Miha 52
Živčić-Bećirević, Ivanka 67
Žuljević, Dragan 68

3

Grafičko oblikovanje naslovnice

Maro Pitarević

Grafička priprema

Zoran Žitnik

Izdavač

Filozofski fakultet, Zagreb

Tisak

Grafički zavod Hrvatske, d.o.o., Zagreb

Naklada

300

